

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

ZÜMRÜD Ü ANKA SALNAMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİNAN SEVİNÇ

GAZİANTEP
KASIM 2013

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

ZÜMRÜD Ü ANKA SALNAMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİNAN SEVİNÇ

Tez Danışmanı: YRD. DOÇ. DR. YUNUS EMRE TANSÜ

GAZİANTEP
KASIM 2013

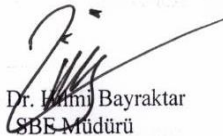
T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

ZÜMRÜD Ü ANKA SALNAMESİ

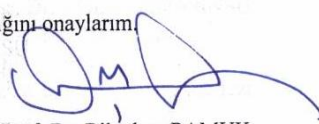
SİNAN SEVİNÇ

Tez Savunma Tarihi: 10.01.2014

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. İsmail Bayraktar
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr. Bilgehan PAMUK
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımda okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Yunus Emre TANSÜ
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

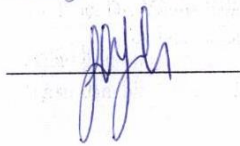
Jüri Üyeleri:
(Unvanı, Adı ve SOYADI)

İmzası

Yrd. Doç. Dr. Yunus Emre TANSÜ

Yrd. Doç. Dr. Yüksel BAYIL

Yrd. Doç. Dr. Gülşah Gaye FİDAN

ÖZET

ZÜMRÜD Ü ANKA SALNAMESİ

SEVİNÇ, Sevinç
Yüksek Lisans Tezi, Tarih ABD
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Yunus Emre TANSÜ
Ocak 2014, 99 sayfa

Osmanlı tarihi, teşkilatı, biyografileri, coğrafyasıyla ilgili ilk salname 1263 (1847) yılında Ahmed Vefik Efendi tarafından, Hayrullah ve Ahmed Cevdet Efendilerin yardımları ve sadrazam Büyük Reşit Paşa'nın emri ile yayınlanmıştır. Salnameler, gittikçe gerek sahife sayısı, gerek boy bakımından, büyümüşler; küçük punto harflerle yazılan bin sayfalık eserler haline gelmişlerdir. 1888'den itibaren Sicil-i Ahval-i Memurin dairesince, bütün devlet ünitelerinde resmi bilgiler bir araya getirilerek tanzim edilmeye başlamıştır. Salnamelerin ikinci Abdülhamid devrinde çıkanları en mükemmelleridir. Bu devlet salnameleri dışında yine resmi nezaret ve vilayet salnameleri de vardı. Ayrıca Seraskerliğin çıkardığı 17 ciltlik Salname-i Askeri, 4 ciltlik Salname-i Nezaret-i Hariciyye, 17 ciltlik Salname-i Bahri, Maarif nezareti salnamesi, ticaret, nifia, maliye nezaretleri salnameleri ve 1916 yılında, heyetin hazırladığı İlmiyye salnameleri önemlidir. Bunların dışında hususi salnameler de pek çoktur, ilki Ali Suavi Efendi'nin 1871'de yayınladığı Türkiye Salnamesi ve Ebüzziya Tevfik Bey'in yayınladığı Salname-i Ebü'z-Ziyasıdır. Çalışmanın konusunu teşkil eden Zümrüd ü Anka Salnamesi de bunlardan biridir. Semih Lütfi Erciyaş (veya Erciyes) tarafından 1924 yılında bir defaya mahsus olmak üzere çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Salname, Osmanlı Yıllıkları, Zümrüd ü Anka, Semif Lütfi Erciyaş.

ABSTRACT

THE SALNAME OF ZÜMRÜD Ü ANKA

SEVİNÇ, Sinan

M.A. Thesis, Department Of History

Adviser of the Thesis: Assistant Professor Doctor Yunus Emre TANSÜ

January 2014, 99 pages

The first salname relate to Ottoman's history, order, biography and geography is published by Ahmet Vefik Efendi contribute of Hayrullah and Ahmet Cevdet Efendi and the order of Sadrazam Büyük Reşit Pasha in 1263 (1847). Then the salnames have grew up and have became the thousand pages pieces in terms of either the page number or size. After 1888, all official datas in the gowernment officies collected and started to order by Sicil-i Ahval-i Memurin Office. The Salnames which is published the period of II. Albulhamid are the most excellent. There were Nezaret and Vilayet Salnames rather than this state salnames. Also The 17 volumes of Salname-i Askeri which is published by *Seraskerlik*, 4 volumes of Salname-i Nezaret-i Hariciyye, 17 volumes of Salname-i Bahri, the salname of Maarif Nezareti, the salnames of the ministry of trade, public work, finance and İlmiye Salnames which is prepared by committee in 1916 are important. There are a number of special salnames rahter than these salnames and first of all is the "Türkiye Salnamesi" which is published by Ali Suavi in 1871 and Salname-i Ebü'z-Ziya which is published Ebü'z-Ziya Tefvik Bey. The "Zümrüd ü Anka Salnamesi" that it make up issue of this work is one of these too. The Zümrüd ü Anka are published by Semih Lütü Erciyaş (or Erciyes) in 1924, just a one time.

Key Words: The Salname, The Annuals of the Ottoman, The Zümrüd ü Anka, Semih Lütü Erciyaş.

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti kuruluş tarihi olan 1299'dan, yıkılışına kadar pek çok konuda örnek alınabilecek bir devlet sistemine sahip olmuştur. Devletin kurumları başta Orta Asya Türk devlet geleneği merkezli olmak üzere pek çok devletten taklit edilerek alınmış ve Doğu Roma gibi yeni fethettikleri yerlerdeki devletlerden de örneklerle bu sistem geliştirilerek döneminin en mükemmel devlet yapısını meydana getirilmiştir. Bu sayede uzun süre iç ve dışta mücadele ederek yaklaşık altı asır ayakta kalmayı başarmıştır. Devletin bu hayat sürecini, bize anlatan temel kaynakla günümüze ulaşan resmi ve özel kayıtlardır. İşte salnameler de bu kayıtlar arasında yer almaktadır.

Bilindiği üzere tarih denilen olgu yazı üzerine inşa edilmiştir. Çünkü yazının icadıyla tarihi devirler başlar ve yazıdan öncesi tarih öncesi olarak adlandırılmaktadır. Türklerde yazı kültürü M.Ö. 6. yy'da Orhun Kitabelerinin dikilmesiyle başlamıştır. Bu aynı zamanda ilk resmi yazılı kaynaktır. Çünkü Orhun Kitabelerinde Göktürk ileri gelenleri, devletin tarihsel sürecini işlemişlerdir. Bununla başlayan yazılı tarihsel belge sürecinin sonraki dönemde Uygurlar, Gazneliler, Selçuklar ve son olarak Osmanlılarda zirveye ulaştığını ve devletin hemen hemen her şeyi kayıt altına aldığı görülmektedir. Tahrir kayıtlarından, fermanlara, şerhiye sicillerinden, beratlarla kadar pek çok belge çeşidini Osmanlı arşiv kayıtlarında görmek mümkündür.

İşte bu yazılı belgelerin en önemli türlerinden biride “salnamelerdir.” Salnameler ilerleyen sayfalarda da görüleceği üzere çeşitli konularda ve çeşitli şekillerde kaleme alınmış yıllıklardır. Osmanlı Devletinde bir nevi batılılaşma çabalarının en büyük göstergelerinden biri olarak görülebilir. Kaynakların ifadelerine göre 4 türde salnameler yayınlanmıştır ve bu türlerin 3 resmi olarak devlet daireleri tarafından hazırlanmış ve yayınlanmıştır. Diğer bir tür olan özel salnameler çoğunlukla dönemin basın-yayın kuruluşları tarafından ve ait olduğu basın-yayın organının ismiyle yayımlanmıştır. Bu çalışmalardan biri de “Zümrüd ü Anka Salnamesi” dir.

Türünün en güzel ve en nadide örneklerinden biri olan Zümrüd ü Anka Salnamesi'nin bu çalışmanın konusu olarak belirlenmesinin temel sebebi salnamenin kültür ve edebiyat tarihi açısından son derece önemli bir eser olmasıdır. İçerdiği yazılar dönemin Türk ve Dünya edebiyatından Süleyman Nazif veya Rus edebiyatının büyük kalemi Tolstoy gibi önemli kişilerin, kaleme aldığı nazım ve nesirlerdir. Bu açıdan da ayrıca üzerinde durulması gerekmektedir.

Bu çalışma esnasında benden yardımlarını esirgemeyen başta ailem ve arkadaşlarıma, Mehmet Ali Şahin ve Elif Altay'a ve daha sonra değerli hocalarıma ve özellikle de çalışmanın asıl müessisi ve müsebbibi danışman hocam, değerli Yrd. Doç. Dr. Yunus Emre TANSÜ Bey'e teşekkürü bir borç bilirim.

Sinan SEVİNÇ
Gaziantep 2014

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	vi
1. GİRİŞ	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Çalışmanın Amacı, Kapsamı, Materyal Ve Yöntemi	2
1.2.1. Amaç ve Kapsam	2
1.2.2. Materyal ve Yöntem	3
1.3. Literatür Bilgisi.....	3
2. OSMANLI DEVLETİNDE SALNAMELER.....	11
2.1. Salname Tanımı	11
2.2. Salname Çeşitleri	13
2.2.1. Devlet Salnameleri.....	13
2.2.2. Askeri Salnameler	13
2.2.3. Bahriye Salnameleri	13
2.2.4. Hariciye Salnameleri	14
2.2.5. İlmiye Salnamesi.....	14
2.2.6. Maarif Salnamesi.....	14
2.2.7. Rasathane-i Amire Salnamesi	14
2.2.8. Rüşumat Salnamesi	14
2.2.9. Hususi Kurumlar Ve Şahıslarca Hazırlanıp Yayınlanan Salname, Nevsâl Ve Takvimler	15
2.2.10. Vilayet Salnameleri	15
2.3. Zümrüd ü Anka Salnamesi	16
3. ZÜMRÜD Ü ANKA SALNAMESİ'NİN DEĞERLENDİRME ve TRANSKRİPSİYONU.....	18
3.1. Değerlendirme	18

3.2. Transkripsiyon.....	22
SONUÇ.....	80
KAYNAKÇA	82
EKLER.....	88
Ek 1- Salnameden Örnek Sayfalar.....	89
EK 2- Salnamedeki Karikatürler.	92
ÖZGEÇMİŞ.....	vii
VİTAE	vii

KISALTMALAR

a.e.	: aynı eser
a.g.e	: adı geçen eser
a.g.m.	: adı geçen makale
a.g.s.	: adı geçen söyleşi.
c.	: cilt
s.	: sayfa
S.	: sayı
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
İA	: İslam Ansiklopedisi
TTK	: Türk Tarih Kurumu
TDEA	: Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi
Ans.	: Ansiklopedi
bkz.	: bakınız
Çev.	: çeviren
Haz.	: hazırlayan
yy.	: yüzyıl
H.	: Hicri
M.	: Miladi
R.	: Rumi
M.E.B	: Milli Eğitim Basımevi
Mad.	: maddesi
Ed.	: Editör
Yay.	: Yayınları
YKY	: Yapı Kredi Yayınları
Der	: Derleyen
MSGSÜ	: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
vb	: ve benzeri

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Giriş

Osmanlı Devleti'nin tarihsel gelişimi incelendiğinde belki de en dikkat çeken dönemlerinden biri Tanzimat Dönemidir. Çünkü bu dönemde yaşanan gelişmeler ve devletin düştüğü zor durumdan kurtarılması için ortaya konan çabalar, yapılan reformlar son derece önemlidir. Hukuki, askeri, siyasal, ekonomik v.b. hemen hemen her alanda yapılmaya çalışılan bu reformların toplum hayatına yansımaları ve bu yansımaların günümüz Türk toplumuna etkileri elbette kapsamlı ve tutarlı tarih çalışmaları sonucu gün yüzüne çıkacaktır.

Batının sanayi alanında ortaya koyduğu ivme üretim ilişkilerinin de boyutlarını değiştirdiği gibi XIX. yy'ın ikinci yarısında Osmanlı İmparatorluğundaki yaşayan insanların hayatları ve hatta bütün dünya bu durumdan fazlaca etkilendi. Dahası günümüz dünyasının şekillenmesinde de son derece büyük bir öneme sahip olan bu gelişmeler, Osmanlı Devleti'ni de bulunduğu durumdan kurtulmak için bir takım arayışlara yöneltmiştir. Bu dönemde yılın veya geçmiş birkaç yılın bütün olaylarını, her tür icraatını, istatistik, ziraat, ticaret, sanayi, iktisat, tarih, fen ve biyografi bilgilerini özet halinde içerecek şekilde devlet tarafından her sene düzenlenen ve basılan eserler olan ve “Salname” diye adlandırılan Osmanlı yıllıklarının hazırlanmasına başlanmıştır.

Salname, bir senelik olayları göstermek üzere tertip olunan eserler hakkında kullanılan bir tabirdir. Sene, yıl demek olan “sâl” ile mektup, kitap manasına gelen “nâme”den mürekkep olan bu tâbirin karşılığı “yıllık”tır. Osmanlı Devleti'nde ilk salname H. 1263 (1847) yılında yayınlanmıştır. Salnameler çıkarıldığı kurum ve muhtevası bakımından dört çeşide ayrılır.

Birinci grup Devlet Salnameleri'dir. İlk defa H. 1263 (1847) yılında çıkartılan “Salname-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye”ler 1912 yılına kadar muntazaman yayınlanmıştır. Bu eserler Osmanlı Devleti'nin idarî yapısı hakkında ayrıntılı bilgi

verir. Cumhuriyet döneminde de Devlet Salnamesi adı ile üç defa neşredilmiştir.

İkinci grup “Vilayet Salnameleri”dir. İlk defa H. 1283 (1866) tarihinde Bosna’da yayınlanan Vilayet Salnameleri, idarî yapı, memuriyetler, mahalli bilgiler, ticarî faaliyetler, nüfus, eğitim-öğretim durumu konularında bilgiler içerirler.

Resmî Kurum ve Kuruluşlara Ait salnameler ise Osmanlı Devleti’nin bazı nezaret ve resmî kuruluşlarının yıllıklarıdır. Askeriyeye ait Salnameler (Salname-i Askerî, Salname-i Bahrî), Hariciye Salnameleri, Maarif Salnameleri, Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Salnameleri gibi yıllıklar kendi kuruluşları hakkında ayrıntılı bilgiler sunar.

Son grupta ise Özel Salnameler yer alır. Özel konulu, kişi veya kuruluşlara ait olan bu grup salnamelerin ilk örneğini H. 1290 (1873) yılında Ebuzziyâ Tevfik Bey tarafından hazırlanan Salname-i Hadika oluşturur. Bu salnameler, hazırlanış amacına göre 3 kısma ayrılabilir:

a. Meslekî Konulu Olanlar: Sağlık, askerlik, denizcilik, baytarlık gibi konulara ağırlık veren salnamelerdir. Besim Ömer Akalın tarafından hazırlanan “Nevsâl-i Afîyet” ve Selanikli Tevfik Bey tarafından hazırlanan “Nevsâl-i Askerî” bunun güzel örneklerindendir.

b. Edebî Hüviyetteki Salnameler: Pek çok yazar ve şairin emeğini bir araya getiren ve “T.Z.” rumuzlu biri tarafından 1914’te Asar-ı Müfide Kütüphanesi neşriyatı arasında yayımlanan “Nevsâl-i Millî”, son devir kültür ve edebiyat tarihimiz için kıymetli bir kaynak olup, bu türün en güzel örneğidir. Türkiye Yazarlar Birliği’nin 1984’ten beri çıkarmakta olduğu “Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı” da aynı cinstendir.

c. Bazı Mecmua ve Gazetelerin Çıkardığı Yıllıklar: Bu türün en güzel örnekleri Servet-i Fünûn mecmuası adına düzenlenen salnamelerdir. 1910-1913 yıllarına ait dört nüsha yayımlanan bu salnamelerin ilk ikisi İsmail Suphi Soysallıoğlu ve Köse Raif Paşazade Mehmed Fuad tarafından hazırlanmıştır. Cumhuriyet devrinde Varlık dergisinin çıkardığı yıllıklar da bu cümledendir.

İlk özel salnamemiz, resmî ve ilk salnamemizden sadece dört yıl sonra, 1288 (1871)’de Ali Suâvî tarafından “Türkiye Fi Sene 1288” adıyla Paris’te neşredilecektir¹.

1.2. Çalışmanın Amacı, Kapsamı, Materyal Ve Yöntemi

1.2.1. Amaç ve Kapsam

Bu çalışmanın amacı Osmanlı salnameleri içerisinde, özel salnamecilik alanında ve özellikle de gazete-dergi salnameciliğinde ayrı bir yeri olan Zümrüd ü

¹ Hasan Duman, 1982, Osmanlı Yıllıkları (Salnameler ve Nevsaller), İslam Tarih, Sanat ve Kültürü Araştırma Merkezi (IRCICA), İstanbul, s. 17.

Anka Salnamesinin günümüz harflerine çevrilmesi ve değerlendirilmesi sonucunda bu salname örneği üzerinden salnamecilik geleneğinin Osmanlıdaki serüvenini ortaya koymaktır. Buradaki en büyük eksiklik yapılan çalışmalarda da görüleceği üzere, genel olarak siyasi özellikleri olan resmi salnameler irdelenmiştir. Edebi salnameler pek dikkate alınmamıştır. Yapılan çalışmalar ileride liste halinde verilecektir. Birkaç çalışmanın haricinde bu tür çalışmalar mevcut değildir. Bu alanda bir fikir vermek amacıyla çalışma yapılmıştır. Zümrüd ü Anka Salnamesi genel hatlarıyla değerlendirilmek suretiyle çalışma bitirilmiştir.

1.2.2. Materyal ve Yöntem

Çalışma dört ana bölümden oluşturulmuştur. Giriş bölümünde Türk basın-yayın tarihi ve Türklerde yazılı kaynak geleneği hakkında bilgiler verilmeye çalışılmıştır. Özellikle Osmanlı Devletinin tuttuğu resmi kayıtlardan bahsedilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde Salnameler hakkında bilgiler verilmiştir. Salname kavramının Osmanlıya girişi, neveleri ve içerdiği bilgiler incelenmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte salnamelerin içerikleri hakkında da bilgiler verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca salnameler bir sınıflandırmaya tabi tutulmuştur.

M. 1924 tarihli Zümrüd ü Anka Salnamesi, çalışma için Milli Kütüphaneden eserin bir kopyası mikro filmler şeklinde temin edilmiştir. Mikro filmlerden elde edilen Osmanlıca belgeler günümüz harflerine çevirilerek transkribe edilmiştir. Bundan başka görsel ve yazılı materyaller sistematik bir şekilde toplanmak suretiyle incelendikten sonra çalışma için gerekli olan veriler bir araya toplanmıştır. Öncelikli olarak salnamelerle ilgili daha önce yapılan bilimsel çalışmalar toplanmıştır. Ancak burada dikkat çeken bir nokta vardır ki genel olarak salnamelerle ilgili yapılan çalışmaların çoğu, resmi olan Devlet ve Vilayet salnameleri üzerine yoğunlaşmıştır. Özel salnameler hakkında yapılmış çalışma sayısı çok sınırlıdır. Buradan hareketle görülmüştür ki konu hakkında daha önce yapılmış olan yaklaşık yetmiş iki çalışmanın tamamına yakını vilayet salnameleridir. Sınırlı sayıda özel salname çalışması görmek mümkündür.

Transkripsiyonu yapılan 1924 tarihli Zümrüd ü Anka Salnamesini basan Semih Lütfi Bey'in hayatı hakkında arşiv belgelerinden ve diğer kaynaklardan bilgiler elde edilmeye çalışılmış ve elde edilen bu bilgiler çalışmada aktarılmıştır.

1.3. Literatür Bilgisi

Konu hakkında yapılan çalışmalar genel hatlarıyla incelendiğinde daha önce de bahsedildiği üzere umumiyetle siyasi ve sosyal içerikli salnamelerin çalışıldığı

görülecektir. Ebedi salnameler noktasında pek bir çalışma bulunmamaktadır. Salnamelerle ilgili en kapsamlı çalışma Hasan Duman'ın, "Osmanlı Yıllıkları (Salnameler ve Nevsaller)," adlı eseridir. Bu konuda yapılmış tek salname 2010 yılında Talat Karataş tarafından hazırlanan, "Salname-i Hadika ve Salname-i Ebüzziya'nın Transliterasyonu", adlı yüksek lisans tezidir. Bundan başka herhangi bir yayın bulunmamaktadır.

Salnamelerle ilgili yapılmış başlıca çalışmalar şunlardır:

- 1- Rahmi DOĞANAY, 1986, Salnamelere göre Ma'muratü'l-Aziz vilayetinde maliye (1298-1325/1881-1907), Ankara Üniversitesi / Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 2- Ramazan BOYACIOĞLU, 1987, Salnamelere göre 1. Meşrutiyetten 1. Cihan Harbine kadar Aydın vilayeti, Ankara Üniversitesi / Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 3- Osman AKANDERE 1987Konya vilayeti salnamelerine göre 1868-1904 yılları arasında Konya Sancağı'nın idari ve mülki taksimatı, Selçuk Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- 4- İlhan PALALI 1987 Diyarbakır vilayeti Salnamelerine göre maarif (1292-1323) Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 5- Zuhul ÖZAYDIN 1987 Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti salnamesi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- 6- İRŞAT İLDENİZ 1988 Vilayet salnamelerine göre Trabzon'un iktisadi ve ticari hayatı (1869-1904) Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 7- Tevfik BÜYÜKSARIKULAK, 1988, II. Abdülhamid Dönemi Salnamelerine Göre Konya Vilayeti Merkez Sancağının İktisadi Durumu, Selçuk Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya
- 8- CENGİZ DÖNMEZ, 1991, 1294 (M.1877) senesi Devlet Salnamesine göre Osmanlı devlet teşkilatı, Gazi Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 9- AYFER YILMAZ, 1993, H. 1287/M. 1870, H. 1288/M. 1871 ila H. 1317/M. 1899, H. 1318/M. 1900 tarihli Erzurum vilayeti Salnameleri'ne göre Erzurum vilayetinin eğitim durumu, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

- 10- Aynur ÖNDER, 1995, 1927 Tarihli Bursa Vilayeti Salnamesine Göre Bursa'daki İdari Kuruluşlar, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Bursa.
- 11- Muharrem DÖRDÜNCÜ, 1995, 1326 (M.1910) Senesi Devlet Salnamesine Göre Osmanlı Devlet Teşkilatı, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 12- Halil İbrahim BABAOĞLU, 1996, XX. yüzyıl başlarında Aydın Vilayeti Salnamelerinde Denizli Sancağı, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Denizli.
- 13- Nuri ŞENGÜL, 1996, 1291 (M. 1874) Senesi Osmanlı Devlet Salnamesine Göre Osmanlı Devlet Teşkilatı, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 14- Mestan AVLAR, 1997, XX. Yüzyıl Başlarında Aydın Vilayet Salnamelerinde Muğla Sancağı, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Denizli.
- 15- Önder GÜLBAHAR, 1997, Bitlis (1892, 1898, 1899, 1900 tarihli Vilayet Salnameleri'ne göre Merkez Sancağı), Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van.
- 16- Turgut İLERİ, 1998, Maarif Salnamelerine göre 20. yüzyıl başlarında (1898-1903) Amasya'da eğitim ve eğitim kurumları, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun.
- 17- Hülya CANTÜRK, 1998, Osmanlı salnamelerine göre 19. yüzyılda Menteşe Sancağı'nın ekonomik ve sosyal durumu, , Muğla Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Muğla.
- 18- Osman KORKMAZ, 1998, Salnamelere göre XIX. yüzyılın son çeyreğinde Hamid Sancağı, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- 19- Tekin ERGÜL, 1998, 1293 H.(1876 M.) tarihli Adana vilayeti salnamesinin yeni harflere çevrilmesi ve değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 20- Mustafa Ali UYSAL, 1998, Salnamelere göre Burdur, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Isparta.

- 21- Yasemin Öztuna ŞİRİN, 1998, Osmanlı salnamelerinde 1908 tarihine kadar tıp eğitimi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- 22- Makbule ŞAHİNER, 1999, Trabzon Salnamesi (1295), Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tokat.
- 23- Bülent Murat ÇELİK, 1999, Hicri 1286 (Miladi 1869) Tarihli Konya Vilayeti Salnamesine Göre Konya Vilayetinin Siyasi, İdari, Adli, Sosyal, İktisadi Ve Askeri Yapısı, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 24- Ahmet CENGİZ, 1999, R. 1305, H. 1308, 1313, 1315, 1316, 1323 ve 1326 tarihli salnamelere göre Aydın Sancağı, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van.
- 25- İlhan PALALI, 1999, XIX, Yüzyılın İkinci Yarısında Diyarbakır (Vilayet Salnameleri Ve Mahalli Kaynaklara Göre) (1869-1905), İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Malatya.
- 26- Ömer KARAKAŞ, 2000, 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başlarında Kütahya (Germiyan) Sancağı salnameleri, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- 27- Zabit ACER, 2000, 1311-1320 yılları arasında Hüdavendigâr vilayetinde Kütahya Sancağı salnamelerinin transkribesi ve değerlendirilmesi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- 28- Şengül ÖZTÜRK, 2000, 1300-1310 yılları arasında Hüdavendigâr vilayetinde Kütahya Sancağı salnamelerinin transkribesi ve değerlendirilmesi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- 29- İbrahim BOZKURT, 2001, Salnamelerde Mersin, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Mersin.
- 30- Mehmet Ali TAYLAN, 2001, Osmanlı devlet salnamelerine göre Adana ve Konya vilayetlerinin idari taksimatı 1851-1910, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Niğde.
- 31- Cevat BİRİSOY, Salname-i Vilayet-i Sivas Sene-i hicri (1321), Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tokat.
- 32- Halil İbrahim KAPLAN, Salnamelere göre Adana (1880-1900), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta.

- 33- Zeynel Abidin KÜÇÜK,2002, Osmanlı Askeri salnamelerine göre Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti ve Harbiye Nezaretı Teşkilatı, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale.
- 34- Canan ÇALIŞKAN ORMAN, 2002, Salnamelere göre Kosova (1879-1900), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 35- İdris KAPKARA, 2002, Salname-i Nezaret-i Hariciyye (1302), Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Tokat.
- 36- Murathan KEHA, 2002, Salnamelere göre Yemen tarihi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- 37- Neslihan HALICIOĞLU, 2003, Salnamelere göre XIX. Yüzyılın Son Çeyreğinde Edirne Vilayeti, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 38- Ebru ESER, 2003, Salnamelere göre 19. yüzyılın son çeyreğinde Trabzon vilayeti, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 39- Gülçin İLHAN,2003, 1309 H. (1891 M.) tarihli Adana vilayeti salnamesinin yeni harflere çevrilmesi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- 40- İlknur AYDIN, 2003, 1303 H. (1887 M) Tarihli Konya Vilayeti Salnamesinin Yeni Harflere Çevrilmesi Ve Değerlendirilmesi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- 41- Ayten SELVİTOP, 2004, Hicri 1288 (M.1871) ve Hicri 1306 (M.1888) tarihli Sivas Vilayet Salnamelerinin günümüz harflerine çevrilmesi ve mukayeseli değerlendirilmesi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri
- 42- UĞUR İNAN, 2005, H. 1311 (M. 1893) tarihli Kastamonu Vilayeti Salnamesi' nin transkripsiyon ve değerlendirilmesi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri
- 43- SERKAN KÜÇÜK, 2005, Salnamelere göre Kastamonu (Kastamoni) vilayetinin demografik Yapısı, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- 44- ÇİĞDEM TAŞ, 2006, Maarif Salnamelerine göre 20.yüzyıl başlarında (1898-1904) Aydın vilayetinde eğitim, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon

- 45- Kasım SÖZER, 2006, 1913 tarihli Bahriye-yi Ticariye Salnamesi'ndeki bilgiler ışığında cumhuriyetin ilk yıllarındaki deniz ticaret yapısının değerlendirilmesi, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 46- Faruk ÇOBAN, H. 1288 (M. 1871) ve H. 1371 (M. 1899) tarihli Kastamonu Vilayeti Salnameleri'nin transkripsiyon ve değerlendirmesi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- 47- Ebru POLAT, 2006, H.1310 (M. 1892) ve H. 1316.1317.1318 (M. 1898.1899.1900) tarihli Bitlis vilayeti Salnamelerinin transkripsiyon ve değerlendirmesi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- 48- Hayrettin ARICI, 2006, XIX. yüzyılda Trabzon Vilayetinde Eğitim (vilâyet salnamelerine göre), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- 49- Adem TOPKAYA, 2007, Salnamelere Göre Konya Vilayeti (Sosyo-Ekonomik Ve Kültürel Yapı), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- 50- Zerrin İLTER, 2007, Salnamelere göre Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde Bilecik, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- 51- Haşım ERDOĞAN, 2007, H.1319 (m.1901) tarihli bahriye salnamesinin transkripsiyon ve değerlendirmesi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- 52- Coşkun SUBAŞI, 2007, Hüdavendigâr vilayeti salnamelerine göre Bursa sancağı idaresinde bulunan kurum, çalışanlar ve demografik (nüfus) yapı, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- 53- Nilüfer BAKAN, 2007, Salnamelere göre tanzimat'tan cumhuriyet'e Kütahya Sancağı'nın sosyo-ekonomik profili, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- 54- Barış ARSLAN, 2007, H.1265 (M.1849) devlet salnamesine göre Osmanlı idari yapısı, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 55- Şengül, BAYDUR, 2007, Salnamelere göre Diyarbakır vilayetinde dini ve sosyal yapı, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.

- 56- Filiz ÜNAL, 2007, Maarif salnamelerine Göre İstanbul'da Eğitim-Öğretim (1898-1903), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 57- Abdullah YÜKSEL, 2008, H.1287 (M.1870) ? H.1297 (M.1880) yılları arasında Hüdavendiğâr vilayeti salnamelerinde Kütahya sancağı, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- 58- Filiz ÖZKAN AYDEMİR, 2009, Salnamelere göre Balıkesir'de eğitim ve eğitim kurumları (1876'dan 1908'e), Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.
- 59- Erol GENÇ, 2009, Salnamelere göre Sivas vilayetinde dini ve sosyal yapı, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- 60- Ayfer AKYÜZ, 2009, Salnamelerde Eskişehir, Dumlupınar Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- 61- Hatice KELEŞ, 2009, Salnamelere göre Van ve Bitlis vilayetlerinde dini- sosyal yapı, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- 62- Yıldırım YILDIRIM, 2010, Halep vilayet salnamelerine göre (1867-1908) Ayıntab, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.
- 63- Hayriye BAYAZIDOĞLU, 2010, Salnamelere göre Beyrut (H.1310/M.1893- H. 1326/ 1908), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 64- Emre GÖR, 2010, Halep vilayet salnamelerine göre (1886-1908) Rakka, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.
- 65- Tunç AĞAVER, 2010, Vilayet Salnamelerine göre Erzurum Vilayeti (h.1310, 1317, 1318), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- 66- Mehmet Cihan ÖZDEMİR, 2011, Osmanlı Salnamelerine göre Diyarbakır 1869/1905, Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa.
- 67- Ramazan UYAR, 2011, Osmanlı Salnamelerinde Bergama, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır.
- 68- Cemal ERSÜ, 2011, Salnamelerde Bayezid Sancağı, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van.

69- Ayşe Amine KIZILTOPRAK, 2012, 1330 tarihli Rusumat Salnamesi'ne göre Osmanlı gümrükleri, Marmara Üniversitesi, Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

70- İbrahim TOPAL, 2012, Salnamelere göre Trabzon vilayetinde dini ve sosyal yapı, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.

71- Asuman KOÇAK, 2013, Salnamelere göre Ankara vilayeti: 1871-1907, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

İKİNCİ BÖLÜM

OSMANLI DEVLETİNDE SALNAMELER

2.1. Salname Tanımı

Salname, etimolojik olarak Farsça kökenli bir kelimedir. Salname, anlam olarak “yıl, sene” demek olan Sâl kelimesi ile “mektup, kitap” anlamında kullanılan “nâme” kelimesinin birleştirilmesinden meydana getirilmiştir². Günümüz Türkçe'sinde Salname'nin karşılığı olarak “Yıllık” kelimesi kullanılmaktadır³ Salname, Latince “annus” ve Fransızca “annuaire” tabirlerinin karşılığıdır⁴.

Salname terminolojik olarak belirli konulara ilişkin olarak yıldan yıla çıkartılan eserler için kullanılan bir terimdir⁵. Daha genel anlamda, bir yıllık olayları topluca göstermek için düzenlenmiş eserlerdir. Salnamelerin en eskisi, en düzenlisi ve en uzun ömürlüsü Devlet Salnameleri olmuştur. İlk devlet salnamesi, Padişah Abdülmecid'in saltanatında Sadrazam Reşid Paşa'nın isteği ile Ahmet Vefik Paşa tarafından hazırlanmış ve 1263 H.(1847 M.) yılında “Salname-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye” adı ile yayınlanmıştır⁶. Devlet Salnameleri, 1262 Hicri(1847)-1328 Mali(1912) yılları arasında düzenli bir şekilde yayınlanmıştır. Osmanlı Döneminin en son devlet salnamesi 1334 Mali(1880) tarihlidir ve devlet salnamelerin hepsi altmış yedi tanedir⁷. 1263 H.(1847)-1297 H.(1880) tarihleri arasındakiler taş baskısı(litografya) ile daha sonrakiler matbaa harfleri (hurufat) ile yayınlanmışlardır⁸.

---

² M. Zeki Pakalın, 1993. Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, İstanbul, C.III. s.105; Ayrıca, Mithat Sertoğlu, 1986, Osmanlı Tarih Lügati, İstanbul, s.297; Şemseddin SAMİ, Kamus u Türki, “Salname” maddesi, s.701.

³ Türkçe Sözlük, TDK-1988,Cilt:2, s. 1251; Ayrıca, Ferit Develioğlu, Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ank-1986, s.1100.; M. Zeki Pakalın, a.g.e. C.III, s.105.; Mithat Sertoğlu, a.g.e. s.297.; İ.A., 1966, “Salname” mad., c.10, İstanbul, s.135.

⁴ Mehmet Emin Yolalıcı, 2006,Türk Tarihinin Kaynakları,, Samsun, , s.133.; M. Emin Yolalıcı1994, Maarif Salnamelerine Göre Trabzon Vilayetinde Eğitim ve Öğretim Kurumları”, OTAM, Ankara, s.435-473.

⁵ S. Nüzhet Gerçek, 1941, “İstanbul Salnameleri”, Akşam Gazetesi, 18 Haziran, s.4

⁶ Duman, a.g.e., s.17.

⁷ Duman, a.g.e. s. 19.

⁸ Gerçek, a.g.m. s. 4.

II. Abdülhamit döneminde resmi politika olarak uygulanan İslamcılık siyaseti gereği, devlet salnamelerinde vilayetlerin sınıflandırılmasına Edirne'den başladığı halde, bundan sonra Hicaz vilayetinden başlamıştır⁹.7 Böylece, önce Rumeli, sonra Anadolu ve daha sonra da Arabistan vilayetlerinin gösterilmesi yolundaki usûl terkedilerek, Arabistan vilayetlerinin başa alınması usûlü gelmiştir. Cumhuriyet döneminde 1926 ve 1927 yıllarında "Devlet Salmamesi" yayınlanmıştır. Bu salname 1929'da "Devlet Yıllığı" adını almıştır¹⁰.

Devlet Salmamelerinin yararlarının görülmesi üzerine Vilayet Salmameleri çıkartılmıştır. İlk vilayet salnamesinin hangi vilayete ait olduğu konusunda kesin bir bilgi yoktur¹¹. Son yıllarda yapılan araştırmaların verilerine göre, ilk Osmanlı Vilayet salnamesi H.1283 / M.1866 yılında yayınlanan “Bosna Vilayet Salmamesi” ve son vilayet salnamesinin ise R.1334 / M.1918 yılında yayınlanan “Müstakil Bolu Sancağı Salmamesi” olduğu tespit edilmiştir¹².

1864'te yayımlanan Vilayet Nizamnamesiyle¹³ eyalet sisteminden vilâyet sistemine geçildi; 1867'de ise vilâyetler sancaklara, kazalara, nahiyelere ve köylere ayrıldı. Yeni sistemin kuruluşundan sonra vilâyet salnamelerinin sayısında bir artış olduğu görüldü. Bunların içinde Türkçe-Arapça, Türkçe-Rumca, Türkçe-Boşnakça ve hatta sâdece Arapça olanları bile vardı¹⁴. Vilâyet salnameleri, ilgili vilâyetin ve bu vilâyete bağlı kazaların idari bölünüşü, memur listeleri, mahallî tarih ve coğrafya, eski eserler, ticari ve ekonomik faaliyetler, nüfus, okullar, kütüphaneler gibi pek çok ve çeşitli konuda bilgiler verdiği için, tarihsel araştırmalarda çok özel bir önem arz ediyor.

Bunların dışında hususi salnameler de pek çoktur, ilki Ali Suâvî'nin 1871'de Paris'te yayınladığı *Türkiye Salmamesi* ve Ebüzziya Tevfik Bey'in yayınladığı *Salname-i Ebü'z-Ziyâ*’sıdır¹⁵. Salmameler hakkında yapılmış çalışmalar

⁹ E. Ziya Karal, 1983, Osmanlı Tarihi, C.7, TTK, Ankara, s.545.

¹⁰ Gerçek, a.g.m., s.4

¹¹ İ.A., 1966, “Salname” maddesi, C.10, Diyanet Yayınevi, İstanbul, s.135 .

¹² Duman, a.g.e., s.19.

¹³ Osmanlı bu nizamname ile eyalet sisteminden vilayet sistemine geçerek yönetim noktasındaki bir takım aksaklıkları gidermeyi amaçlamıştır. Bu nizamnamenin yayınlanmasını müteakip pilot bölge uygulama yeri Tuna Vilayeti olarak belirlenmiş ve aynı tarihte bir de “Tuna Vilayet Nizamnamesi” yayınlanmıştır. Maddeler bazında, bölgelerin sosyo-ekonomik, siyasi, idari ve kültürel farklılıkları göz önünde bulundurularak hazırlanan bu iki nizamname arasında farklı maddeler bulunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. İlber Ortaylı, 1985, Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Yerel Yönetim Geleneği, Hil Yay. Ankara, s.52.

¹⁴ Pakalın; a.g.e., s.105.

¹⁵ Duman, a.g.e., s.17.

sınırlıdır. Bu konuda en geniş bilgiye Hasan Duman'ın “Osmanlı Salnameleri ve Nevsâlleri Bibliyografyası ve Toplu Kataloğu” isimli eserinden ulaşmak mümkündür¹⁶.

2.2. Salname Çeşitleri

2.2.1. Devlet Salnameleri

Türklerde ilk resmi salname Osmanlı Devleti'nde 19. yüzyılın ortalarında Koca (Sadrazam) Reşit Paşa'nın teşviki ile Tarihçi Hayrullah Efendi, Ahmed Vefik Efendi ve Ahmed Cevdet Paşa'nın ortak çalışmaları sonucu 1847 (Hicrî 1263) yılında Salname-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye adı ile yayınlanmıştır¹⁷. 1847 yılında ilk olarak küçük bir kitapçık şeklinde yayınlanan ilk salnamede, bir takvim ile devlet teşkilatı kısaca yazılmıştır. Devlet salnameleri 1912 yılına kadar düzenli olarak her sene neşredilmiş, zamanla hacimlerinin artması ile beraber içerikleri de çeşitlenmiştir. Şöyle ki ilk salnameler 100 sayfayı geçmezken özellikle son salnameler 700-800 sayfayı bulmuştur. Bu salnamelerde devletin resmi teşkilatının yanı sıra, memurların isimleri, yine memurların atama tarihleri, rütbeleri ve nişanları gösterilmiştir¹⁸.

2.2.2. Askeri Salnameler

Osmanlı Ordusu hakkında bilgi veren ve orduda yer alan kadrolar ve bu kadrolarda yer almış kişilerin rütbe, isim gibi her türlü bilgilerini içeren resmi salnamelerdir. Bahriye Salnameleri neşredilmeden önce Askerî Salnameler deniz ordusu hakkında da bilgi vermiştir. Bahsi edilen Askerî Salnameler, ilk olarak Hicrî 1282 (M.1865)de çıkarılmış daha sonra yine Hicrî 1283 (M.1866), 1286 (M.1869), 1291 (M.1874), 1293 (M.1876), 1304 (M.1887), 1306 (M.1889), 1307 (M.1890), 1308 (M.1891) 1309 (M.1892), 1310 (M.1892), 1313 (M.1895), 1324 (M.1906) ve en sonuncusu 1326 (M.1908) yılında neşredilmiştir¹⁹.

2.2.3. Bahriye Salnameleri

Bahriye Nezareti'ne bağlı olarak Fen Komisyonu'nca yayınlanan resmi salnamelerdir. Bu Salnamelerde de askeri erbabın isim, nişan, rütbe gibi her türlü bilgilerine yer verilmiştir. İlki H.1307 (M.1890) ardından 1308 (M.1891), 1309

¹⁶ Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hasan Duman, 1982, Osmanlı Yıllıkları (Salnameler ve Nevsaller), İstanbul.

¹⁷ Pakalın, a.g.e., s.105

¹⁸ İ.A., “Salname”, C. X, MEB Yayınevi, İstanbul 1980, s.134; Duman, a.g.e., s.134.

¹⁹ Mithat Sertoğlu; İstanbul, Osmanlı Tarih Lûgatı, Enderun Kitapevi, 1986, s.298.

(M.1892), 1310 (M.1892), 1311 (M.1893), 1313 (M.1895), 1314 (M.1896), 1315 (M.1897), 1317 (M.1899), 1318 (M.1900), 1319 (M.1901), 1320 (M.1902), 1321(M.1903), 1322 (M.1904), 1323 (M.1905), 1326 (M.1908) ve son olarak 1330 (M.1912) yılında yayınlanmıştır²⁰.

2.2.4. Hariciye Salnameleri

Hariciye Nezareti'nce çıkarılmış olan resmi salnamelerdir. Bu salnamelerde Hariciye Nezareti'nin içteki ve dıştaki teşkilatı, temsilcilerin nişanları ve yabancı devletlerin dışişlerinden ve bazı antlaşmalardan bahsedilmiştir. Toplamda dört adet basılmıştır. Bunlar Hicrî 1302 (M.1885), 1306 (M.1889), 1317 (M.1899) ve 1320 (M.1902) yıllarına aittir²¹10.

2.2.5. İlmiye Salnamesi

Sadece H.1334 (M.1918) yılına ait olmak üzere tek sayısı vardır. Resmi salname içinde değerlendirilen bir salname türüdür. Bu salnamede muhtelif bilgilerin yanı sıra birçok Şeyhülislamın fetvaları oldukları gibi yer almıştır²².

2.2.6. Maarif Salnamesi

“Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiye adı” ile 1898 ve 1903 yılları arasında yayınlandığı kayıtları yer almışsa da bugüne kadar 1902 (Hicrî 1320) yılına ait salnameye rastlanmamıştır. Osmanlı Devleti'nin eğitim-öğretim ve kültür hayatı ile maarif nazırları, öğretmenler, okullar ve kütüphaneler hakkında geniş bilgiler içerdikleri söylenebilir²³.

2.2.7. Rasathane-i Amire Salnamesi

Sadece 1872 (H.1288) yılında Ticaret ve Nafia Nezareti'ne bağlı olan Rasathane İdaresi tarafından düzenlenmiştir. Tek sayısı çıkan bu salnamenin içeriği bahriye ile ilgili çok çeşitli bilgilere yer vermiştir²⁴.

2.2.8. Rüşumat Salnamesi

Maliye Nezareti'ne bağlı olarak 1914 (H.1330) yılına ait tek sayısı neşredilmiş olan bu salname, Osmanlı Devleti'nin gümrüklerinin teşkilatı, memurları, vergi işleri, gümrükler ve gümrük gelirleri gibi konular hakkında bilgiler vermiştir²⁵.

²⁰ Sertoğlu; a.g.e, s.298.

²¹ Sertoğlu, a.g.e., s.298.

²² Sertoğlu, a.g.e., s.298.

²³ Duman, a.g.e., s.8.

²⁴ Duman; a.g.e., s.8.

²⁵ Sertoğlu; a.g.l., s.299; Duman; a.g.e., s.9

2.2.9. Hususi Kurumlar ve Şahıslarca Hazırlanıp Yayınlanan Salname, Nevsâl ve Takvimler

Bu eserlerin içinde pek ciddi ve bilimsel olanların yanında, sağlıkla ilgili olanlar, mizahi ve siyasi içerik gibi pek çok konuyu barındıran, daha ziyade almanak sayılabilecek eserler neşredilmiştir. Bu eserlerin büyük çoğunluğu resimlidir. En meşhurlarından birkaçı şunlardır: Annelere ve Çocuklara Salname, Cemiyet-i Tedrisiye-i İslamiye Salnamesi, Diken ve İnci Salnamesi, Donanma Münecimi, Hilal-i Ahmer gibi daha pek çok hususi salname mevcuttur²⁶. Çalışmanın konusu olan Zümrüd ü Anka Salnameside bu özel salnamelerden birisidir. Tamamen edebi amaçlarla, aynı isimdeki Zümrüd ü Anka Mecmuası için hazırlanmıştır.

2.2.10. Vilayet Salnameleri

Osmanlı Devleti'nde, önem açısından devlet salnamelerinden sonra gelen resmi salnameler vilayet salnameleridir. Devlet salnamelerinin yararının görülmesi neticesinde vilayet salnameleri çıkarılmaya başlanmıştır. Osmanlı'da ilk vilayet salnamesi H.1283 (M.1866) yılında neşredilen Bosna Vilâyeti Salnamesi'dir. Son vilayet salnamesi ise Rumî 1337-38/Miladi 1921-22 tarihli Bolu Livâsı Salnamesi'dir. Özellikle 1867'de Vilâyet Nizamnamesi'nin çıkarılmasından sonra vilâyet salnamelerinde ciddi bir artış olduğu görülmüştür²⁷.

Vilâyet salnamelerinde, ait oldukları vilâyetin resmi ve özel bütün teşkilat ve kurumlarından bahsedildiği gibi bu müesseselerin başında bulunanlar hakkında bilgi verildikten sonra, vilâyetin tarihi, sanat eserleri yine vilâyetin tarımı, ticareti, üretim maddeleri, madenleri ve insanların geçim kaynakları, nüfus bilgileri gibi konular hakkında bilgiler verilmiştir²⁸. H.1282 ile 1336 yılları arasında toplam 527 vilâyet salnamesinin neşredildiği bilinmektedir²⁹. İlk vilâyet salnamesinin H.1282 yılına ait Trabzon Vilâyeti Salnamesi olduğu bilinmekle birlikte bugüne kadar bu salnameye rastlanılmamıştır, bulunan ilk salnamenin H.1283 yılı Bosna vilâyetine ait salname olduğu belirtilmiştir³⁰. Hüdâvendigâr Vilâyeti hakkında ise, H. 1286'dan (M.1869) başlanarak H. 1325 tarihi de (M.1907)dâhil olmak üzere toplam 36 adet salname

²⁶ Sertoğlu, a.g.e., s.300.

²⁷ Duman, a.g.e., s.5.

²⁸ Sertoğlu, a.g.l., s.299

²⁹ İ.A, "Salname", s.134; Duman, a.g.e., s.135.

³⁰ Duman, a.g.e., s.5

neşredilmiştir. Daha sonra 1327'de Bursa şehrine mahsus bir salname³¹ yayınlanmıştır.

2.3. Zümrüd ü Anka Salnamesi

Zümrüd ü Anka Salnamesi, aynı isimdeki derginin yıllığı olarak bir defaya mahsus olmak üzere 1924 yılında yayınlanmıştır. Milli Kütüphanede 1961 SA 54 yer numarasıyla kayıtlı salnamenin adına çıkarıldığı dergi, Cumhuriyet döneminin önemli mizah dergilerinden birisidir. İlk sayısı 11 Ocak 1923'te çıkarılmaya başlanan dergi yaklaşık 2 yıl kesintisiz devam etmiş ve 23 Nisan 1925'e kadar 244 sayı yayınlanmıştır. Salnamede yer alan tanıtım amaçlı reklamda belirtildiği üzere pazartesi ve perşembe günleri olmak üzere haftada iki defa yayımlanmaktadır³². Derginin sahibi Semih Lütfi Erciyaş (veya Erciyes)'tir. Yayınlanan dergilerdeki ifadelerle göre derginin yazı işleri müdürü de Haşim Sami³³'dir. Salnamenin iç kapağında yer alan ifadeye göre İstanbul'da Cihan Biraderler Matbaasında basılmıştır ve dağıtım yeri olarak Suhulet Matbaası işaret edilmiştir³⁴.

Semih Lütfi'nin babası meşhur Kitapçı Arakel Efendidir³⁵. Nedret İşli Kitapçı Arakel Efendi'nin İstanbul'un ilk kitapçısı olduğunu iddia etmektedir. Arakel Efendi 1876'da Babıâli 46 numarada bir dükkân açar ve bilhassa Ahmet Rasim, Halit Ziya gibi Osmanlı dönemi Türk edebiyatçılarının çok önemli eserlerini yayımlar. Birinci meşrutiyet sonrası (1876) ortaya çıkan "alafranga" kitabevlerinin ilklerindendir. Önceleri Galata Köprüsü'nde gazete müvezziliği yapan Arakel Tozluyan tarafından 1875'te Babıâli Caddesi'nde açılır. Bu kitabevi daha çok okullarda okutulan Türkçe ve Fransızca ders kitaplarının yan ısıra Ahmet Rasim, Ahmet İhsan ve Halid Ziya Uşaklıgil gibi dönemin ünlü yazarlarının telif ve çeviri eserlerini de yayımlar. 1885'te Türkçe ilk özel kitapçı kataloğu sayılması gereken "Esami-i Kütüb"ü yayımlayan Arakel Kitaphanesi, bu katalogdaki kitapları Osmanlı devletinin taşradaki vilayet ve

³¹ Duman, a.g.e., s.106-110

³² *Zümrüd-i Anka: Pazartesi, Perşembe günleri neş'r olunur. Milli, edebi, mizahî halk gazetesidir. En kıymetdar muharrir ve karikatüristlerimizin yazı resimlerini ancak Zümrüd-i Anka'da bulabilirsiniz.* ifadeleri kullanılmaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere dergi haftada iki gün neşredilmektedir.

³³ Not: Haşim Sami'nin kim olduğu hakkında bir malumat bulunamamıştır. 1925 yılında çıkan "Dullar ve Yetimler (Haşim Sami'nin I. Dünya Savaşı Anıları)" adlı eserin müellifiyle aynı kişi olma ihtimali yüksektir.

³⁴ "Mahal-i Tevzii": Bab-ı Ali Caddesinde Suhulet Kitaphanesi" ve en altta "Cihan Biraderler Matbaası" ifadeleri yer almaktadır. Bkz. Zümrüd ü Anka Salnamesi, V.1/b.

³⁵ Kitapçı Arakel Efendi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 1994, C.I, (Ed. İhsan Tekeli), Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, s.292.

sancaklarında dağıtabilmek için yirmi dört merkezde dağıtım örgütü oluşturdu³⁶. Muallim Naci ile birlikte “Talim-i Kıraat” ve “Mekteb-i Edep” diye okul kitapları hazırlar ki bunlar çok tutulup belki 100 kadar baskı yapar³⁷. Arakel Efendi 1912 yılında ölünce oğlu Leon Efendi dükkânı devralır ve bir müddet işi sürdürür, ama 1914 yılında kitabevi kapanır³⁸.

Babasından kalan bu ilk işyerini kapattıktan bir süre sonra Leon Efendi Müslüman olur ve Semih Lütfi adını alır. Semih Lütfi ilk iş olarak kendisine yeni bir matbaa açar. İşte çalışmanın konusunu oluşturan Zümrüd ü Anka Salnamesi de dahil olmak üzere pek çok değerli eserin basıldığı ve Cumhuriyet tarihinin en önemli yayınevlerinden biri olan bu müessese Suhulet Kütüphanesi ve Matbaası veya Semih Lütfi Kütüphanesi'dir. Semih Lütfi Müslüman olmuştur ancak ailesi hayatlarına gayrimüslim olarak devam ederler. Bu yayınevi 1980'li yıllara kadar varlığını sürdürmüştür. Semih Lütfi 1940'lı yıllarda ölür ve işyerini karısı Aznif Hanım devralır. Aznif Hanım 1980'li yıllara kadar yayın yapmadan o kitapevini, sadece eski bastıkları kitapları satarak devam ettirir. Aznif Hanım'ın ölümünden sonra, bina çok değerli olduğu için kitaplarla kimse ilgilenmez. Kitapları önce Kuleli'ye, garnizonlara yollarlar, çünkü depolarında dağıtılamamış, satılmamış on binlerce kitap vardır. Bunların Kuleli Askeri Lisesi vasıtasıyla bütün garnizonlara dağıtılması için bir teklifte bulunulur. Askerler bir kısmını alıp götürür. Daha sonra binanın bir an önce boşaltılması gerektiği için kalan kitapların alınması amacıyla bu kez de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne haber verilir. Onlar da bir müddet, bir miktar seçip götürürler. Edebiyat Fakültesi'nde kütüphanenin 2-3 gün boyunca kapısının açılacağı ve kitapların istenildiği kadar alınabileceği şeklinde bir şayia çıkar, gerçekten de içeri girenler, istedikleri kadar kitabı torbaya doldurup götürürler. Böylelikle kitapların çoğu dağılır, dağılamayanlar da maalesef kâğıtçıya, hurdacıya verilir³⁹.

³⁶ Nedret İşli, 2006, “Bab-ı Ali'de Yayınevleri”, Osmanlı Bankası Müzesi, 42. Kütüphane Haftası Söyleşileri, 27 Mart - 2 Nisan, İstanbul. http://www.obarsiv.com/nedret_isli.html

³⁷ Selim Küçük, 2003, “Talim-i Kıraat'ta Edebi ve Kültürel Değerler”, OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, S. 15, Samsun, s.18-30.

³⁸ İşli, a.g.s., http://www.obarsiv.com/nedret_isli.html

³⁹ İşli, a.g.s., http://www.obarsiv.com/nedret_isli.html

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ZÜMRÜD Ü ANKA SALNAMESİ'NİN

DEĞERLENDİRME ve TRANSKRİPSİYONU

3.1. Değerlendirme

Zümrüd ü Anka Salnamesi, Cumhuriyet döneminde yayınlanmış olan özel salnamelerin en önemlilerindendir. Bu salname daha önce de belirtildiği üzere 1924 yılında bir defaya mahsus olmak üzere basılmıştır. Aynı addaki Zümrüd ü Anka Mecmuasının salnamesi/ almanağı'dır. Derginin sahibi olan Semih Lütü tarafından yayınlatılmış olan salnamenin eldeki mikro film sayısı 59'dur. Bu mikro filmlerden son resim salnamenin dosya numarasının yazılı olduğu arka kapaktır. Bu sayfadan hariç salnamenin ön kapağının basılı olduğu bir sayfa ve bir iç kapak sayfası bulunmaktadır.

Salname bir takvimle başlamaktadır. Takvim Rumi ve Hicri olarak tasarlanmıştır. Hicri olarak Cemaziye'l-evvel, rumi olarak Kanun-i Sani aylarıyla başlayan takvim, yine rumi kanun-i evvel ve hicri cemaziye'l-evvel aylarıyla son bulmaktadır. Yine takvim bünyesinde mevsimlerin başlangıç ve ne kadar süreceği bilgileri verilmiştir⁴⁰. Ayrıca dini gün ve geceler ile resmi tatil tarihleri de verilmiştir⁴¹.

7 sayfadan itibaren edebi yazıların başladığı salnamede, ilkyazı Süleyman Nazif'e aittir⁴². Saffet Nezihi'nin "Zavallı Necdet" adlı hikâyesi salnamede ki son yazıdır⁴³. Salnamenin son kısmında bir fihrist mevcuttur. Bu fihrist salnamedeki yazıların adlarını, yazarlarını ve sayfa numaralarını içermektedir⁴⁴. Fihristi müteakip salnamenin son sayfasında Zümrüd ü Anka Dergisinin fiyatı ve yıllık abonelik

---

⁴⁰ Bkz Zümrüd ü Anka Salnamesi, V.6.

⁴¹ Bkz Zümrüd ü Anka Salnamesi, V.6.

⁴² Süleyman Nazif'in "Fuluziye Had Na-şinasane Bir Nazire" başlıklı şiirBkz Zümrüd ü Anka Salnamesi, V.7.

⁴³ Bkz Zümrüd ü Anka Salnamesi, V.99-110.

⁴⁴ Bkz Zümrüd ü Anka Salnamesi, V.112.

ücretlerini bildiren bir küçük ilan yazısı ve yayınevi tarafından basılan kitaplarla ilgili bir reklam mevcuttur⁴⁵.

Salnamedeki fihriste göre toplam 16 adet şiir mevcuttur. Bunlar çeşitli konular içermektedir. 12 adette nesir vardır.

Şiirler çeşitli konularla ilgili olmakla birlikte genellikle aşk, sevgi gibi konular⁴⁶ yoğunluktadır. Bunun yanında siyasi ve sosyal konular, çeşitli meselelerle ilgili hiciv içerikli şiirler de mevcuttur⁴⁷. Ayrıca mevsimler, doğa, çiçekler gibi konularda da şiirler vardır⁴⁸.

Şiirlerden dörtlükler kullanılarak yazılanlar olduğu gibi beyitler şeklinde kaleme alınanlarda mevcuttur⁴⁹. Şiirlerin biri hariç tamamının şairleri bellidir. Anonim olduğu düşünülen bir tek şiir demeti bulunmaktadır. “Kış Manileri” adını taşıyan bu dörtlük demeti herhangi bir yazar belirtilmeden salnameye eklenmiştir⁵⁰. Şairlerden bazılarının birden fazla şiirine yer verilmiştir. Bunlar arasında en dikkat çeken Necdet Rüşdi Bey ve Nabedid rumuzlu şairlerdir. Necdet Rüşdi Bey’e ait dört şiir bulunmaktadır⁵¹. Bazı şairlerin şiirleri yanında nesir yazıları da bulunmaktadır. İsmet Lutfi Bey’in “Canlı Bir Hatıra” adlı bir düz yazısının yanında, “Asri Bir Aşk İlanı” adlı bir şiiri de bulunmaktadır. Yine dikkat çeken bir başka nokta bazı şairlerin isim yerine rumuz kullanmış olmasıdır. “Nabedid”, “Sansar” ve “Kahkaha” gibi isimlerin yanında, isim kısaltması şeklinde rumuz kullanımları mevcuttur⁵².

Salnamede yer alan nesirlerin konu ve türleri de çeşitlilik göstermektedir. Bunlar arasında da, yine siyasi, sosyal ve duygusal metinler görmek mümkündür. Bazıları makale tarzında kaleme alınırken, bazıları bir piyes veya tiyatral bir eserden kesit şeklinde kaleme alınmıştır. Yine hatırat tarzındaki yazıları da görmek mümkündür⁵³. Yine yukarıda da belirtildiği üzere bazı yazarların hem nesirleri hem de

⁴⁵ Bkz. Zümrüd ü Anka Salnamesi, V.116.

⁴⁶ “Ta’did ve Zevcat” başlıklı şiir. Bkz. Zümrüd ü Anka Salnamesi, V.48.

⁴⁷ “Ölmüşüm” başlıklı şiir. Bkz. Zümrüd ü Anka Salnamesi, V.19.

⁴⁸ Nâbedid rumuzlu şairin, “Arslan Ağzı”, “Açık Araba” ve anonim olan “Kış Manileri” gibi şiirler buna örnek olarak verilebilir.

⁴⁹ Himemizade İhsan Bey’in “Gazel” şiiri aruz vezniyle, ikili beyitler şeklinde yazılırken, Necdet Rüşdi’nin “Dipsiz Anbar, Boş Kile” şiiri hece vezniyle dörtlükler halinde yazılmıştır. Bkz. Zümrüd ü Anka Salnamesi, V.20- V.52.

⁵⁰ Bkz. Zümrüd ü Anka Salnamesi, V.56.

⁵¹ Necdet Rüşdi Bey’in bu şiirleri; “Gazel”, “Dipsiz Anbar-Boş Kile”, “Asri Şarkı” ve “Gölgen Sıra”dır. Bkz. Zümrüd ü Anka Salnamesi, V. 52-53-67-68-99.

⁵² “Kahkaha” rumuzu, bunlar arasında en dikkat çekici olanlarından biridir. Bkz. Zümrüd ü Anka Salnamesi, V.64.

⁵³ Hüseyin Rıf’at Bey’in “Baba Vasiyeti” adlı yazısı buna güzel bir örnektir. Bkz. Zümrüd ü Anka Salnamesi, V.75-76.

şiiirleri mevcuttur. İsmet Lütüfi Bey örneğ olarak gösterilebilir. Yazarlar arasında yerli yazarlardan hariç yabancı yazarlarda görölür. Rus Edebiyatından bir yazıya salnamede yer verilerek çeşitlilik arttırılmıştır⁵⁴. Bazı yazarlar ise fihristte verilmelerine rağmen salnamenin iç sayfalarında yazılarına rastlanmamıştır. Örneğın Peyami Safa'nın "Kadın Peşinde" isimli yazısı fihristte yer alırken, salnamede bulunmamaktadır. Bu yazının nasıl kaybolduğu hakkında bilgi yoktur ancak kopma neticesi kaybolduğu düşünölmektedir⁵⁵.

Yazarlar arasındaki cinsiyet dağılımına baktığımızda çoğunluğu erkektir. Erkekler arasında tanınmış simalar⁵⁶ yanında adı daha önce hiç duyulmamış kişilerde mevcuttu. Salnamede sadece iki bayan yazarın yazıları verilmiştir. Bunlar Saad Derviş Hanım ve Mu'ammer Enise Azmi Hanımlardır⁵⁷. Yine çoğu yazının başında karikatürize halde yazarların yan profilden birer resimleri verilmiştir⁵⁸. Yine salnamenin kapağında Mustafa Kemal Paşa'nın bir resmi yer almakta.

Salnamenin en önemli özelliklerinden biriside içerisinde pek çok karikatür barındırıyor olmasıdır. Bunlar çeşitli konularda yapılmış karikatürlerdir. Toplumsal konular ve popüler batı kültürünü hicveden karikatürler çoğunluktadır. Bunlardan başka reklam afişi olarak yapılmış karikatürler de vardır. Karikatürlerin hemen hepsinin altında bir takım nüktedan ifadeler bulunmaktadır. Genel olarak kadınlar üzerinden karikatürlerde mesaj vermeye çalışılmıştır. Çok fazla kadın resmedilmesi buna işaret eder. Kadınların resmedildiği karikatürlerde cinsellik, dedikodu, moda, batı hayranlığı, din v.b. konular hicvedilmiştir. Bu karikatürlerin tamamı ekler kısmında verilmiştir. Karikatürlerin çoğu yerli karikatüristler tarafından çizilmekle birlikte, "Owend Möller" adında bir de yabancı karikatürist vardır. Bu yerli karikatüristler arasında "Saffet, Mazhar Nazım ve Rıfkı Bey" isimleri okunabilmiştir. Owend Möller ve Saffet Bey'in yaptıkları karikatürler bir arada verilmiştir. Bu karikatürler ekler kısmında verilmiştir.

⁵⁴ R.G. Karolonko'nun "Işık" adlı eseri buna örnek verilebilir. Bkz. Zümrüd ü Anka Salnamesi, V.78-79.

⁵⁵ Bkz. "Fihrist", Zümrüd ü Anka Salnamesi, V.114.

⁵⁶ Süleyman Nazif ve Peyami Safa en güzel örneği teşkil eder. Bkz. Zümrüd ü Anka Salnamesi, V10-114.

⁵⁷ Muammer Enise Azmi Hanım'ın "İş Becerenin" ve Sa'ad Derviş Hanım'ın "Marmara Gecelerinden" adlı yazıları mevcuttur. Bkz. Zümrüd ü Anka Salnamesi, V.13-14, V.21-24.

⁵⁸ Bkz. Zümrüd ü Anka, V.10, V.19, V 22, V 27, V 37.vs...

Reklam ilanı olarak yapılan karikatürlerden en dikkat çekenleri, pekmezli tahin helvası reklamı yapan karikatürle, derginin kendi reklamını yaptığı sayfadaki karikatürdür. Bu iki karikatürde de kadın resmedilmiştir⁵⁹. Birkaç karikatürde de Avrupa ve Türkiye karşılaştırmaları yapılmaktadır. Biraz ironi içeren bu karikatürler de önemli karikatürler arasında ve Möller- Saffet ikilisi tarafından çizilmişlerdir.

---

⁵⁹ Bkz. Dergi reklamı için Zümrüd ü Anka, V.79 ve Pekmezli tahin helvası reklamı için, V.98.

3.2. Transkripsiyon**ZÜMRÜD Ü ANKA SALNAMESİ****1924-1340****Mahal Tevzîi****Bab-ı Ali Caddesinde Sühulet Kütüphanesi****Cihan Biraderler Matbâası**

Eyyam	Kanun-i sani	Cemaziye'l- evvel	Eyyam	Şubat	Cemaziye'l- ahir	Eyyam	Mart	Recebü'l- ferd	Eyyam	Nisan	Şa'banü'l- muazzam
Salı	1	23	Cum'a	1	24	Cumartesi	1	24	Salı	1	25
Çarşamba	2	24	Cumartesi	2	25	Pazar	2	25	Çarşamba	2	26
Perşembe	3	25	Pazar	3	26	Pazartesi	3	26	Perşembe	3	27
Cum'a	4	26	Pazartesi	4	27	Salı	4	27	Cum'a	4	28
Cumartesi	5	27	Salı	5	28	Çarşamba	5	28	Cumartesi	5	29
Pazar	6	28	Çarşamba	6	29	Perşembe	6	29	Pazar	6	1
Pazartesi	7	29	Perşembe	7	1	Cum'a	7	30	Pazartesi	7	2
Salı	8	30	Cum'a	8	2	Cumartesi	8	1	Salı	8	3
Çarşamba	9	1	Cumartesi	9	3	Pazar	9	2	Çarşamba	9	4
Perşembe	10	2	Pazar	10	4	Pazartesi	10	3	Perşembe	10	5
Cum'a	11	3	Pazartesi	11	5	Salı	11	4	Cum'a	11	6
Cumartesi	12	4	Salı	12	6	Çarşamba	12	5	Cumartesi	12	7
Pazar	13	5	Çarşamba	13	7	Perşembe	13	6	Pazar	13	8
Pazartesi	14	6	Perşembe	14	8	Cum'a	14	7	Pazartesi	14	9
Salı	15	7	Cum'a	15	9	Cumartesi	15	8	Salı	15	10
Çarşamba	16	8	Cumartesi	16	10	Pazar	16	9	Çarşamba	16	11
Perşembe	17	9	Pazar	17	11	Pazartesi	17	10	Perşembe	17	12
Cum'a	18	10	Pazartesi	18	12	Salı	18	11	Cum'a	18	13
Cumartesi	19	11	Salı	19	13	Çarşamba	19	12	Cumartesi	19	14
Pazar	20	12	Çarşamba	20	14	Perşembe	20	13	Pazar	20	15
Pazartesi	21	13	Perşembe	21	15	Cum'a	21	14	Pazartesi	21	16
Salı	22	14	Cum'a	22	16	Cumartesi	22	15	Salı	22	17
Çarşamba	23	15	Cumartesi	23	17	Pazar	23	16	Çarşamba	23	18
Perşembe	24	16	Pazar	24	18	Pazartesi	24	17	Perşembe	24	19
Cum'a	25	17	Pazartesi	25	19	Salı	25	18	Cum'a	25	20
Cumartesi	26	18	Salı	26	20	Çarşamba	26	19	Cumartesi	26	21
Pazar	27	19	Çarşamba	27	21	Perşembe	27	20	Pazar	27	22
Pazartesi	28	20	Perşembe	28	22	Cum'a	28	21	Pazartesi	28	23
Salı	29	21	Cum'a	29	23	Cumartesi	29	22	Salı	29	24
Çarşamba	30	22		0	0	Pazar	30	23	Çarşamba	30	25
Perşembe	31	23		0	0	Pazartesi	31	24	.....	0	0

Eyyam	Mayıs	Ramazan-ı Mubarek	Eyyam	Haziran	Şevval-i mükerrem	Eyyam	Temmuz	Zilkade'tü 'ş-Şerife	Eyyam	Ağustos	Muharremü'l-Haram
Perşembe	1	26	Pazar	1	27	Salı	1	27	Cum'a	1	7
Cum'a	2	27	Pazartesi	2	28	Çarşamba	2	28	Cumartesi	2	8
Cumartesi	3	28	Salı	3	29	Perşembe	3	29	Pazar	3	9
Pazar	4	29	Çarşamba	4	1	Cuma	4	1	Pazartesi	4	10
Pazartesi	5	30	Perşembe	5	2	Cumartesi	5	2	Salı	5	11
Salı	6	31	Cum'a	6	3	Pazar	6	3	Çarşamba	6	12
Çarşamba	7	2	Cumartesi	7	4	Pazartesi	7	4	Perşembe	7	13
Perşembe	8	3	Pazar	8	5	Salı	8	5	Cum'a	8	14
Cum'a	9	4	Pazartesi	9	6	Çarşamba	9	6	Cumartesi	9	15
Cumartesi	10	5	Salı	10	7	Perşembe	10	7	Pazar	10	16
Pazar	11	6	Çarşamba	11	8	Cuma	11	8	Pazartesi	11	17
Pazartesi	12	7	Perşembe	12	9	Cumartesi	12	9	Salı	12	18
Salı	13	8	Cum'a	13	10	Pazar	13	10	Çarşamba	13	19
Çarşamba	14	9	Cumartesi	14	11	Pazartesi	14	11	Perşembe	14	20
Perşembe	15	10	Pazar	15	12	Salı	15	12	Cum'a	15	21
Cum'a	16	11	Pazartesi	16	13	Çarşamba	16	13	Cumartesi	16	22
Cumartesi	17	12	Salı	17	14	Perşembe	17	14	Pazar	17	23
Pazar	18	13	Çarşamba	18	15	Cuma	18	15	Pazartesi	18	24
Pazartesi	19	14	Perşembe	19	16	Cumartesi	19	16	Salı	19	25
Salı	20	15	Cum'a	20	17	Pazar	20	17	Çarşamba	20	26
Çarşamba	21	16	Cumartesi	21	18	Pazartesi	21	18	Perşembe	21	27
Perşembe	22	17	Pazar	22	19	Salı	22	19	Cum'a	22	28
Cum'a	23	18	Pazartesi	23	20	Çarşamba	23	20	Cumartesi	23	29
Cumartesi	24	19	Salı	24	21	Perşembe	24	21	Pazar	24	1
Pazar	25	20	Çarşamba	25	22	Cuma	25	22	Pazartesi	25	2
Pazartesi	26	21	Perşembe	26	23	Cumartesi	26	23	Salı	26	3
Salı	27	22	Cum'a	27	24	Pazar	27	24	Çarşamba	27	4
Çarşamba	28	23	Cumartesi	28	25	Pazartesi	28	25	Perşembe	28	5
Perşembe	29	24	Pazar	29	26	Salı	29	26	Cum'a	29	6
Cum'a	30	25	Pazartesi	30	27	Çarşamba	30	27	Cumartesi	30	7
Cumartesi	31	26	.....	....	.....	Perşembe	31	28	Pazar	31	8

Eyyam	Eylül	Safetü'l-hayr	Eyyam	Teşrin-i evvel	Rebiü'l-evvel	Eyyam	Teşrin-i sani	Rebiü'l-ahir	Eyyam	Kanun-i evvel	Cemaziyel evvel
Pazartesi	1	4	Çarşamba	1	4	Cumartesi	1	6	Pazartesi	1	7
Salı	2	5	Perşembe	2	5	Pazar	2	7	Salı	2	8
Çarşamba	3	6	Cum'a	3	6	Pazartesi	3	8	Çarşamba	3	9
Perşembe	4	7	Cumartesi	4	7	Salı	4	9	Perşembe	4	10
Cum'a	5	8	Pazar	5	8	Çarşamba	5	10	Cuma	5	11
Cumartesi	6	9	Pazartesi	6	9	Perşembe	6	11	Cumartesi	6	12
Pazar	7	10	Salı	7	10	Cuma	7	12	Pazar	7	13
Pazartesi	8	11	Çarşamba	8	11	Cumartesi	8	13	Pazartesi	8	14
Salı	9	12	Perşembe	9	12	Pazar	9	14	Salı	9	15
Çarşamba	10	13	Cum'a	10	13	Pazartesi	10	15	Çarşamba	10	16
Perşembe	11	14	Cumartesi	11	14	Salı	11	16	Perşembe	11	17
Cum'a	12	15	Pazar	12	15	Çarşamba	12	17	Cum'a	12	18
Cumartesi	13	16	Pazartesi	13	16	Perşembe	13	18	Cumartesi	13	19
Pazar	14	17	Salı	14	17	Cum'a	14	19	Pazar	14	20
Pazartesi	15	18	Çarşamba	15	18	Cumartesi	15	20	Pazartesi	15	21
Salı	16	19	Perşembe	16	19	Pazar	16	21	Salı	16	22
Çarşamba	17	20	Cum'a	17	20	Pazartesi	17	22	Çarşamba	17	23
Perşembe	18	21	Cumartesi	18	21	Salı	18	23	Perşembe	18	24
Cum'a	19	22	Pazar	19	22	Çarşamba	19	24	Cum'a	19	25
Cumartesi	20	23	Pazartesi	20	23	Perşembe	20	25	Cumartesi	20	26
Pazar	21	24	Salı	21	24	Cum'a	21	26	Pazar	21	27
Pazartesi	22	25	Çarşamba	22	25	Cumartesi	22	27	Pazartesi	22	28
Salı	23	26	Perşembe	23	26	Pazar	23	28	Salı	23	29
Çarşamba	24	27	Cum'a	24	27	Pazartesi	24	29	Çarşamba	24	1
Perşembe	25	28	Cumartesi	25	28	Salı	25	1	Perşembe	25	2
Cum'a	26	29	Pazar	26	29	Çarşamba	26	2	Cum'a	26	3
Cumartesi	27	30	Pazartesi	27	1	Perşembe	27	3	Cumartesi	27	4
Pazar	28	1	Salı	28	2	Cum'a	28	4	Pazar	28	5
Pazartesi	29	2	Çarşamba	29	3	Cumartesi	29	5	Pazartesi	29	6
Salı	30	3	Perşembe	30	4	Pazar	30	6	Salı	30	7
	0	0	Cum'a	31	5	Pazartesi	0	0	Çarşamba	31	8

Eyyam	Mayıs	Ramazanü'l- mübarek	Eyyam	Haziran	Şevvalü'l- mükerrrem	Eyyam	Temmuz	Zilka de-i şerife	Eyyam	Ağustos	Muharremü'l haram
Perşembe	1	26	Pazar	1	27	Salı	1	28	Cum'a	1	1
Cum'a	2	27	Pazartesi	2	28	Çarşamba	2	29	Cumartesi	2	2
Cumartesi	3	28	Salı	3	29	Perşembe	3	30	Pazar	3	3
Pazar	4	29	Çarşamba	4	1	Cum'a	4	1	Pazartesi	4	4
Pazartesi	5	30	Perşembe	5	2	Cumartesi	5	2	Salı	5	5
Salı	6	1	Cum'a	6	3	Pazar	6	3	Çarşamba	6	6
Çarşamba	7	2	Cumartesi	7	4	Pazartesi	7	4	Perşembe	7	7
Perşembe	8	3	Pazar	8	5	Salı	8	5	Cum'a	8	8
Cum'a	9	4	Pazartesi	9	6	Çarşamba	9	6	Cumartesi	9	9
Cumartesi	10	5	Salı	10	7	Perşembe	10	7	Pazar	10	10
Pazar	11	6	Çarşamba	11	8	Cum'a	11	8	Pazartesi	11	11
Pazartesi	12	7	Perşembe	12	9	Cumartesi	12	9	Salı	12	12
Salı	13	8	Cum'a	13	10	Pazar	13	10	Çarşamba	13	13
Çarşamba	14	9	Cumartesi	14	11	Pazartesi	14	11	Perşembe	14	14
Perşembe	15	10	Pazar	15	12	Salı	15	12	Cum'a	15	15
Cum'a	16	11	Pazartesi	16	13	Çarşamba	16	13	Cumartesi	16	16
Cumartesi	17	12	Salı	17	14	Perşembe	17	14	Pazar	17	17
Pazar	18	13	Çarşamba	18	15	Cum'a	18	15	Pazartesi	18	18
Pazartesi	19	14	Perşembe	19	16	Cumartesi	19	16	Salı	19	19
Salı	20	15	Cum'a	20	17	Pazar	20	17	Çarşamba	20	20
Çarşamba	21	16	Cumartesi	21	18	Pazartesi	21	18	Perşembe	21	21
Perşembe	22	17	Pazar	22	19	Salı	22	19	Cum'a	22	22
Cum'a	23	18	Pazartesi	23	20	Çarşamba	23	20	Cumartesi	23	23
Cumartesi	24	19	Salı	24	21	Perşembe	24	21	Pazar	24	24
Pazar	25	20	Çarşamba	25	22	Cum'a	25	22	Pazartesi	25	25
Pazartesi	26	21	Perşembe	26	23	Cumartesi	26	23	Salı	26	26
Salı	27	22	Cum'a	27	24	Pazar	27	24	Çarşamba	27	27
Çarşamba	28	23	Cumartesi	28	25	Pazartesi	28	25	Perşembe	28	28
Perşembe	29	24	Pazar	29	26	Salı	29	26	Cum'a	29	1
Cum'a	30	25	Pazartesi	30	27	Çarşamba	30	27	Cumartesi	30	2
Cumartesi	31	26	.....	0	0	Perşembe	31	28	Pazar	31	3

Eyyam	Eylül	Safetül-hayr	Eyyam	Teşrin-i Evvel	Rebi'ül-Evvel	Eyyam	Teşrin-i Sani	Rebi'ül-Evvel	Eyyam	Kanun-i Evvel	Cemaziy'el Evvel
Pazartesi	1	4	Çarşamba	1	4	Cumartesi	1	6	Pazartesi	1	7
Salı	2	5	Perşembe	2	5	Pazar	2	7	Salı	2	8
Çarşamba	3	6	Cum'a	3	6	Pazartesi	3	8	Çarşamba	3	9
Perşembe	4	7	Cumartesi	4	7	Salı	4	9	Perşembe	4	10
Cum'a	5	8	Pazar	5	8	Çarşamba	5	10	Cum'a	5	11
Cumartesi	6	9	Pazartesi	6	9	Perşembe	6	11	Cumartesi	6	12
Pazar	7	10	Salı	7	10	Cum'a	7	12	Pazar	7	13
Pazartesi	8	11	Çarşamba	8	11	Cumartesi	8	13	Pazartesi	8	14
Salı	9	12	Perşembe	9	12	Pazar	9	14	Salı	9	15
Çarşamba	10	13	Cum'a	10	13	Pazartesi	10	15	Çarşamba	10	16
Perşembe	11	14	Cumartesi	11	14	Salı	11	16	Perşembe	11	17
Cum'a	12	15	Pazar	12	15	Çarşamba	12	17	Cum'a	12	18
Cumartesi	13	16	Pazartesi	13	16	Perşembe	13	18	Cumartesi	13	19
Pazar	14	17	Salı	14	17	Cum'a	14	19	Pazar	14	20
Pazartesi	15	18	Çarşamba	15	18	Cumartesi	15	20	Pazartesi	15	21
Salı	16	19	Perşembe	16	19	Pazar	16	21	Salı	16	22
Çarşamba	17	20	Cum'a	17	20	Pazartesi	17	22	Çarşamba	17	23
Perşembe	18	21	Cumartesi	18	21	Salı	18	23	Perşembe	18	24
Cum'a	19	22	Pazar	19	22	Çarşamba	19	24	Cum'a	19	25
Cumartesi	20	23	Pazartesi	20	23	Perşembe	20	25	Cumartesi	20	26
Pazar	21	24	Salı	21	24	Cum'a	21	26	Pazar	21	27
Pazartesi	22	25	Çarşamba	22	25	Cumartesi	22	27	Pazartesi	22	28
Salı	23	26	Perşembe	23	26	Pazar	23	28	Salı	23	29
Çarşamba	24	27	Cum'a	24	27	Pazartesi	24	29	Çarşamba	24	1
Perşembe	25	28	Cumartesi	25	28	Salı	25	1	Perşembe	25	2
Cum'a	26	29	Pazar	26	29	Çarşamba	26	2	Cum'a	26	3
Cumartesi	27	30	Pazartesi	27	1	Perşembe	27	3	Cumartesi	27	4
Pazar	28	1	Salı	28	2	Cum'a	28	4	Pazar	28	5
Pazartesi	29	2	Çarşamba	29	3	Cumartesi	29	5	Pazartesi	29	6
Salı	30	3	Perşembe	30	4	Pazar	30	6	Salı	30	7
...	.....	.....	.....	31	5	Pazartesi	31	.....	.....	31	8

Mevsimlerin Başlangıcı

İlkbahar	20	Mart Akşam	1. sâ'at 11. dakikada başlar
Yaz	21	Haziran Sabah	8. sâ'at 50. dakikada başlar
Sonbahar	23	Eylül Akşam	11. sâ'at 40. dakikada başlar
Kış	22	Kanun-i Evvel Akşam	6. sâ'at 37. dakikada başlar

Mevsimlerin İmtidadı

	<u>Gün</u>	<u>Saat</u>	<u>Dakika</u>
İlkbahar	92	19	38
Yaz	93	14	50
Sonbahar	89	18	43
Kış	89	18	49

Eyyâm-ı Mübâreke-i İslamiyye

Leyle-i Regâib	2 Receb	8 Şubat	Cuma
Leyle-i Mi'râc	27 Receb	4 Mart	Salı
Leyle-i Berât	15 Şa'ban	22 Mart	Cumartesi
Gurre-i Ramazan	1 Ramazan	6 Nisan	Pazar
Hırka-i Sa'âdet	15 Ramazan	20 Nisan	Pazar
Leyle-i Kadr	27 Ramazan	2 Mayıs	Cuma
Ayd-ı Fatr	1 Şevval	6 Mayıs	Salı
Ayd-ı Azhi	10 Zilhicce	13 Temmuz	Pazar
Mevlûd-i Nebi	12 RebiülEvvel	10 Teşrin-i Evvel	Cuma

Eyyâm-ı Resmiyye ve Ta'tiliyye

Meşrutiyetin İ'lânı	23 Temmuz	1324
Büyük Millet Meclisinin		
Resmi Küşadı	23 Nisan	1336
Hâkimiyet-i Milliye'nin		
Resmi İlânı	1 Teşrin-i Sani	1338
Abdûlmecid Han Hazretlerinin		
Hilâfete İk'adı	24 Teşrin-i Sani	1338
Lozan Sulh Muahdesinin		
Tarih-i İmzası	24 Temmuz	1339

Fuzuliye Had Nâ-Şinâsâne Bir Nazire

Mevru'cezimsulet-i kalb nazarımdan sakın
Sarsar kahr fenayım rahgüzârımdan sakın

Olmasın arayış inzâr gaflet 'alime
Mahşer-i bark belâdır lâlezârımdan sakın

Oldu mestulâ-yı gam gönlüm elhi sen bile
Arşa pertâb eyleyen her âhu zarımdan sakın

Besledim kalbimde yıllarca ben ey bülbül onu
Hun diler âb-ı tâb gülizarımdan sakın

Hüvel mahşerle beni tehdide yeltenme ecel
Bin cehennem haşreden senin mezarımdan sakın

Teşrin-i Sâni 1339

Süleyman Nazif

Marmara Gecelerinden

Muharriri: Sa'id Derviş

- Ne için cevap vermiyorsun?.. Omzuna bu siyah örtüyü neden aldın? Ne için buraya geldin, ne arıyorsun, görmek istediğin nedir?
- ...
- Susuyorsun! Bu gece sende acayip bir hâl var. Gözlerin karşı sahilin kıyılarında ne arıyor? Bana yaklaşsana... Ne için sokulmuyorsun? Ellerini uzat bakayım...
- ...
- Ellerin ne soğuk, bırak avuçlarımdan çekme, bana cevap ver selam, bana bak.
- ...
- Neden bana böyle bakıyorsun... Bakışın acayip Selma, seni tanıyamıyorum.
- ...

- Sus, sus konuşma. Sesini tanıyamayacağım, sesini tanıyamayacağım diye korkuyorum.
- ...
- Ne kadar değişmişsin Selma... Hâlbuki ben, beş sene, bu beş senenin her günü kendimi o kadar senin yanında, senin yakınında hissettim ki, her dakika düşüncelerimde, ruhumda, benliğimde idin. Benden hakikatte o kadar uzak olmaklığına rağmen, seninle daima beraberim Selma... Seni bir dakika kaybetmediğimi zannettim; zannetmiştim.
- ...
- Gülme, gülme Selma... Beş sene, evet beş sene seni düşündüm. Hem de bir gün bıkmadan, bir gün yorulmadan... İnanmıyor musun?
- ...
- Nasıl, Selma nasıl gülebiliyorsun?... Bu gece altındaki beyaz duvağın yüzüne vuran şeffaf gölgeleri içinde, bu gözlerin, bu dudakların, yabancı ve hasta kahkahalarla benim bu zavallı sözlerime nasıl gülebiliyorsun?
- ...
- Küçük gelin, denizdeki pırıltılar ayın ışığı değil. Omuzlarından akan tellerden, sulara nur dökülüyor.
- ...
- Ne kadar güzel, ne kadar harikulade güzelsin, yüzünü kaldır bana... Böyle işte... Bak, gözlerime bak.
- ...
- Mehtab rengindeki solgun yüzünde, bu gece gözlerinin rengini fark etmek mümkün değil. Bu gece sende bir ay ışığı donukluğu var, bu gece gözlerinin de rengi mehtaba benziyor.
- ...
- Sus, bu gece sus konuşma... Yanıma yaklaş ve sus. Bu gece sesin bana yabancı, sesinin ahengini tanımıyorum, duymaktan ürküyorum. Ne için yıllarca tahsir ve hamâ ile beklenilmiş bu günün akşamında, benden saklanıyorsun... Bütün imkânsızlıkların öldüğü bu gecede, benden kendini saklamakta alır yavrum.
- ...

- Sen benim eski Selmam değilsin, hayır sen değilsin; o böyle değildi, o böyle olamazdı. Onun dudaklarında böyle müstehzi ve lakayt tebessümler dolaşmazdı, gözlerinin bakışında bu bezgin ma'na yoktu. Selma, sen değişmişsin, sen artık eski şen çocuk değilsin. Nen var yavrum görüyorum sen mükeddersin.
- ...
- Mükeddersin küçüğüm... Bu beş sene seni çok değiştirmiş. Görüyorum, anlıyorum, artık eskisi gibi bana yakın değilsin. Benden uzak benden ayrı geçirdiğin senelerde, yalnız, yapayalnız bir hayatın olmuş... Sen bensiz yaşamışsın, beş sene, beş uzun, uğursuz, fena sene bana ait ufak bir düşünce olmadan... Onların her gününde, her sa'atinde kayboluyorum, onların karışıklığı içinde seni bulamıyorum. Ben bu beş seneyi, hasta bir kadının başucunda geçirirken, senin düşüncelerine o kadar dolu idim ki senden ayrı olduğumu hissetmedim. Bu ayrılığın feca'atını kavrayamadım, hayalimde her dakika beraberdik. Hayır, bu uzun zaman senden ayrılmadım, senden ayrılmadığımı zannettim.
- ...
- Sa'âdetimize engel olan o hasta vücut ortadan kalktığı zaman buraya, sana bir çılgın gibi koştum Selma. Elleri yanan alnımı sürerken artık benim ruhumda olmaman için ortada hiçbir mâni' kalmadığını söyledim. Izdırap senelerinin hediyesi olan beyaz saçlarımı okşadın, sakın bir sesle; "peki dedin, mademki ortada hiçbir şey kalmadı, zevcen olurum." Fakat şimdi... Selma, Selma ben karşımda bu gecenin haşmetini bütün mevcudiyetiyle tadacak eski Selma'yı bulacağımı zannediyordum, onu istiyorum. Hâlbuki görüyorum... Görüyorum Selma sen değilsin.
- ...
- Ben seni, beş senenin her gününde her sa'atinde biraz daha fazla kaybetmişim. Ben seni tamamıyla kaybetmişim. Selma söyle... Ellerini avuçlarıma bırak, gözlerime bak... Gece ne güzel, gökte yıldızlar soğuktan titreşiyorlar. Sahilde ışıklar sönmüş, deniz bak ne sessiz, nasıl üşüyor. Seni öyle seviyorum, seni o kadar çok seviyorum ki... Biliyorum mükeddersin, çok mükeddersin. Söyle bana yavrum, söyle ne oldu sana, ne oldu?... Seni bırakıp uzaklaştığım zaman, hayattan haberi olmayan, dünyayı tanımayan, küçük bir çocuktun. Anlat bana,

sana ne oldu? Çok mu sevdin, çok mu inandın, çok mu aldandın... gözlerine bu yorgun, ezilmiş, acı bakışı veren sebep ne?...

- ...
- Hayat mı dedin, hayat mı?... Oh, sesinde nasıl bir acı var. Selma yavrum, hissediyorum, çok ıstırap çekmişsin, sana bir şey sormuyorum... Selma seni seviyorum, Gel sevgili alnını omzuma daya. Seni seviyorum, seviyorum... Söyle Selma, söyle hayat sana ne yaptı?
- ...
- Hayır, sus, senin zehirli sesin benim zavallı küçüğümün hikâyesini anlatamaz. Sen onun kederini anlatacak sözleri bilemezsin. Sus Selma, konuşma gözlerin büsbütün bulandı, gözlerini kapadın, işte böyle, bana bakma ve sus... Benim zavallı Selma'mın ıstırabına hürmet et, konuşma... O yabancı sesinle konuşma. Ben düşünmek istiyorum, onu düşünmek. Bu beş sene içinde yavaş yavaş ölmüş, erimiş, kaybolmuş olan o küçük Selma'mı düşünmek istiyorum, bu gece onun matemini tutmak istiyorum. Bilsen onu öldürdüğünü birden bire anlamak ne feci'... Selma, Selma ben onun için ağlamak istiyorum.
- ...
- Ne var Selma, elime dökülen bu sıcak yaşlar nedir? Ağlıyor musun Selma, sende mi ağlıyorsun?
- ...
- Onun, o eski Selma'nın ıstırabına, ölümüne ağlıyorsun öyle mi?
- ...
- Gece ne kadar soğuk Selma, bak deniz de donmuş... Gel kollarımın arasına saklan, titriyorsun...

ÖLMÜŞÜM!...

Var iken bin türlü meslek adeta kör olmuşum

Rahat eyler zannedip tutmuş da memur olmuşum

Deste bir murâd alıp baktım, ağarmış saçlarım

Ömrümün fasl-ı baharında kanbur olmuşum

Dün gelip bakkal yakamdan şöyle kavrar kavramaz
Sapsarı, kıpkırmızı, masmavi, mosmor olmuşum

Da'vanın korkusundan gündüzün çıkmak mahal
Leyli gözler gözlerim hanemde mahsur olmuşum

Ayda bir akşamcık olsun arz-ı didâr eylemez
Hâsr-ı ruhsâr pek dehtingüz olmuşum

İstikamet gösterip gayrette ifrât eyledim
Bir de baktım mendebur satırında mestur olmuşum

Mültemes tevsitına bir an tenezzül etmedim
Başka şeyden sanma kim ben böyle mağdur olmuşum

Şimdilik sussam da bir gün bomba âsa patlarım
Çünkü ben yumruklaca kalemde meşhur olmuşum

Abdülbaki Fevzi

GAZEL

Şevk-i didâr-ı muhabbetle yanan sineye bak
Levh-i sinem gibi bir sine-i bi yane bak

Göreyim dersen! Eğer halka-i dur feleği
Saad şahid asrideki vü setineye bak

Sorma beyhude efendim bana cananımı sen
Onu ben gösteremem bir ayineye bak

Alıp ağuşa hemen yârı bırak ağyarı
Çekilip bir yana zevkimi nevşineye bak

Va'd-i vâsıl etti evime dün gece rü'yâda bana
Bak bu hicrana bugün va'de-yi düşünmeye bak

Maksadın teslit-i hâl ise ihsan şimdi
Bizim hatıra kalan sohbet-i derineye bak

Himemizâde İhsan

KARA ADAM

Muharriri: Muammer Enis Azmi

Küçük Vedat karyolasının beyaz keten örtülerine gömülmüş, mini mini yumruklarıyla gözlerini gizleyerek bir sesle yolu arıyordu.

“Anne, anneciğim ört... perdeleri sıkı sıkı ört; korkuyorum.”

Tulu' henüz beyaz ipek kanatlarını açmamıştı. Yalnız afakın çizgilerinde pembe yaldızlı, renkler belirliyordu. Nedense bu sabah güneşin ma'dun bir gururu vardı. Bir türlü görünmek istemiyordu. Veda ile Süha baş başa açık pencerelerin önünde henüz uyuyan kuşların mahmur cıvıltılarını dinliyorlardı. Bahçeye birlikte diktikleri leylaklar bu sisli bahar havasını ne güzel kokutmuştu. İkisi de bir müddet bu kokunun ılık hatıralarına daldılar. Nazarlarında anlaşılmaz sa'atlerin coşkun kahkahaları dolu idi.

Birlikte yaşadıkları uzun seneler onlara hayatı o kadar sevdirmişti ki insanların elim o gözyaşı denilen felsefelerinde bile her zaman gülen bir tebessüm görürlerdi. Ba'zen sa'âdetin bu fazlalığından yorulur, ruhlarında biraz endişe, biraz heyecan ararlardı. Hatta Süha birkaç defa sinirlerinde buna benzer şımarık bir ihtiyaç duymuştu. Beşeriyet ne mu'âmmalı bir karakterle yaratılmıştı. Yoksuzluğun şu şekli bile onun için bir acz, bir meskenet oluyordu. Evet o, öbür ..?...gibi maddi manevi bütün mahsusatı yutmak, nefsinde meknunatın bütün tezatlarını birleştirmek istiyordu. İşte Süha da bu ihtiyaçla kadar defalar bedbaht olmak hülyalarına dalmıştı.

O şimdi servetleri kadar kederlerine de hakim ve yakın olmayı düşünüyordu. İsteddiği zaman ağlayamamak yahut ağlamayı bilmemek -hissedilen şiirlerin

anlatılamayan tatlılıkları gibi- onun kalbini üzüyor, bayıltıyordu. Bu mahrumiyet bu keder yoksuzluğu ile bunalmış gibiydi.

Küçük Vedat daha ürkek bir sesle yanağında haykırmaya başladı:

-“Anne, anneciğim, haydi çabuk perdeleri ört, korkuyorum... of, çok korkuyorum.” Süha acele yerinden fırladı. Vedat’ın karyolasına doğru ilerledi. Himdi himayekâr bir sesle soruyordu:

-“Ne var yavrum, neden korkuyorsun?”

-“Ondan babacığım... Kara adamdan! İşte bak orada, pencerenin önünde ağaçtan bakıyor.”

Çocuk yine sayıklıyordu, fakat onun sinirlerini bu kadar bozan bu kara adam birkaç gün evvel Süha’yı da epeyce meşgul etmişti. Karısına hitaben:

-“Vedia” dedi, “Sen bu kara adamı hiç gördün mü?” Hakikaten Vedat ona çok iyi isim bulmuş. Omuzlarına kadar uzanan simsiyah perişan saçları yine o kadar korkunç dolaşık sakalı ile onu ilk gördüğüm zaman adeta bende sinirlenmişim. Kirli beyaz gömleği vücudunun ancak dörtte birini örtebiliyordu. Yırtık pantolonu, çorapsız ayakları ile bağırıp, serseriye bilmem ne için, pek esrarengiz bulmuştum. Sanki o, heykeltıraşların mahilesinden doğan efsanevi müteharrik bir heykeldi. Evet, bu adam hakikaten bir efsane idi.

Vedia hayretle:

“Ne tuhaf! Dedi, hiç tesadüf etmedim”

Süha devam etti:

“Geçen akşam uykum kaçtı. Bir şeyle meşgul olamıyor, fena halde sıkılıyordum, virâneliğine nazar olan odaya geçtim. Bir müddet pencerenin önünde oturdum. O gece kamerin yine çılgınlığı vardı. Altın nazarlı gözleriyle yüksekte bakıyor, gülüyordu. Gözüme ileride bir karaltı, bir hareket ilişti. Dikkat ettim; Yıkık bir duvarın kenarına birisi ilişmiş, dirsekleri dizlerine dayalı; başı avuçları içinde mütemadiyen dalıyor, düşünüyordu. Onu böyle gecenin ayazında kendine mahsus heybeti ile yarı çıplak orada görünce birdenbire “deli” olduğuna hükmetmişim. Hâlbuki dün tesadüfen öğrendim. Oh, Vedia meğer bu adam bir deli değil, bir şa’ir imiş. Öyle bir şa’ir ki en bayağı bir kadının en kirli hisleriyle yazılmış...”

“Bundan altı sene evvel, yani izdivacımızın ilk aylarında bu adam Roma sana’i nefisesini ikmâl edip İstanbul’a gelmiş bulunuyor. Bir zaman hayalleri, tabloları ile birçok hassas kadınların sevgilerini kazanıyor. Fakat mağrur ve hırçın ruhu bunların hiç birine yaklaşıyor. Sa’nat ve duyguların iktizası daima tabi’atle meşâfeheyi tercih

ediyor. Bir gün grubun sessiz hazinlerini tahlil için geniş kırlardan birinde sehpasını kuruyor. Fakat nasılsa o gün aradığı, muhtaç olduğu ilhamı bulamıyor. Mevzu'suzluktan, sinirlenip dururken birden bire karşı ki uzun sazların arasında ince, sarışın bir kadın görünüyor. Beyaz maşlahatın ipek dalgalarına gömülmüş, perişan haliyle pek kederli olan bu kadın mütemadiyen avucundaki hasta bir kuş yavrusu ile meşgul bulunuyor. Ressam zengin bir mevzu' bulduğundan memnun, bir köşeye gizlenerek tablosunu resmetmeye başlıyor. Bir iki dakika sonra kuş çırpına çırpına ölüyor. Şimdi kadın fevkalade bir te'sirle yavruyu öpüyor ve sazlığa gömüyor. Bu manzara hassas ressamın kalbini son derece tehyiç ediyor. O akşam sabaha kadar o da kuşun ufacık bir heykelini yapmakla uğraşıyor. Ertesi günü gidip yavrunun mezarı üzerine heykeli dikeyor. Yine bir çalının arkasına saklanarak geleceğinden emin olduğu, bu küçük mezarın güzel zâiresini bekliyor. Biraz sonra sarışın kadın tekrar görünüyor. Nazarları bu beyaz mini mini heykele ilişince birdenbire şaşalıyor, onu eline alıyor, birkaç defa öpüyor, çeviriyor sonra çılgın bir memnuniyetle sazların arasında dolaşmaya başlıyor. Bu sefer ressam meydana çıkıyor. Şaşkınlıkla ikisinin nazarları birleşiyor. Bu bir lahzalık tesadım inzar ruhlarının hakimi oluyor; ve solgun güneş yorgun afaka son selamını söylerken bu ıssız tarlanın esmer akşamında güzel bir aşk doğuyor. ”

Bundan sonra iş, altı ay gittikçe artan bir neşe ile bu pir şair aşkla bitmeyen baharını yaşıyorlar. Fakat bir gün ...”

“ Of, affet, Vedia ! Eğer seni de bir kadın olarak tanımasaydım emin ol şimdi bir takım kadınlar için pek insafsız düşünecektim. Nisviyyet, tabi'atın insanlara en ulvi bir hediyesi olduğu halde bilmem ki ne için ba'zıları bu kadar yüksek kalmak istemiyorlar?!..

“ Evet, nihayet bir gün acı bir hakikatle kadının evli olduğu açığa çıkıyor. Bunun üzerine san'atkârın ma'keb aşkı yıkılıyor, emelleri dağılıyor, ilhamları kararıyor, birkaç zaman sonra sevgilisi yuvasında yine eski sa'adetiyle yaşarken bu genç adam da ölüm zevkiyle cepheye koşuyor. Nihayet İstanbul'da büyük bir yanlışlıkla şehadeti şive' buluyor, bu suretle vak'ada örtülmüş bulunuyor. Halbuki asıl acılık ve asıl aşk bunda sonra başlıyor...”

Vedi'a bir ihtilâc-ı asabi geçiriyordu. Süha, genç kadının ra'senân ellerini avucunda sıkarak sordu:

- “ Lâkin, ne duruyorsun, Vedia? ”

Kadın cevap vermedi, sendeleyerek yerinden kalktı. Kütüphanenin bir gözünü çekti. İçinden çıkardığı tabancayı kocasına uzatarak uğultulu bir sesle:

- “Süha, beni öldür; diye ekledi: O kara adam Vedad’ın babasıdır!.”

Sarıyer:18 Teşrin-i sâni , 1933

BESTE

Muharriri: Selâmi‘ İzzet

Yanyana oturuyorduk. Odamız loş ve karanlık; hani ba’zı derin fakat samimi loşluklar vardır; insan, donuk bir lamba ışığının bağrında birbirine sokulmak, birbirine daha ziyâde büzülmek ister. Odaların öyle ıssız anları vardır ki kalbi, bir çocuk yüreği gibi çırpınırdı. Nazarlar, birbirlerine atılmak ister gibi dudaklar, birbirlerini kemirmeye mehyâ gibi durur... Böyle gâh munis, gâh vahşi bir hâlet-i ruhiyenin tahtı te’sirinde titremek ve yavaş yavaş, korka korka el ele vermek için yanmak tutuşmak... Fakat bir türlü cesaret edemeden parmakları bile kımıldatmaya, bileği harekete getirmeye bile kuvvet bulamadan, cansız gibi yalnız içden ve ruhtan yaşayarak bakışmak... Söyle, aşk bu değil mi? Sevdanın bundan daha ulvi anı olur mu?

Karşı ki koltuk da koyu siyah saçlarının mevzun kırıksıklığı içinde, süzgül, ince, çehresine pembe abajurun munis ışığı düşen Afet teyze, çalan vücudunun muntazam ve ahenkdâr bir kıvrılışıyla bozulmuş evi, bizi, dünyayı unutmuş bir vaz’iyyette bir şey okuyor.

Ona bakıyoruz. Neden bilmem, bana öyle geliyor ki Afet teyzenin başka bir odaya gidip okumasını istiyorsun. Kim bilir, belki ben bunu istediğim için senin de istememiş olmana üzülüyorum. Belki... Fakat herhalde içimde bir hissi kable’l-vuku’ var. Öyle bir his ki bana aldanmadığımı te’min ediyor. Diyorum ki

-Sacide...

Yüzüme bakıyorsun, yeşil gözlerinde öyle parlak, öyle pırıltılı bir parlaklık var, duruşunda o kadar “seninim, yalnız senin”, diyen bir hal var ki devam etmiyorum, artık bir şey söylemiyorum. Bakışlarımız başlarımızı yakınlaştırıyor, nefeslerimiz karışıyor, kirpiklerimiz birbirine giriyor... dudaklarının nemini dudaklarımda hissetmek için yanıyorum. Fakat birden geriliyorsun, gözlerin bana bakıyor, dudakların, öpüşmemekden küskün gibi sarkmış, başın yana mütamayili karşımızda

kitabını okuyan Afet teyzeyi işaret ediyorsun, evet çok iyi hissediyorum, evet Afet teyzeyi işaret etmek istiyorsun. Sesin bir nefes gibi çıkıyor, ince, narin, kutlu mısra'ın kusursuz kafiyesi gibi kollarının yanında duran omuzlarını, te'sirle silkiyorsun:

- Olmaz ki...

-Ne olur Sacide, kuzum öp.!

Gözlerinin ne güzel; büyüüşü var; beyazlığının içine sinen lambanın yine ışığını bebeklerinin tirşesi sönük bırakıyor. Bakışlarını rengini anlamak ne güç... Siyah kesik saçlarının esmerlediği yüzünde, bu iki parlak nokta, türlü iki mu'amma gibi... Gündüz bir sır olan gözlerin, gece mu'amma oluyor. Kirpiklerinin kavis-i kuzzah çizen renklerine sindirdiğin büyüü, gönlüme doldurmak istiyorum...

Dudaklarının esrarını fâş et ne olur?...Yalvarıyorum!

-Ne olur Sacide...

-Olmaz, ayıp...

-Öpüşmek ayıp mı Sacide?...

-...

-Cevap vermiyorsun, cevap veremezsin ki... Dudakların teması Sacide bu ne sessiz bir i'tiraftır. Gözlerini kapa, düşün... Dudaklarımın dudaklarını aradığını tasvir et, yalnız bu tasvir ile ürperirsen, bu tasvir insanı en gizli köşelerine kadar gıcıklar. Bu tasvir Sacide, ya hakikat?

-Sus kuzum sus, artık söyleme...

Bu hakikati yalvaran gözlerinde okudum, yanlarını saran kollarının ateşi bağrımdaya duyar gibi oldum, dudaklarımı dudaklarına dokunduracak olsam öleceğim gibi geldi. Evet, o saniyede seni öpecek olsam ya öldürdüm senelerce, kim bilir belki asırlarca öyle, göz göze, dudak dudağa kalırdım. Gözlerini önüne indirdin, başımı omzuna dayadım.

Afet teyze meşgul, okuyor.

-Teyze ne okuyorsun?

Afet teyze işitmiyor bile, cevap vermiyor. Piyanonun önündeki uzun iskemleye oturuyorsun. Şimdi içimde bir atılma var; atılmak, sana yaklaşmak, dizlerine kapanıp, kollarından tutup, gözlerimi gözlerinden ayırmadan, kımıldamadan seni kımıldatmadan sana bakmak, yorulmadan bakmak istiyorum. İstiyorum ki bundan sen de yorulmayasın ve yorulmayacağını, bıkmayacağı uzun, uzun, derin, derin bana, benliğime ruhumu nüfuz etmek ister gibi bana bakacağı hissediyorum. Biliyorum,

anlıyorum, hissediyorum ki dizlerine kapanıp, kollarından tutup gözlerine bakacak olsam, gözlerime bakacak olsan, bir vücut, bir kalp, bir ruh olacağız...

Sende bunu mu düşünüyorsun... Düşüncemiz bir mi idi acaba? Bakışlarının bıraktığı tirşe izi ta' kib eden gözlerim, gözlerine tesadüf edince yerinden kalktın, gayr-i ihtiyârî, sanki aynı cazibeye yakalanmış gibi ben de kalktım.

Bakışarak yürüdük. Afet teyzenin başının ucunda durduk. Dikildik, teyzenin okuduğu kitaba bakmak istedik. O zaman teyze dalgınlığından uyandı, kitabı sakladı:

- Sen bu kitaba bakamazsın dedi.

- Neden teyze?

- Genç kızların okuyacağı bir kitap değil de ondan!

Dudaklarını büzerek, gözlerini kırıştıtararak şımarıkça:

- Peki, bakmam!

Bunu söylerken gözlerin gözlerimin içinde yanıyordu, beyinlerinde ne şeytan ne kurnaz bir parıltı vardı. Birdenbire boynuna atılmamak, gözlerinden öpmemek için eğildim ve afet teyzeye:

- Ya ben cici teyze dedim, ben de okuyamaz mıyım?

- Sen okursun, okursun ama herhalde ben veremem. Bir kadının bir erkeğe verebileceği kitap değil...

Yan yana, yerimizde otururken dikkat ediyorum; teyzenin okuduğu kitabın ne olabileceğini düşünüyorsun... Merakın yüzünden belli, elimi kalbine koyacak olsam, çarpıntını hissedeceğim... Sana o kitabın ne olduğunu nasıl anlatabilirdim. Dedim ki:

-Aşkın kitabı, sevişmenin, busenin kitabı...

Dudaklarını tekrar uzattın, tıpkı beni öpecekmişsin. Öpmek istiyormuşsun gibi büzdün; "A... ayıp" diyecektin. Vakit bırakmadım, kendimi artık zapt edemedim ve dudaklarım dudaklarından gürültülü bir buse çaldı. Kollarımdan kurtulup kendini kanepenin öbür ucuna attığın zaman, Afet teyze başını kaldırdı, bize doğru döndü, o cin bakışlarını, okuduğu kitabın neşvesiyle kızaran gözlerini gözlerime dikerek sordu:

-O ne o?

-Bir şey değil teyze, okuduğunuz kitabı besteledim!...

RUBÂ'İ

Hobandasenin curna çoktur derler

Hicranınla bir ateşten o kadar derler

Latif ile gönül kırma yazıktır zirâ
Dil yarasının devası yoktur derler

Himemizâde: İhsân

ÇİÇEKLER ARASINDA ARSLAN AĞZI

Kıpkızıl üstün başın	Gördümki yamandı kâr
Çenen dişlerin müthiş	Büyük ipek, büyük şikâr
Çiçek mi, arslan mısın?	Çekildim sahil sahil
Böyle odun mu gelmiş	Gerildim dahil dahil
Evet avım hakikat	Gâh sindim gâh eğildim
Fakat yok idi hakikat	Sanki ben, ben değildim
Yaralıydım, yorgundum	Ülkeme bayıldılar
Bir limandan durgundum	Güzelce yayıldılar
Karşımdaki Akdeniz	Ağzımda yediler hazır
Billurdan berrak deniz	Defa'aten çatır çatır
Birdenbire bulandı	Bir sıktım ki çenemi
Derinden buğulandı	Uzaktan mengenemi
Çalkalandı, dalgalandı	Şırıl şırıl kanları
Binlerce tekne, yonga	Kayalarda canları
Yonga çırpındı, taşı	Tükürdüm, kustum, attım
Taştı dağları aştı	Lâşe lâşe fırlandım
Başta bir hortlak cadı	Bildin mi şimdi kimim?
Şeklen adam evlâdı	Neslime çok benzerim
İç yüzleri canavar	Çanakkale'nin gazi
Sorularla çıktılar;	Kızı, İzmir Körfezi!

İzmir 10 Teşrin-i Evvel 1922

VESAİT-İ NAKLİYYEDEN

AÇIK ARABA

Gezip tozup “dil”e gelmiş, bir ara oturmuştuk
Geçen güzellere kalben selama durmuştuk

O gün “Büyükada”nın bir günüydü... Sanki dünün
 Demet demet bütün ‘alim gelin günüydü o gün
 Gezide, şık tuvaletler; açık, zarif renkler,
 Yarım dekolte bedenler, neler... ne o renkler
 Pırıl pırıl hele lastikli, ince paytonlar;
 Açık kadınlara benzer ne çok da hem onlar
 Açar gökleri, efkara hep hafifliktir,
 Sevişmeler getirir, ruha neştellerserir;
 Hayale tatlı, serin bir kucak safası verir;
 Havada titremeler, gözde lem’alar bilir;
 Açık kadınla, açık payton aynı şey gibidir...
 Bakın! Göründü mükemmelde bir misal işte:

Görün yarım, peçe kalkık, ayaklar üst üste;
 Gıcır gıcır yeni çapkın rugan potincikler
 Kilit içinde iyilikten o taşkın incikler
 Siyah çoraplar ipek, incelikli bir saye;
 Ziyalı tende sedefler pırıldayan gaye,
 Uçar sülün gibi atlar, kızıl kızıl tülleri
 Fulardan örtü o dilber vücudu şıp şıp öper
 Celali sandık içinden geçen heveslerden
 Gıcıklanır gibi titrek, güller öter şen şen
 Büyük küçük bir alay yay, kucakta lastik top
 Havalanır, iner, oynar, hafif hafif cup cup
 Hafif kadınla, hafif payton... işte bir keklik!
 Bakıp gülümsedi hatta... o anda arkadaşım
 “Bizimkiler!” demeseydi.. aman ne sersemlik
 Ne gaf, ne gaf yapacaktım; ne varta atlattım
 Bugünkü gün gibi karşımdadır, o şık payton
 O günkü gün gibi hala içim diyor “pardon!”

Nabedid

ŞA'İRLE SEVGİLİSİ

Ali Nami Bey'den Aliye Samiye Hanım'a

Müstensihi: Osman Cemâl

Gökyüzünün dörtte üçü, harıl harıl yanan bir sac sobanın dışı gibi kızardığı ve hantal, şişman bulutların sıcak odada şekerleme yapan şarabı ..?.. mor kaftanlı eski vezirler gibi, oldukları yerde uyukladığı bir akşamdı. Güneş, soldaki tepenin ardına henüz çekilmiş ve yerini karşıdan ince, beyaz Hindistan cevizi dilimi şeklinde doğan aya terketmişti. Geceye daha yarım sa'at olduğu halde bağlardan dere içlerine doğru koyu erguvâni bir esmerlik süzülüyor, uzakta yuvarlak, ufak bir göle benzeyen denizin üstü kınalı bir kadın başını öne eğdiriyordu.

İnsan, böyle zamanlarda sabahla akşamı, geceyle gündüzü birbirine karıştırıyor; zamanı şaşıyor, mekânı unutuyor, renklerin çokluk ve koyuluğu gözleri yorarken gönül, bir sivri, cicili biçili oyuncaklar arasında kalan çocuklara dönüyor ve ne tarafa bakacağını neyle oynayacağını şaşıracak bütün bunların, bu kıvılcı simanın mor bulutların, esmer derelerin kınalı denizin arasında sarhoş olup kalıyor. İşte ben dört gün evvel, böyle alacalı bir akşam üstü, sathını yabani, lacivert mine çiçeklerinin süslediği ve handaklarının kenarında mavi hatmillerin boyunlarını büktüğü tepesini bekledim; belki dedim, olabilir, bu akşam buradan geçer, belki onunda bu renklerin içinde bir sevdiği bir hoşlandığı vardır, gelir, o da benim gibi burada bir ağacın altına oturup bu, ayda yılda bir doğan alacalı akşamı seyreder, fakat gelmedin!..

Vakit hayli gecikti, renkler, köşe kapmaca oynamaya başladı; göğün kızılığı bulutlara, bulutların morluğu denize, denizin kına rengi aya ve nihayet ayın beyazlığı yıldızlara geçinceye kadar bekledim, gelmedin!..

Sonra düşündüm, neye gelecektin? Senin, benim gibi bu renkleri, bu ayda yılda bir gözümüzü boyayan tabi'i ulvi ve muhteşem hokkabazlıkları görmeye ne ihtiyacın vardı? Bu renklerin bu boyaların hepsi sende fazlasıyla mevcut... Ve kıvılcı semada/sende beyaz ayda/sende kınalı deniz de sende değil miydi? Yüzündeki pembeliklerin kıvılcı semadan sedef ...?...beyaz eden, altın saçlarının kapalı denizden ve boynundaki benlerin, yabani, lacivert mine çiçeklerinden ne farkı vardı.

Galiba, sonbaharın alacalı akşamlarında ben, senin hayalini böyle günlerde, denizlerde, derelerde, tepelerde ararken sen ayinenin karşına geçip bana gülüversen! Gül, fakat kahkahayla değil; çünkü ben sensiz ağlıyorum...

12 Kanun-i Evvel 1339

Ali Nami

Aliye Samiye Hanım'ın Cevabı;

Mektubunu aldım. Diyorsun ki: “ Galiba sonbaharın alacalı akşamlarında ben senin hayalini göklerde, denizlerde, dere ve tepelerde ararken sen, ayinenin karşısına geçip bana gülüveriyorsun... Gül, fakat kahkahayla değil, çünkü ben sensiz ağlıyorum.”

Emin ol ki ne ayinenin önüne geçip sana gülüyorum, ne de birkaç ay var ki seni hatırlıyorum... Bu gülmeyi, ağlamayı da nerden çıkardın. Birbirimize karşı gülecek, ağlayacak ne var? Bundan dört beş ay evvel, tesadüf bizi birbirimize tanışmış ve bir ay kadar seninle dostluk etmiştik, bu müddet zarfında ne sen bana, bir karın ağrısı demiş, ne de ben sana acı bir laf söylemişim... Yalnız sen, bana hararetli hararetli aşk ve muhabbetten bahsetmiştin, ben de sana inceden inceye rumuzla, kinaye ile bu zamanda aşk ve muhabbet denilen şeylerin nelere vasıta olduğunu anlatmak istemişim. Bunun üzerine sen, hâlâ eski nakarattan aptal şa'irler ve deli aşıklar gibi ölünceye kadar sevişmekten bahse kalkınca artık anlamıştım ki senden bir hayır, bir faide yok; binâenaleyh yakarı bırakıp çekilmişim... Ondan sonra sen, bana münderecâtı hemen hemen bu son mektubuna yakın bir takım deli saçmaları yazıp göndermiş isende, onlara şöyle yarım yamalak göz gezdirip sepete atmış ve bir iki aydır senin ismini bile unutmuşum. Hatta bu son mektubunu okuduğum zaman tanıdıklarımın birinin alay için göndermiş olduğunu zannederek acaba kimin yazısıdır diye hayli düşündüm ve neden sonra imzanı hatırlayarak kahkahayı salıverdim; fakat ayinenin karşısında değil, senden sonra dost olduğum komisyoncu Halit Bey'in karşısında... Hatta ona bile okudum, o bile güldü ve zavallı dedi. “ Renklerle aklını bozmuş; halbuki onun bahsettiği bütün bu göklerin, denizlerin, bulutların, ayın, güneşin, yıldızların, kırmızı, sarı, mor, erguvani, şarabı, beyaz renklerinin hem de en halislerini ben, hülâsa halinde ceplerimde taşıyor ve bu renkler sayesinde bütün arzularıma nail oluyorum. Sonra cebinden muhtelif kıymetlerde birkaç banknot çıkartarak masanın üstüne koydu, işte dedi şu, tek liranın üstünde onun saydığı bütün renklerin hepsi, hatta daha fazlası mevcut... eğer o zavallı da biraz akıllı olsa idi akşamları kira çıkıp, bu renklere karşı alık alık ağzını açacağına sabahleyin

kalkar, gözünü açar ve akşam üstü cebi böyle rengârenk kağıtlarla dolu olarak gelir. Senin gibi yüzünün güneşten, göğsünün aydan, saçlarının denizden ve göğsündeki binlerce yabaniyi mine çiçeklerinden farkı olmayan birbiriyle diz dize oturup böyle eğlenirdi.”

Anladınız ya! Beyefendi, Halit bey ne söylüyor? Bende tıpkı onun gibi sonbaharın alacalı akşamlarını, imzası piyasada mu’teber bir ressam tarafından ufak ve müstakil bir kağıda resmedilmiş olursa sever ve seyretmek isterim... İhtimal, şimdi benim bu sözlerime kızacak ve hiddetle güleceksiniz; gülünüz, fakat kahkahayla değil, çünkü kahkahanızı duyanlar sebebini anarlarsa size deli derler.

1 Kanun-i Evvel 1239

Aliye Samiye

İŞ BECERENİN ...

Muharriri: Hakimbaşızâde Azmi Muhittin

Herkesin hâris olduğu bir nokta vardır. Meselâ kiminin servet ve şöhrete kiminin kumara, içkiye ve kiminin de kadına ibtilâsı vardır. ..?...Nuri bey de bu sonuncu derde mübtelâ idi: Kadın için çıldırırdı. Denilebilir ki ömründe kadınsız bir an geçirmemiştir. Gayet de titiz, maymun iştahlıydı. Öyle olur olmaz kadını beğenmez, beğendiklerini de uzun müddet sevmezdi. Artık pek nadir bir cazibe olmalı idi ki onu kendine bir ay bend edebilsin. Bunun için Nuri Bey- gömlek gibi değiştirdiği – metreslerinden başka yazıhanesinde de daima ihtiyaten bir iki me’mure bulundururdu. Tesadüfen eline iyi bir parça geçirmedeği zamanları bunlarla geçirir, diğer taraftan da gazeteleri i’lânlara verirdi.

Bugün yine ihtiyata geçirdiği, sıkıştığı bir gün idi. İki gün evvelden gazetelerle i’lâna başladı. Yazıhanesi için bir kâtib veya kâtibe arıyordu! Meselenin rengini belli etmemek için i’lânlarını daima böyle lastikli verirdi. Tabi’i müracaat edenlerin zekür kısmı daha kapıdan çevrilir, inâs kısmı ise -efendisi-nin mizâç ve tabi’atını bilen kâtibin nazar-ı tetkikinden geçtikten sonra müsabakaya kaydolurdu. Fakat aksi gibi bu def’a müraca’at edenler meyanında matlube muvaffak hiçbir talebe zuhur etmemişti. Bugün çok sinirli idi. Saatine baktı. Öğle olmuştu. Kâtibine emirler vererek öğle yemeği ve istirahati için şişlide ki apartmanına gitmek üzere aşağıya indi.

Tesadüfün yaptığını hiç bir şey yapmaz: Tam hânın kapısından çıkacağı sırada önünden perestiş ettiği bir tip: ince, uzun, sarışın; nefis bir kadın sürünerek geçti. Bir sa’at sonra Nuri Bey muhteşem apartmanın yemek odasında mükellef bir sofranın başında bu güzel kadınla kucak kucağa bulunuyordu.

Şehrin ta öbür ucunda viran bir evin tabanları basık, loş, rutubetli bir odasında Ahmed efendi önünden artan bayat ekmek dilimini kaldırırken: çok şeker, dedi; Rabbim eksikliğini göstermesin!..

Biçâre çocuk denilebilecek birisinde ufak nezâretine mülâzemeten girip beş sene sonra yetmiş beş kuruşla ma’âş; neden sonra iki yüz elli olunca te’hil etmiş, tensikata kadar iyi, kötü geçinip gitmiş idi. Lâkin emsâli misilli kadar o haraci olunca öteye, beriye başvurarak yüz suyu dökerek bir, iki yere kayrılmışsa da az zaman sonra buralardan da açığa çıkarılmış, önünden biri - her ne olursa olsun – bir işe geçmek için çaldığı bütün kapılar karşısında duvar olmuş, bütün ümitleri suya düşmüş idi. Bereket kendisinden daha girgin ve işgüzar olan genç karısı ba’zen bir yazıhanenin muvakkat işlerinde yevmiye ile çalışarak ba’zen de bir hasta refikasına vekalet ederek: ve’lhasıl ne yapıp yaparak bu, bitip tükenmeyen uzun senelerin humule-i ma’îşetini yüklenmiş idi. Bu hal, ilk zamanlar zavallıya pek ağır gelmişti. Fakat imkânsızlık karşısında mecburen alışmıştı.

Bugün, evkaf müdüriyetinde mühim bir me’muriyete tayin olunan eski kalem arkadaşlarından birini görecek, kör tali’ini bir defa daha deneyecek idi. Pejmürde kıyafetine biraz çeki, düzen vermeye çalıştıktan sonra evden çıktı. Uzun bir yolu ikide bir burkulan mecalsiz bacaklarıyla tepti. Daireyi zor bela buldu. Odacıya: “Beyefendiye, eski kalem arkadaşınız mübeyyiz Ahmed efendi sizi görmek istiyor; deyiniz.” dedi.

Hukuk-ı kadimeye istinâden derhal kabul olunacağını ümid ediyordu. Odacı döndü, geldi; soğuk bir tonla: “Kendileri çok meşgul... Biraz beklemenizi veya başka bir vakit teşrifinizi ricâ ediyorlar.” dedi. Bu, nezâketen atılmanın farkına varmamış gibi bekledi, bekledi... Kendisinden sonra gelen birçok kişi girdi, çıktı. Binlerce ayakaltında ezilen nasır bağlamış kalbi burkulmadan bekledi. Nihayet lütfen çağrıldı. Süklüm, püklüm girdi. Eski kapı yoldaşına derdini dökerek mu’âvenetini, lütfunu dilendi. Fakat kadroda minhal olmayınca adamcağız ne yapsın?!

Kaç yüz defa ümitlerle koşup inkisâr hayallerle dönmeye alışmıştı. Aldırmadı. Yalnız, bu yorgun, bu za’if ve halsiz vücutla eve kadar tepeceği uzun yolu düşündü.

Sultanahmed'e doğru yürüdü. Biraz dinlenmek istiyordu. Kendini kanepelerden birine attı. Orada unutulmuş bir gazeteyi aldı; hiçleyerek: "tevhid-i efkâr" dedi, başladı. Sabah imtiyaz ve ser muharriri: Velid "Tanımıyorum. Yenilerden olacak zahir!" Baş makaleyi şöyle bir süzdü. Ah nerede o cânım bâb-ı 'Ali kitâbeti, nerede bu üslubsüzlük? gidi günler!". Beğenmedi; geçti. Almanya buhranına, Fas isyanına, İngiltere-Fransa itilâfına müteallık telgrafları benimseyerek hemen ..?..dahiliyeye atladı: İstanbul'a gelen meb'uslar, Ankara'ya giden me'murlar arasından bir tanıdık çıkarmaya çalıştı. Açlık yüzünden intihar, izâle-i bekr, Samanlı köyünü basan eşkıya: Karısının iffet-i pahasına kazandığı parayı kumara veren bir zevcin - aralarında tahdis eden münza'a neticesinde - biçâre-yi çerh ve katlettiğine dair; vuku'at-ı zabıta merakına dokundu. Belâ ihtiyar gözleri büyüdü, kaşları havalandı, ta'accible; "sübhaneallah, dedi; Dünyada ne insanlar da var!" Nihayet sıra son i'lânât sahifesine geldi: ucuz paltolar.. Yüz yetmiş birinci Halep yağı, hüsn-ı kut şurubu... hasretle içini çekti, birden yüreği hopladı. Kararan gözleriyle herifleri seçmeye çalışarak okudu: "Türkçe muhaberât-ı 'âdiyyede istihdam olunmak üzere dolgun ma'âşla bir kâtib veya kâtibeye lüzum vardır. Lüleciler hanında halı tüccarı Nuri Bey'e müraca'at..."

Kuvvet-i kalb ile yerinden fırladı. Sora sora yazıhaneyi buldu. İçerisi kalabalıktı. Sırasını beklemek üzere bir kenara çekildi. Sözlerinden yanındaki iki hanıma delâlet ettiği anlaşılan bir adam kitaba çıkışıyordu: "İşi için gitti de sankim bu iş değil mi? Asıl aynalı iş bu! Böyle gazetelerle çağırıp gitmek, milleti boş yere buralara kadar yormak; Nuri Bey gibi bir kişi zâdeye yaraşır mı?" (Yanındaki hanımcıkları göstererek) Bunları kandırıp buraya getirinceye kadar göbeğim çatladı. Görüyorsun ya: Nazlı şeyler... Öyle aşağı mal değil. Beye söyle: "Çakır Ali selâm etti. Cihân-ı aleme i'lân edip çekip gitmeyi onun erkekliğine veremedim, dedi; de!"

Yanındaki metâ'ları sürmeye çalışan muhabbet tellalının çenesinden kurtulmak için kâtib, Ahmed Efendi'ye tevcihle:

- "Buyrun, efendim; emriniz?"
- "Estagfırullah efendim. Bilâkis ricâyâ geldim. Efendim tevhid-i efkâr nâm ceride-i feride de manzur acizâneme olan ma'lum i'lânda bir kâtibe lüzum görüldüğü..."

Çakır Ali öteden atıldı:

- "Sende mi, moruk? Müsabakaya biz böyle yosmaları sokamıyoruz; sen mi gireceksin? Elinin altında birkaç açmaza yamayabilirsen sayelerinde sen de

çöplenebilirsin. O da pek, pek bir hafta. Pek, pek gedikli me'mur kullanmaz. Kadro haricisi bulur..."

Bütün bunlar olup biterken... Nuri Bey apartmanındaki hücre-i iştigalinde güzel kumralı tam beş sa'at 'ariz ve 'amık imtihan ettikten sonra matlube muvaffak bulmuş olacak ki kapıya kadar teşbi' ederek:

- "İnşallah yarın yazıhanede yine görüşürüz." Diye selâmetledi.

Artık bir tek adım daha atamayacak bir halde eve dönüp kendini mindere dar atan Ahmet Efendi karısın da henüz gelmiş olduğunu görünce, bu vakte kadar gecikmesinden yarın ki ekmeği de te'min ettiğini düşünerek; içinde: "bereket, onun kısmeti açık... yoksa artık bize bu dünyada ekmek kalmadı!" dedi. Aynanın karşısında soyunmaya başlayan karısı:

- "Müjde! dedi; bu sefer iyi bir iş buldum: Hâli ticârî Nuri Bey'in yanına girdim."

Zavallı adam, 'ârından yüzünü göstermemek için yandığı yerde başını öteye çevirdi. Gözlerinden sızan acı yaşlar, evet minderin üzerine damlarken:

- "Ya ...?... dedi; hele şu kismete bak.. bugünü de gördük ha?!.. Bari işine dört el ile sarılıp efendini memnun etmeye çalışta göreyim seni; haftaya kadar hâreci olma... Zira bey, ma'hut tensikatçı nazardan da baskın imiş!"

Sarıyer: 1 Kânun-i Sâni; 1340

TA'DİD VE ZEVCÂT

"Zevcesinin üzerine bir başka kadın sevip tekrar te'hil eden bir adamın karısı ye'sinden çıldırıp iş bu manzumeyi yazmıştır"

Bu soğuk havalarda, bu kış kıyamette
Olsun bari... güzelim, bir parça insâf et de:
Beni yalnız bırakma, haftada bir olsun gel,
Bir gecede rakibem saçlarını yolsun gel!..

Haydi vakit geçiyor nasıl olsa gündüzün;
Fakat akşam olunca içerime bir hazin,
Bir titreme geliyor, bilsek ne kadar acı!
Hele gece yanakda türlü, türlü evhamlar,
Günlerimin önünde peri gibi adamlar,

Ellerinde rengarenk meşâleler, fenerler.
 Dillerini çıkarıp dönerler ha dönerler,
 Şayet biraz uyursam, şöyle sabaha doğru
 Senin hayalin gelir, Elinde koca ..?..
 Neler söyler, ah benim yüzüme karşı
 Sonra dönüp giderken çalar “Adiyo” marş!

...

Demek benden usandın, beni artık terkettin,
 O hercâi gönlünü başkasına terkettin!
 Öyle ise onun da, onu doğuranında,
 Boyu posu devrilsin, bugünde ve yarında

Müstensihi: Sansar

GAZEL

Aşkıyla, hayaliyle o mâzi ne güzeldi,
 Bir göz kapayıp açmaya kadarmış, sonu geldi!

La’li leb nevşinini bir kere emeydim,
 Uğrunda ölüm ruhuma en tatlı emeldi!

Baktım ki güzel gözleri tahrirli elâymış,
 Kirpikleri hançermiş onun, kalbimi deldi!

Hicran acıdır, damene düşmem, diye kaçtım,
 Kaçtıkça hayaliyle gelip aklımı deldi!

Okşar diye sevdama şifa umdum elinden
 Hicrâna gömen kalbimi her lahza bu eldi!

Yâd ile hayalinde bugün aşkını “Necdet”,
 Zirâ ki onun bir demi ömre bedeldi!

“1923”–Sonbaharında

Necdet Rüşdü

DİPSİZ ANBAR, BOŞ KİLE

Bahar olunca gerçek,
Kızlar toplayıp çiçek,
Göğsünü süsleyecek
Pembe beyaz eliyle!

Elbet bu kış geçecek
Bütün soğuklarıyla!
Ağaçlar açıp çiçek
Bürünecek yeşile!

Kırlar dönmüş geline
Bahar olmuş bana ne?
Ben bir köşede yine
Çıkaracağım çile!

Rüzgâr da kalmayacak
Bu kar da kalmayacak
Kırlar da kalmayacak
Bir soluk çemen bile!

El öpmezken ayağa,
Sevdiğimden uzağa,
Hasret denen tuzağa,
Düştüm ben bile bile!

Açacak fulya, sünbül,
Mor menekşe, lâle, gül
Koruluklarda bülbül
Yine gelecek dile!

Sevdiğime hasretim,
Gül gibi benzim, bittim,
Hele bütün servetim
Dipsiz anbar, boş kile!

Necdet Rüşdü

DÜNKÜ KADIN BUGÜNKÜ KADIN

Muharriri: Selahaddin Enis

Bundan takriben dört sene evvel idi. O zaman kadınlarımız henüz bu mertebe cüretkâr değillerdi, henüz bu kadar şımartılmamışlardı, bugünkü gibi hukuk-ı siyasiyye iddia etmek zebandarazlığında bulunmuyorlar, hele böyle kesbetli, paraventli pehlivanlar halinde ulu orta er meydanında erkeklerle boy ölçüşmeye olsun kalkışmayarak kafalarının keyfiyyette çekirdek cesâmetinde olduğunu olsun takdir

ediyorlardı. O zaman ben akılları başlarından aşkın olan ve kendilerine vermiş olduğumuz hürriyeti taşkınca kullanmaya kalkan kadınlarımızı yola getirmek için (dayak) tavsiye etmişim. O zamandan bugüne kadar takriben dört seneye yakın bir zaman geçti; hadisâtın beni aldatmadığını, bilâkis bana hak verdiğini gördüm. Zirâ o zamandan beridir ki kadınlarımız daha fazla çileden çıktılar ve cinsiyetlerinin zerâfetini terk ederek daha fazla erkekliğe kalkıştılar.

Kadın kadın olmalı, erkek ise erkek kalmalıdır. Kadın evi dahilinde kaldığı zamandır ki vazife-i esasiyesini ifâ etmiş demektir.

Filhakika Anadolu'da kadın mesâ'i-yi umumiyyeye iştirâk etmemiş değildir. Fakat Anadolu kadını ile İstanbul'un sivri akıllı züppe kadınları arasında dağlar kadar fark olduğunu da unutmamalıdır. Anadolu kadını, her şeyden evvel hayat kadınıdır, sosyete kuklası değildir. Anadolu kadını her şeyden önce faziletli bir mütehasıl şâyân-ı hürmet, bir iktisad kadınıdır.

Sosyete kadını gibi akıllı başından aşkın, ma'nasız ve şımarık bir müstehlek değildir. Evinin tarhanasını yapar, çocuklarının çorabını örер, koyunu sağıp yününü bükür. Harb günlerinde de silâhlândıklarını yüklenip siperlere cephaneye taşır, fakat sosyete kadını ne yapar, söyleyiniz bana, "eserim" diye ne ile iftihar edebilir? Eser mi? İşte Beyoğlu'nda gördüğümüz moda, tuhafiyeye mağazaları, hemen suret-i dâimede onların memlekete ve iktisadi bünyemize regz ettikleri sefahat ve isrâf ve ...?...başka bir şey midir?

Fil-hakika eski İstanbul kadını, beşeresinem ü rakık bir hayal ü rü'yâ mahluku idi. Bugünkü "sosyete kadını" ise garbın o büyük ve türlü pomad ve losyonları te'sirinden kösele şabmeşinleşmiş bir acı hakikattir. Üzüm ve rakık cildler katılaşıp kırığı çalmış, bir pathıcan halinde büzülmüştür.

Yüzünü bol su ile yıkamış, yahud yeni yatağından kalkmış bir sosyete kadını görürsünüz ki hislerinizde istihârâ kadar merhameti de tahrik eden zavallı bir mahluktur. Felâket yalnız burada nihayet bulmuş değildir. Uykusuzluk, roman mütâla'ası, ma'nasız sinir halleri, sebepsiz baş ağrıları ise onları yorgun ve 'alil kümeler haline getirmiştir.

Kadın, yüzünden peçeyi attığı gündür ki bizim için ulvi bir ser olmaktan çıkmış, ale'lâde ve basit bir cüce gibi gülünçleşmiştir. Kadının, akılsızlığı yüzünden bizzat kendisine ettiği bu fenalığı, eminim ki şeytan düşünceli yüz erkek bir araya gelseydi yapamazdı.

Mahyile-i ‘âlemin sabit bir şekil vermediği ve bunun içindir ki güzel bildiği Türk kadını!...sen yüzünden peçeyi attığı gündür ki avcumun içi gibi bana o cihana ma’lum oldun!

Eski Türk kadını ‘ilme pek o kadar derin surette vâkıf değildi. Bugünkü Türk kadını ise maalesef okumuştur ve bundan dolaydır ki çileden çıkmış ve ne oldum delisine dönmüştür, zira peçeyi kaba yapmak ve kendisine bakmak için hemen ale’l-umum diye aynası intihab etmek kadınlığın en bariz hasletlerindendir. Kadın aslında mütehasıs, yaygaracı, ‘acil ve mütelâsidir; onun okumuş olması ise kendisine gülünç ve ma’nasız bir ta’zim ve tekbir vermiş ve onu çocukların ısıklıklarına tüy kabartarak kanat sürçen bir hindi mevki’ine sokmuştur. Kadın okuduktan sonra der ki:

“Ne kendi eyledi rahat, ne halka verdi huzur

Yıkıldı gitti cihandan dayansın ehl-i kubur!”

denilen müze’ic kimseler haline girmiştir. Kadın okumasıyla der ki hem kendi rahatını kaçırmış, hem de karşısındaki için can sıkıcı ve göze bir mahluk olmuştur. Her şeyimiz tamam ve mükemmel imiş gibi son zamanlarda ortaya bir de iddi’a atıldı:

Asri kadın...

Ben kendi hesabıma kadından başka her şeyin asrisinin taraftarıyım. Fil-hakika tramvayın asrısı rahattır, son asrın ihtira’larından olan otomobil elbetteki tarz-ı kadim bir merkeb arabasına bin kere müreccehdır.

Kezalik son sistem bir kumaş fabrikası eski bir dokuma destegâhından çok iyidir. Arzu ederim ki her şeyimizde asri olalım; fakat kadınlığımızda değil...

Çünkü asri olan elektrik tramvayının rahat, kezlik asri olan otomobilin seri’ ve gıcirtısız olmasına rağmen kadının asrısı, maalesef gördük ki hem bir bâd hem de melus çıktı...

KIŞ MANİLERİ

Her taraf kar, bembeyaz

Yanağımda yalnızım

İşin gücün sade naz

Vücudumda var sızım

Gel babanı kandır da

Doğrusunu istersen

Evlenelim gel bu yaz

Muhabbette arsızım

Kış çok oldu bu sene

Her tarafta soğuk var

Hasret kaldım busene

Her taraf kar, her yer kar

İzin alıp annenden
Gece bana gelsene

Yalnız nasıl yatarsın?
Söyle bana güzel yâr!

TELEFON CİLVELERİ KIZ DEĞİL KISRAK

Muharriri: Ercümend Ekrem

Akil Efendi; Bir Ses

Amedi divân-ı hümayun hulefalığından müteka'id Akil Efendi, caz çok bahtiyar bir adamdır. Lâkin yine hayatını zehirleyen bir nokta var. Kızı Sabiha'yı her nedense hâlâ evlendirememiş. Sabiha çirkin değil, kadın kadıncık, temiz, pak, alımlı, biraz musikişinas, şöyle böyle okumuş... Ma'mafih geçgin denecek çağda hemen hemen vasıl oluyor. Akil Efendi bu biricik derdini iki üç gün evvel dostu Nimetullah Bey'e açmış, o da kendisine böyle hayırlı işlerle tevasıt eden bir başka zâtı tavsiye etmiş ve telefon numarasını vermiş. Şimdi Akil Efendi, kemâl-i heyecan ile eline aldığı telefonla bu kıymetli adamı arıyor.

Akil Efendi - (Bir müddet bekledikten sonra) İstanbul 8765

Bir ses – Alo:

Akil Efendi – Efendimiz! Akil bendeniz şerefyabem efendim!

Ses – Estagfirullah!.. Lakin

Akil Efendi – Efendim!.. Hayırlı bir alışverişe tevasıt buyurulacağını bendenize tebşir ettiler. Bu hususla her türlü tahsilât göstermeye, arzu buyurulacak, herhangi izahatı vermeye âmadeyim.

Ses – Teşekkür ederim efendim.

Akil Efendi – Estagfirullah! Estagfirullah! Vazifem efendim.

Ses – O halde latifen tenvir ediniz.

Akil Efendi – Buyurun.

Ses – İrtifa'ı nasıl?

Akil Efendi – Boyu mu? Orta efendim.

Ses – Bilekleri koyu mu? Etleri sağlam mı?

Akil Efendi – (kendi kendine) Bu zatın lisânı biraz galizca ama.. (telefonda) Merak buyurmayınız efendim, gayet kavi'l-bünye, tamü'l-sıhhadır.

Ses – Dişleri?

Akil Efendi – Maşaallah tastamam.

Ses – Tüyleri? Yelesi?

Akil Efendi – (Mütehayyir) Lebbeyk!!..

Ses – Yelesi canım!..Kâin saçları demek isterim.

Akil Efendi – (Kendi kendine) Ne tuhaf adam ya! (telefonda) Uzundur efendim, hem de sıktır. Tefahir olmasın ama tararken bayağı zahmet verir.

Ses – Memnun oldum öyle ise iyi bakılır.

Akil Efendi – Ne demek efendim? “Ömr-i ‘acizânemi ona hasrettim.

Ses – Şimdiye kadar hiç doğurdu mu?

Akil Efendi – (İnfiallah) Aman Efendim! O nasıl lakırdı?

Ses – Kısır mı!

Akil Efendi – Hayır efendim Sabiha...

Ses – Ayy! Adı Sabiha mı?

Akil Efendi – Evet Efendim!.. Gayet usludur. Daha erkek yanına çıkmamıştır.

Ses – A’lâ!.. Fakat inşaallah erkekten ürkemez ya!

Akil Efendi – Niçin Ürksün?.. Alışır Efendim.

Ses – Yok! Sanki her mahlukun dişisi ilkin biraz ürkek olurda

Akil Efendi – (Kendi kendine) Herif oldukça terbiyesiz! (Telefonda) Tabi’i efendim!

Ses – Uzun yola dayanıklıdır İnşallah?

Akil Efendi – (Kendi kendine) Acaba kime teklif edecek ki, uzun yola dayanır mı diye soruyor? (Telefonda)Dayanır Efendim neden dayanmasın? Lâkin.. Sormak ayıp olmasın ama..Talib olan zâtı öğrenebilir miyim?

Ses – Mâşâallah! Mısırlı Tosun Mavali Paşa!

Akil Efendi – (Müttehic) Âman Efendim sahi mi?.. Ne lâtif!

Ses – Bu zât biraz meraklıdır. Sık sık bizde.. Dayanıklı mı diye onun için sordum.

Akil Efendi – (Kendi kendine, hiddetli) Vay edepsiz, harif, vay!

Ses – Şimdi.. Asıl mes’eleyi görüşelim. Ne kadar para isteyeceksiniz?

Akil Efendi – Efendim; ne söyleyim bilmem ki? İşi bitirirken konuşuruz.

Ses – Olmaz. Bileyim de Paşaya söyleyeyim. Belki işine gelmez!..

Akil Efendi – Yirmi bin bir kuruş...

Ses – Küsuru da ne oluyor? Yirmi bin deriz ve’s-selâm!.. Lâkin evvelâ bir kere ben göreyim. Bacaklarını yoklayım, ötesini berisini mu’ayene edeyim, değil mi ya?

Akil Efendi – (Kendi kendine) Herif artık halt ediyor? Bu kadar ileriye varılmaz!..
(Telefonda) Beyefendi! Sâbiha sızdırılmış altın gibidir, her kusurdan münezzehdir.

Ses – Gücenmeyin canım! Alış veriş bu!.. Ben yarın sabah gelirim. Donunu olsun bir kere göreyim?..

Akil Efendi - (Büsbütün Mütehayyir) Lebbeyk!

Ses –Ha! Bir de sormayı unuttum. Yaşı ne kadar?

Akil Efendi – Yirmi bire henüz bastı.

Ses – Ne? Yirmi bir mi dediniz? Deminden beri ballandıra ballandıra methettiğiniz kart bir hergele miydi?

Akil Efendi – Nasıl kart hergele?

Ses – Öyle ya!.. Utanmadan da iki yüz lira istiyorsunuz. Siz onu at pazarına yollayın da belki dolaba koşmak için alan bulunur.

Akil Efendi – (Hıçkırıklarla) Dolaba ha? Kızımı öyle mi?

Ses – Hangi kızınız? Ben size satılık kırsağınızdan bahsediyorum

Akil Efendi – Ben kısrak satmıyorum.. Kızımı evlendiriyorum.

Ses – (Medid bir kahkahadan sonra) E... parlak! Demek ki siz canbaz Kadri Bey değilsiniz öyle mi?

Akil Efendi - (Vakarla) Hayır! Değilim zâhir! (Hiddetle) Hay Allah telefonu icâd edeni de... soyunu, silsilesini de!...

LEYLİ

(Leyli) isminde (Budin) kızlarının en güzeli,
(Hacı Bektaş) kulu bir genç için olmuşdu deli.
Yaşı on altı henüz yok, daha çiğnerdi sakız;
Ayın on dördüne benzerdi güzellikte o kız;
Teni, baştanbaşa, bir kar yığınınından daha ak;
Yüzü fecrin o temiz nasyasından berrak
Varıyor uçları altın saçının tâbline
Dökecek yoktu güzellikde onun su eline
“Daha bak saçımdı hani, diyerek sevgiliyi,”
Buluyor hep (Budin) erkekleri zalim (Leyli) yi
“Deliyor bağrımı sevda denilen kâtil acı”

(Leyli) Allah için olsun bana bir parça acı”
 Diye sevdalısı bir lahza bırakmaz peşini;
 (Leyli) çokdan beri seçmişti, mahil eşini.
 (Hacı Bektaş) kulu bir körpe, fidan boylu, civân.
 Onu gördükçe kızın ruhunu sarsar hâl-i cân.
 “Daha bak seçmedi hain, sevgiliyi”,
 Buluyor hep (Budin) erkekleri zalim (Leyli) yi

“Hâl-i mes’ud isteyen şekvâ-yı devrandan geçer,
 Tığ ateşpâre karşı cism-i üryândan geçer,
 Sultan Ahmed semtine kim geçse uğrar parklara,
 Langa’ya bir uğrayan binlerce bostandan geçer!
 Yağdı yağmur, dar sokaklar, caddeler, her yer çamur
 Kim çamurdan korkuyor; daima yandan geçer!
 “Başla takrire hezar asâ kitab aşkdan,
 Belki cananımdan gelib sevi gülistandan geçer!”
 Ben ne gün geçtim, o geçmiş günlerin serhaddini;
 Hatıran her lahza yarım kalb virandan geçer!
 Olsa yağmur sevdiğim bir lahza yağmaz tarlama
 Tal’im olsa tabibim belki dermandan geçer!
 Dert bile evvel bir güzel sevmiştim, ilân-ı aşkım,
 Kim severse böyle dilber âfeti candan geçer!

Haşim Sami

GEÇER

“Hal-i mes’ud isteyen şekva-yı deveranından geçer”
 “Tığ-i ateşpare karşı cism-i üryandan geçer.”
 Sultan Ahmet semtine kim geçse uğrar parklara,
 Lanğaya bir uğrayan binlerce bostandan geçer!
 Yağdı yağmur dar sokaklar, caddeler her yer çamur,
 Kim çamurdan korkuyor daima yandan geçer!
 “Başla takrire hezar asa kitab-ı aşktan,
 Belki cananım gelip suy-i gülistandan geçer!”

Ben ne gün geçtim o geçmiş günlerin serhadını:
 Hatıran her lahza yarım kalıp virandan geçer!
 Olsa yağmur sevdiğim bir lahza yağmaz tarlama,
 Talim olsa tabiyim belki dermandan geçer!
 Dert bil evvel bir güzel sevmiştim, ilan-ı aşkım,
 Kim severse böyle dilber afet-i candan geçer.

Kahkaha

ASRİ ŞARKI

Dünyadaki afetlerin en genci ve en dinci,
 Bir genç kızı sevdim, yüzü nur, dişleri inci!
 Her yerde, güzellikte onun nâmı birinci,
 Bir genç kızı sevdim, yüzü nur, dişleri inci!

Tükendim onun aşkına düştüm de niyazi,
 Mes'ud ediyor gönlümü bir busesi ba'zı
 Bir gonca gülün rengini çalmış güzel ağzı
 Bir genç kızı sevdim, yüzü nur, dişleri inci!

Güller bile bülbüllerine böyle naz etmez
 Bir gonca gülüm var ki benim; hasreti yetmez,
 Feryadımı bir saniyecik olsun işitmez
 Bir genç kızı sevdim, yüzü nur, dişleri inci!

Gönlüm ona bir gül ki ölüp kaldı peşinde,
 Yoktur bu kadar cazibe semânın güneşinde.
 Bin nazla verir busesini her gelişinde
 Bir genç kızı sevdim, yüzü nur, dişleri inci!

Düşmüş de gönül derdine bir derbeder olmuş,
 Kıvrımları kirpiklerinin haleler olmuş.
 Hilkatte güzellikleri bir şâheser olmuş

Bir genç kızı sevdim, yüzü nur, dişleri inci!

Gönlüm ki kafesdir ona, bir kuş gibi tutsam
Göğsümde yaşatsam onu, göğsümde uyutsam
Hasret denilen derdi de bir parça unutsam
Bir genç kızı sevdim, yüzü nur, dişleri inci!

Almış yanağından o latif rengini lâle,
Sığmaz bu güzellikteki bir nokta hayale,
Düştüm de o güzellikleri gördüm de bu hale,
Bir genç kızı sevdim, yüzü nur, dişleri inci!

Bak kalmadı da çekmek için nazını derman,
Emriyle onun ölüm ki amâdeyim alân,
Git, gör de felek sevgilisi, sen dahi kıskan,
Bir genç kızı sevdim, yüzü nur, dişleri inci!

CANLI BİR HATIRA

Muharriri: ‘İsmet Lutfi

-Vak’a bir vilâyet merkezinde cereyan eder. -

Yerinizden ma’mül büyük lambanın yeşil abajurundan dökülen ziyâ, duvarları, eşyaları ve simâları renklendirirken sönmek üzere bulunan şöminede, arada bir parlayan ateş, her şeye bir yangının kızıl ziyâsını veriyor, fakat bu; umumun neşeli ahengini ihlal etmiyordu.

Henüz yemekten kalktığı, vaz’iyyetinden ve kürdanla dişlerini temizlemesinden anlaşılan müteka’idinden Ahmed Bey, kara gözlü ihtiyar ev sahibi, şöminenin önündeki koltukta oturmuş. Simasında latif bir incelik, dudaklarında mahzun bir tebessüm var...

Yanındaki sandalyede kırk yaşlarında tahmin olunabilen yakışıklı bir erkek, Ahmed Bey’in arkadaşı İsmâ’il Bey, ayaklarını ateşe uzatmış, hafifçe geziniyor, Nezihe, Enver ve Necmi piyanonun önünde oynuyorlar. Ahmed Bey’in zevcesi Süheyla Hanımın bulunduğu yandaki odanın aralık duran kapısından içeri şiddetli bir

ziyâ vuruyor. Hanımlar birliği reisesi, cevâl-i iştiâhar, otuz küsur yaşlarında olan Süheyla Hanım yazıhanesinin başında oturmuş, güzelliğinin altından görünen yakıcı kara gözleri; bir aşk romanı üzerine koşuyorlar.

Ahmed Bey gözlerini kırparak:

- Evvelce şehrimizin bu husustaki tala'ı daha açıktı, dedi. Hiçbir seneyi oynusuz geçirmemiştik. Meşhur aktörler de geliyordu. Dansözler de geliyordu, bu sene... bir iki pasaklıdan başka kimseler gelmedi. Ruhumuzu gıdalandıracak bir şeyler yok... Vahşiler gibi yaşıyoruz. Evet... hatırlıyor musunuz efendim, dram kumpayasını. Neydi onun ismi?.. Uzun boylu, esmer... biraz hatıra... ah evet! Bedri, Bedri, ne harikulâde tulu 'atçı idi o!.. Bazen bir kelime ile bütün tiyatroyu kanatlandırır. Süheylâ'nın da onun muvaffakiyetinde büyük rolleri vardı ya!..Menfa'atine oynadığı oyunlarda ne kadar çok bilet satmıştı... O da buna mükabil zevceme bir loca tahsis etmişti... Candan adam! Sık sık bize gelirdi... Yalan söylemeyeyim ama... On iki sene evvel... hayır, yalan... daha az on sene... Süheyla, Aliye kaç yaşında?

Süheyla odasından cevap verdi:

- On yaşında. Niçin sordun?
- Hiç. Yavrum öyle... ve bir kere güzel sesli birisi gelmişti, Cemal Bey'di değil mi?.. Hatırlıyor musunuz? Ne kıymetdar adamdı! Ne sevimli! Sarışın, cazib... bir Parisli gibi şık... Ne ses... Bir harika, bazı notaları karnından teganni ederdi. Ne iyiydi o günler! Kemanı konuştururdu. Süheylâ ile ben, onun için ziyâfetler yaparak ecbâ-yı da'vet ederdik. Gece gündüz bize gelir okurdu. Süheylâ'ya keman öğrettim. Şarkılar öğrettim. Hatırladığıma göre iki bayram arasında gelmişti, On iki... On iki sene evvel. Yok, fazla, işte hatıra, aman yarabbim! Süheylâ, Enver kaç yaşında?
- On iki
- On iki... On ay daha ilâve edince... Evet, öyle... On üç sene evvel! Evvelce şehrimizde hayat daha başka idi... Menfa'ate müsâmereler tertib ederdik. Ne güzel müsâmereler verilirdi. Ne güzeldi onlar; Çalgılar, şarkılar, oyunlar... İlk harp seneleri esnasında, epeyce hatırımda, buraya laz taburlarının yaralıları gelmişti. Menfa'atlerine bir müsâmere yaptık; yüz yirmi lira hasılat toplandı... Hepsi Süheylâ'nın kemanına bayılırlardı. Ha, ha, ha... Laz ama zeki millet, takdir ediyorlar. Müsâmere o kadar iyi oldu ki, emin olunuz muhtereme yazdım. Bu, hatıramda kaldığına göre... Üç yüz otuz birde yok, otuz iki de...

hayır, durun zabıtları ne vakit bizde oturmuşlardı? Süheylâ hanım, Nezihe kaç yaşında?

Bu sualin cevabını altın gibi sarı saçlı, küçük yeşil gözlü, kırmızı simalı, bir kızcağız olan küçük Nezihe verdi:

- Ben mi, baba, yedi yaşındayım!

İsma'il Bey de içini çekerek ev sahibinin fikirlerine iştirak etti:

- Evet ihtiyarladık. O “enerji” kalmadı! İşte asıl sebep... İhtiyarlık aslanım. Yeni menba'lar yok. Eskilerde kurudu... O ateşten eser kalmadı. Ben genç iken bulunduğum cem'iyetlerin sıkıldığını hiç bilmem. Sizin Süheylâ Hanıma da epeyce yardımcı olurdu... Fevkalade eğlenceler mi tertip etmezdik? Piyangolar mı? Lüzumu oldu mu, hemen her şeyi terk ederek yardıma koşardım. Hatırimda kaldığına göre, bir kış, o kadar çalıştım, o kadar çalıştım ki! Hastalandım... O kış hiç unutamam; ...?...menfa'atine sizin Süheyla Hanımla tertip ettiğimiz oyunu hatırlıyor musunuz?
- Evet o hangi senede idi?
- Çok olmadı... Otuz dörtte, hayır, galiba otuz beşte. Durun sizin Necmi kaç yaşında?

Süheyla Hanım odasından bağırır:

- Beş.
- Beş! Demek ki altı sene evvel... Ya benim koca bunağım. Neler oldu! Şimdi o zamanlar geçti! O ateş kalmadı.

Ahmed ve İsma'il Beyler düşünceye daldılar...

Bir ara şöminede ki ateş bir defa daha parladıktan sonra büsbütün söndü. Ocakta külden başka hiçbir şeyler kalmadı.

BABA VASIYETİ

Nafili: Hüseyin Rıf'at

Harb-i 'umûmi patlak vermişti. Herkes, atisinin ne olacağını düşünerek üzülürken Avram Kantare Makaki çok büyük fırsatların ele geçeceğini hesab ile memnun oluyordu.

Avram Kantare Makaki harbin ilk gününden i'tibâren o fırsatları kullanmış, her yerinden büyük, büyük istifadeler te'min etmiş, harb bitip de mütareke olduğu zaman bir değil, on değil, yüzlerce milyonlara sahip olmuştu.

Avram Kantare Makaki'nin bu sa'âdeti çok devam etmedi, çünkü eccl, bu pişmiş ateşe sokmak üzere idi. Esasen kendisi de müssen idi. Onu yataktan çıkamayacak hale getiren küçük bir rahatsızlık ölümü de beraber getiriyordu.

Bunu kendisi de anladı; fakat felâketin önüne geçmek kabil mi? Servetini hal-i hayatında üç oğluna taksim etti; Ölümünden sonra, üç kardeş arasında ihtilâf-ı maceb olacak en küçük en hurde bir sebep nezâ'bile bırakmak için kanuni tedbirleri avukatı delâletiyile hazırladı; Yalnız nakidden ibâret olan bu büyük serveti üç oğul arasında mütesaviyyen taksimi Hüseyin Rıf'at Bey emri bir vasiyetnâme meydana getirdi.

Avram Kantare Makaki bu vasiyetnâmesiyle, vefatında, tabutu içine, oğullarından birisinin biner frank koymasını ve kendisinin bu paralarla birlikte defn edilmesini talep ediyordu.

Uzun sürmedi; eccl yakasına yapıştı. O kısa hastalık ölümle neticelendi. Ticâret aleminde ve museviler arasında Avram'ın ölümü büyük bir te'sir yaptı. Cenâze merasimi servetiyle mütenasib bir azimetle tertib edildi. Herkes bu kadar servete karşı umur-ı hayriyyeye para tahsis edeceği yerde üç oğlunun her biri tarafından tabutu içine biner frank konmasını talep gibi bir vasiyeti halletmeye uğraşıyor, üç bin frankla beraber defn arzu etmekteki ma'nâyı çıkarmaya çalışıyor, bu garib vasiyetin icrâsını bizzat görmek istiyordu.

Tabut mezarın önüne geldi; son merasim yapıldı, Artık vasiyetin icrâsı zamanı gelmişti. Büyük oğlu tabuta yavaş yavaş yaklaştı, evvelce hazırladığı bin franklık altın parayı kemâl-i hürmetle babasının tabutu içine koydu. Müte'akîben ikinci oğlu yine evvelden hazırladığı bin franklık evrâk-ı nakdiyyeyi bir zarf içinde olduğu halde evvelce konulmuş olan paraların yanına yerleştirdi.

Sıra üçüncü, evin küçük oğluna gelmişti. O da diğerlerini ta'kiben tabuta yanaştı; büyük ve ikinci kardeşlerin vaz'ettikleri ma'deni ve kâğıt paraları alarak, "Küre-i arzda mevcut herhangi bir banka tarafından, ibrazı anında tesviye edilmek üzere" üçbin franklık bir "çek" i tabuta yerleştirdi.

Rus edebiyatından

IŞIK

Muharriri: R.G.Korolonko

Çok evveldi, karanlık bir sonbahar gecesinde, koca "Sibir" nehrinde sandal ile gidiyordum. Nehrin bir dirseğini dönerken uzakda, dumanlı dağlar arasında bir ışık görüldü. Parlak, kutlu ve pek yakında görünüyordu...

Sevinerek:

-Çok şükür ya Rabbi! dedim, Konak yeri yakın! Sandalcı, omuzu üzerinden başını çevirerek ışığa baktı, tekrar küreklere asıldı.

-Uzak!

İnanmadım: Işık, mübhim karanlıklar arasında yaklaşıyor gibiydi. Fakat sandalcı haklı imiş: Hakikaten uzak.

-Madem ki beni seviyorsun, o halde sana hıyanet etsem de bana darılmayacağından eminim!

Karanlıklar arasında pırıldayarak, va'ad ederek, yaklaşarak yakınlaşır gibi görünerek aldatmak...Bunlar gece ışıklarının hasarları imiş. İşte, işte iki üç kürek daha, geldik...Halbûki ne kadar uzak!

Mürekkeb gibi karanlık olan nehirde birçok dâha ilerledik. Sahiller, kayalar yüzerek, kayarak, süzülerek geride kalıyor, ebedi uzaklıklarda kayboluyor gibiydiler. Işık; daima parıldayarak, aldanarak, ileride duruyor. Hep öyle yakın ve hep öyle uzak...

Şimdi ekseriya uçurumlu, kayalık dağlarla gölgelenen karanlık nehri, parlak ışığı hatırlıyorum.

Bu ışıkların aldattığı yalnız ben değilim..Hayatda, öyle geniş bir nehirde cereyan ediyor. Işık daima uzakda ve yeniden küreklere asılmak lâzım...

Ne de olsa...ne de olsa ilerisi_Işık.

E.L.

Kuşbaşı

Zümrüd-i Anka: Pazartesi, Perşembe günleri neş'r olunur. Milli, edebi, mizahî halk gazetesidir. En kıymetdar muharrir ve karikatüristlerimizin yazı resimlerini ancak Zümrüd-i Anka'da bulabilirsiniz.

Türkü

Anlıyorum sevgilim, içlisin, canı tezsın
Benim için dünyada herşeyden muazzezsin!
Kalbim, aşkınla nasıl çarpıyor, bilemezsin,
Benim için dünyada herşeyden muazzezsin!..

Seni üzen en ufak bir düşünce, bir keder,

Emin o, senden fazla beni perişân eder!
 Aşkın beni etse de günden güne derbeder,
 Benim için dünyada herşeyden muazzezsin!..

Yusuf Ziya

Asrî Bir Aşk İ'lânı

Yine esdi başımdan sevda denilen ...?..
 Uzun yıllardan beri derin hislerle “Jötem”!
 Seni sevdiğim halde hasret kalmak “gül’üm olur”
 İnanki, geceleri sabaha kadar “Jöplör”?
 Belki hafifler diye hayatımı saran yas,
 Evinin karşısından her akşam üstü, “Jopas”
 Bak “Josöy teretist” yine “Monkö”, “bogölu”
 Kapıda pencerede hiç “Jotovoaplo”!
 Ben seneler geçse de kavuşmaya ettim and,
 Onun için bu uzun ayrılığa “Joposyanet”!
 Gel, seninle kuralım kuşlar gibi, bir yuva,
 Uzattığım elimi sık aşkımı “Ak kaseyetova”!

‘İsmet Lütfi

TECRÜBE

“Arkadaş Senih’in hatıratından”

Yirmi sekiz senelik yalnızlığımın acısını, en ziyâde bir adamın yalnız bulunmaması lâzım gelen yerlerde hissederdim..

O sabah da öyle oldu; on günden beri misafir bulunduğum nişanlımın köşkünün banyo dairesinde duş yapmak için soyunurken, kalbim sızlayarak yalnızlığımın feca’atini hissettim;

Kendi kendime: Bu yalnızlığın daha ne vakte kadar devâm edeceğini soruyor, izdivacımıza kalan birkaç haftanın yalnız geçen yirmi sekiz sene gibi uzun süreceğini zannediyordum.

Zihnim bu düşüncelerle meşgul iken, dişlerimle kollarımı ısıyor, kollarımla paltomu sıkıyor, ellerimle de çamaşırlarımı hırpalıyor, bir şeyler kırmak, bir şeyler parçalamak istiyordum..

Birden sofada çınlayan iki kahkaha işittim, Vedia ile refikası Şeref banyoya geliyorlardı...Kapıyı kilitlemediğim hatırıma geldi ve onlar girmeden evvel koşup kilitleyemeyeceğimi anladım.

Düşünmeye, muhakeme etmeme vakit kalmamıştı...Çamaşırlarımı kaparak kendimi köşede duran koltuğun arkasına attım. Kapıda açıldı!

İçeri girerlerken haykırmak, nişanlıma:

Girmeyiniz Vedia, burada ben varım diye haykırmak istedim, bağıramadım, sesim boğazımda tıkanı, kalbim durmuş, kanım kurumuşdu. Bir müddet ölü gibi hareketsiz kaldıktan sonra ne elim bir vaz'iyette bulunduğumu hissetmeye başladım...

Biraz sonra mevcudiyetimden onları haberdar etmek gayr-ı kabil oldu; bir def'a vaktinden evvel gelmişdim, sonra kapıyı kilitlememişdim ve nihayet, daha içeri girerlerken orada bulunduğu söylemek lâzımdı.

Soyunmaya başlamışlardı bile; Şeref tamamiyle soyunmuş arkasında saklı bulunduğum kanepeye doğru geliyordu...Bütün damarlarımdaki kan beynime hücum etti, zihnim yerinden kaydı, deli gibi oldum! gözlerim kapandı, kendimi unuttum.

Ne kadar zaman sonra bilmem, onların vücudunu titreten soğuk suyun şırıltısı benim de aklımı yerine getirdi.

Ohh!..kurtuldum dedim. Beni görmediler, duşları bitince giyinip gidecekler...Fakat ya görürlerse!..Görürlerse ne yaparım?

Eh, intihar edecek değilim ya, gözlerimi kaparım, kendilerini görmediğime gözlerimi açmadığıma yemin ederim.

Gülüşüklerini, konuştuklarını iyice işitiyordum. Konuştuklarını işittikten sonra kendilerini görmemenin körce bir mantıksızlık olduğunu düşünerek hafifcecik sağ gözümü açtım, birini açtıktan sonra diğerini kapalı tutmak da hiçbir sebep yoktu!..

Gözlerimi açacağıma kulaklarımı da tıkayabilirdim. Belki bu daha mantıklı olurdu! Yalnız...öyle zannediyorum ki benim yerimde kim olsaydı, aynen benim gibi hareket edecekti. O vaz'iyette mantık icâb ettiriyordu.

Açılan gözlerimin bana bahş ettiği serbestîve rahatlık ile onları daha serbestçe dinlemeye başladım. Şeref:

-İnanma Vedia! Diyordu. Yemin ederim ki yalan. Nasıl oluyor da sen erkeklerin cidden sevebileceklerine ihtimâl veriyorsun. Hem de ebediyyen?! İnanma Vedia, inanma aşk hakîkide sa'adet-i ebediyye gibi, cennet gibi bir efsâne!..

-Rica ederim, bilmediğin şeylerden bahsetme, benim aşkıma, bizim aşkımıza ise ta'arruza hiç hakkın yok. Hem o, hiç de başkaları gibi değil. Üç senedir sevişiyoruz. Onun hiçbir hatasını görmedim, beni seviyor, seviyor, seviyor...

O, hiç de başkaları gibi olmayan o, ben idim. Dikkatle dinlemeye başladım:

-Bilmediğim şeyler mi? Budalalık!..Seni seviyor öyle mi?

Sende inanıyorsun!..O kadar itimâdın varsa onu tecrübe etmek cesâretini gösterebilir misin?

-Tecrübe etmek cesâretini mi? Şüphesiz!..Fakat nasıl?

-Gayet basit! Mesela:

Emin olduğun refikalarından birisiyle Seni Bey'in iki gün yalnız kalmasını te'min edivermek..Refikanın ona karşı biraz müsâmahakâr davranması...biraz...hissiyâtını yakalayivermesi. Kâfi! Hemen ayaklarına kapanarak i'lân-ı aşk etmezse...O vakit bilmediğim şeylerden bahsettiğimi söyle.

-Peki tecrübe edeceğim...

Ve seninle!...

-Benimle mi? Yook.. Bak onu yapamam.

Niçin? Seni Bey'in iki günde sükût edeceğini iddi'a ettiğine göre tecrübeyi de bizzat senin yaparak haklı olduğunu ispat etmen lâzım! Hem sen olmazsan kime i'timâd edebilirim?

-Olmaz, olmaz, yapamam.

-Niçin, niçin, yapamazsın? Usulü senin öğretmene nazaran başkalarından ziyâde senin muvaffak olacağına da muhakkak benden de çok güzelsin, niçin istemiyorsun?

-Hayır, asla!

Hakikaten Vedia'nın tatlı esmer güzelliği yanında Şeref de hiç çirkin değil. Sarışın pembe rengi, her tarafından şehvet taşan tombul vücuduyla belki de Vedia'dan çok güzel.

Nişanlım, esmer, narin ve oynak refikası: sarışın, tombul ve cazib ikisi de şûh, ikisi de güzel, ikisinden birini tercih etmek lâzım gelmeseydi, belki de şaşırıp kalacaktım! Bilhassa ve bu za'iyette..

Omuzlarından, gerdanlarından kayarak, memelerinin arasında birleşen ve oradan daha aşağılara süzülerek vücutlarının müstesnâ tombullukları arasında toplanan su damlaları nazarlarımı da beraber sürüklüyorlardı. Ve bu tabi'atın gözleri kamaşdıran, kalbi durduran fevkaledeliklerinden birşeydi. Gayr-ı ihtiyârî gözlerim kapandı, benliğimi unuttum...

Kulaklarımda derin bir uğultu ile gözlerimi açtığım zaman onlar gitmişlerdi.

Öğle yemeğinde Vedia bana:

-Senih dedi. Şeref hanımlar düğünümüzden sonra, köydeki köşklerine taşınacaklarından, şimdiden iki üç gün kadar oraya giderek köşkü temizlemek istiyor. Ben de yalnız gitmesini muvaffak bulmuyorum. Eğer istersen birkaç gün için sen de... Şeref hanım i'tirâz etti:

-Yook! Benim için Senih Bey'in rahatsız olmasını istemem.

-Niçin rahatsız olayım efendim? Ma'ü'l-memnûniye giderim.

-Ma'ü'l-memnûniye mi? O halde yarın sabah gideriz.

Anlaşıldı! Şeref Hanım tecrübeyi kabul etmiş ve işe başladılar, yarın köye gideceğiz, öbür günde...hemen i'lân-ı aşk edeceğimi mi sanıyorlar? Yağma yok küçük hanımefendiler! Ben bunun tecrübe olduğunu biliyorum.

Veda' ederek evden ayrılırken Vedia'ya dikkatlice baktım: Onun bir çift arab kızına benzeyen parlak siyah gözlerindeki şu'lede; benim sükût etmeyeceğime büyük bir iman vardı.

Şeref ise; dilber siması, mağrur vaz'iyetiyle kendini bana sevdirtmeye, seviyorum dedirtmeye azmetmiş gibiydi.

Trende pencerenin önüne oturduk. Zümrüt gibi yeşil tarlalar, lâtif vadiler arasından geçerken:

-Ne güzel değil mi? Dedi.

Biraz tahrik etmek isteyerek cevap verdim:

-Çok güzel, pek çok güzel!...Ah Vedia da yanımızda olsaydı.

-Yoo...Bakınız! Madem ki yanımızda değil ve burada yalnız ikimiziz, hiç ondan bahsetmeyeceksiniz.

-Öyle mi arzu ediyorsunuz Şeref Hanım? Peki! Birlikte bulundukça onu unuturum.

-Tamamıyla.

-Sizin yanınızda tamamıyla.

-Darılmış gibi kaşlarını çatarak öteye döndü. Ben de omuzlarımı silkerek cebimden çıkardığım gazeteyi okumaya başladım. Daha doğrusu, okumaktan ziyâde gazetenin kenarından, altından Şeref'in ne yaptığına bakıyordum: Yakasını düzeltirken göğsünü açıyor, ayak ayak üzerine atarken eteğini biraz yukarı çekerek güzel beldelerini açmaya, küçük ayaklarını göstermeye, iştahımı celbe çalışıyordu. Önceleri bakmamak arzusuyla, gazeteyi önüme kapatırken, yavaş yavaş tebdil-i fikr ederek bu temâşa

zevkinden kendimi mahrum etmemeye karar verdim. Sükût etmeyecek, mağlub olmayacak olduktan sonra!..

Zihnim bu düşüncelerle meşgul iken:

-Ne okuyorsunuz ricâ ederim? Dedi.

-Hiç ehemmiyetsiz bir şey!

-Okuyunuz bakayım nedir?

Gözüme ilk tesadüf eden satırdan okumaya başladım.

-Yok, yok! Olmadı. Görmeden hiçbirşey anlayamıyorum. Şöyle yanıma oturunuz da...

Yanına oturarak devam ettim. Okuduğumu daha iyi görebilmek için daha ziyâde yanıma yaklaşıyor, o yaklaştıkça ben, iliklerime kadar işleyen tatlı hararetinden kurtulmak için yan yan uzaklaşıyordum!

Kompartımanın bir tarafından diğer tarafına kadar gitmiştik. Artık ne gidecek yer, ne de kıpırdayacak mahal kalmıştı. Çok şükür ki tevkif etti. Mütâla'aya nihâyet verdik. Fakat evvelce de : Bu zevkten kendimi mahrum etmekde ne ma'na var? Dediğim halde niçin bu tatlı temasdan ictinâb ediyordum? Tecrübe olduğunu bildikten, sükût etmeyecek olduktan sonra...

O da, birden ne kadar ileri gidiyor ya? İki sâ'atlik yolculuğumuz esnasında önünde diz çökerek gözyaşlarımı ayaklarına dökeceğimi, kendisine i'lân-ı aşk edeceğimi mi zannediyor?

Biz erkekler bu kadar havai, bu kadar mütebeddil miyiz? Sevdığımız bizi beklerken izdivaçdan bir kaç gün evvel ve bunun bir tecrübeden ibâret olduğu bilindiği halde... Akşam, köşkün balkonundayız. Koyu yeşil ağaçlar arasından, gurûb eden güneşin gölgesiyle pırıldayan kızıl gül görünüyor.

Sensiz, sakın, ve tecrübesiz, onun yanında oturmakdan büyük bir zevk duyuyorum, o ise güzelliği sükûnete tercih ediyor:

-Evimizi nasıl buluyorsunuz?

-Bir aşk yuvası güzelim.

-Aşksız bir yuva!

-Aşksız mı?

-Evet!

Niçin? Dememi, mekâlimeyi canlandırmamı bekliyor. Ehemmiyet vermediğimi görünce devam ediyor:

-O da biraz beni anlasaydı, biraz beni sevseydi...Biraz, biraz, evet! Biraz anlayıvermek, hemen nişanlıma gidip:

“Seni sevmiyor! İşte bana i’lân-ı aşk etti.” deyivermesi için kâfi idi. Bunu anlamakdan ise bu bahsi daha ziyâde uzatmayı tercih ettim ve yalnız:

-Çok yazık! dedim.

Gittikçe samimiyetimiz tezayid ediyor, birbirimizi daha ziyâde seviyorduk. O tecrübesinde muvaffak olabilmek; ben, bu zevkden mahrum olmamak için!..

Köşke geldiğimizizin ikinci günü akşamı, güneşin ziyâsı çekildikten sonra yanımızdaki koru da gezmeye çıktı.

Gölde yüzen kamer, gecenin sükûtu, bülbüller, herşey...herşey bir aşk havası terennüm ediyordu. Bu gece cenâb-ı hakkın, sevmek, sevilme için yarattığı gecelerden biriydi. Yan yana, kol kola, ellerimiz birbirinin içinde müteakilen vücudlarımızın hararetini eme eme yoruluncaya kadar gezdik...

Bir müddet ikimiz de yorgun, ikimiz de perişan bir ağaca dayanarak durduk.

Avucunun içinde parmaklarıyla oynayarak:

-Ne güzel elleriniz var! dedi.

Yeniden sükût-ı hayale uğratmak istemeyerek:

-Öylemi? diye sordum. Bu sualimi pek muvaffak bulmuş olacak ki sevinçle fakat sükûnetle, güzel başını aheste omzuma yatırdı...Birbirimize o kadar yakındık ki, vücudunun ateşi beni yakıyor, ciddiyetimi tehlikeye düşürüyordu. Bu esnada nasıl oldu bilmem; birden mi?, yavaş yavaş mı? Zaten yüzüme temas eden başı çevrildi, dudakları dudaklarıma temas etti...

Yanaklarından ateş çıkarak, mahçub, mütereddid:

-Affediniz dedi. Affediniz!.. Bir hemşireniz gibi!..

Hiç şaşırmadım:

-O halde, dedim müsâ’ade eder misiniz? Ben de sizin bir biraderiniz gibi?..

Gülüştük. Küçük sevimli başını bana doğru uzattı. Elimle ipek saçlarından tutarak dudaklarından medid, ateşâne bir buse kaptım! Hiddetle geri çekilerek bağırdı:

-Ne yapıyorsunuz, ne yapıyorsunuz? Bu bir birader gibi değil?..

Adeta...

-Emin olunuz Şeref Hanım tamamıyla bir birader gibi!

Haklı değil miyim? Madem ki tecrübe olduğunu biliyorum, o halde bu zevkden kaçmakda ne ma’na var. Fakat...Bütün bunların hududu nerede nihayet bulacak acaba? Neme lâzım, ben i’lân-ı aşk etmedikten sonra! Bunlar hep kendi arzusu, kendi ecyârıyla...Nasıl reddedebilirim?

Ya bilmeseydim, ya bilmeseydim, sükût mu edecektim Yarabbi Vedi'anın üzerine... Korudan çıkarken, iki kardeş gibi, birer def'a daha öpüştük. Bana öyle geldi ki; o, daha hararetle daha iştiyakle hareket edmişti. Yoksa?..yoksa benim yerime o mu sükût ediyordu?

Geç vakitte, yatıncaya kadar tecrübelerinde etti. Hepsinden ikimizde birer parça mütelevviz olduk. Hepsinde ikimiz de biraz daha sükût ettik!

Ertesi sabah kalktığım zaman hizmetçi kadın Şeref'in rahatsız olduğunu, odasından çıkamayacağını söyledi.

Demek ki neticesiz tecrübeler metin kana'atlerini alt üst etti. Neticeye vasil olamayacağını anladı ve boşuna uğraşmaktan vazgeçti!..

Geniş bir nefes alarak muvaffakiyle bu müşkül vaz'iyetten kurtulduğum için kendi kendimi tebrik ettim. Hopluyor, zıplıyor, sevincimden yerimde duramıyordum. Hem...yavaş yavaş korkmaya başlamıştım.

Fakat, tecrübelerine bugün de devam etseydi ne iyi bir şey olacaktı.

Gece, erken uyumak tasavvuruyla yatarken Şeref beni çağırırdı.

-Senih Bey, Senih Bey.

-Efendim

-Yatmadınızsa biraz gelir misiniz?

-Geliyorum Şeref Hanım!

Odasına gittiğim zaman karyolasında yatıyordu.

-Kalkmadığım için beni ma'zur görünüz, dedi. Sizi de rahatsız ettim ama canım pek sıkılıyor da...

-Bir emriniz mi var? Nasılsınız şimdi? Biraz epeyce inşallah?

-Hiç değil; böyle giderse galiba birkaç gün daha burada kalacağız.

Bütün aklımın, elektrik seyyalesi gibi saçlarımın ucundan uçtuğunu hissettim. "Böyle giderse?!" Böyle giderse demek ki sükût edinceye kadar burada kalacağız. Bu olmadıkça, hastalık bahanesiyle, buradan gitmek ihtimalini kaldırıyor. Hakkı da var ya! O kadar cazib ve güzel bir kadına, kendisinin bu kadar tenayülünden hemen hemen i'lân-ı aşkından sonra, böyle yegâne kalınırsa, elbette gurur tesviyesi rencide olur, elbette onun için bu, diğerinden daha feci' bir sükûttur. Benim metânetim ise, hem kendisinin bahisde kaybetmesine hem de hüsn-i vicdâniyyesi hakkında kendinin de şüpheyi düşmesine sebep oluyor! Fakat elimden ne gelir, ne yapabilirim? Bildiğim halde..

Ya bilmemiş olaydım...Ya bilmemiş olaydım?..

Şaşkın, şaşkın ayakta duruyordum.

-Ne oldu, neden öyle duruyorsunuz? Otursanıza!

Karyolanın yanındaki koltuğa oturmak istedim. O biraz doğrularak, biraz geri çekilerek eliyle yatağın kenarını gösterdi.

-Öyle değil! dedi. Şuraya...bir de roman okuyorduk. Kitâbı aldım, yatağın kenarına oturdum, okumaya başladım.

Elleriyle omzuma yaslanmış, dinliyordu. Omzumu tazyîk eden kollarının teması, vücuduma temas eden göğsünün harareti ile tamamıyla hipnotize edilmiş gibiydim; yavaş, yavaş her taraf karardı, etrafımdaki eşya, Vedia'nın hatıratı, bütün dünya, herşey kayboldu. Ondan ve bundan başka herşey...

Ellerimin arasından kurtulan kitap, dizlerimin üzerinden kayarak yere düştü. Birden Şeref'e dönerek kollarına sarıldım. Ellerinden, kollarından, göğsünden, dudaklarından...her tarafından öptüm, öptüm...

O vaz'iyete hakim olmak isteyerek:

-Fakat biliyor musunuz? dedi. Biliyor musunuz ki...

-Biliyorum, biliyorum...herşeyi...tecrübe olduğunu...Vedi'a ile verdiğiniz kararı...görüyorsunuz ya...bildiğim halde...sizi sevdiğim için...seviyorum...Seni seviyorum...

-Ben de...dedi ben de...

Sabahleyin, işlediğimiz bin günahın i'tirafını havi mektubu ..?... posta me'muruna yollatırken, kendi kendime düşünüyordum:

Vedi'a, refikası Şeref ile beni tecrübe etti...Ya Şeref de diğer bir refikasıyla yeniden tecrübeye kalkarsa !..yine mi, yine mi sükût edeceğim?..

Ahh biz erkekler! Hain!

1 Şubat 1924 Müstensihî: A.L.

Gazel

Olamaz gölgesi göklerde güneş

Yok benim yerdeki canânıma eş

Ne ki ra'ifeti bir nur mebin

Nazar hiddeti aynı ateş

Azlen müneccedim şivesine

Çekdi mevcudum o şûh-ı dilgeş

İnfi'al eyledi bir buse için

Sende al buse dedim benden ödeş
 Ben miyim bendesi ancak...?..
 Ben de rûyında onun abd-ı habes
 Vasil ve hicran iki hemrah kadim
 Gam ve şadi iki tevâim kardeş
 Yendi İhsan beni zâr-ı felek
 Atmadan hane-i vuslatda dü-şes.
 E.N.

Zahir Nazım Bey

ŞARKI:
GÖLGEN SIRA

Akşam yine gölgen sıra sahillere indim,
 Gölgenle o mehtabda sâ'atlerce gezindim;
 Çalmış gibi senden seni, gölgen sıra sindim;
 Gölgenle o mehtabda sâ'atlerce gezindim.

İndim ki kumsalda çizen nur.. ölecek şey;
 Bir gölgeli mehtab ki akıllar çeलेcek şey;
 Kaç def'a geldim onu öptüm..gülecek şey!
 Gölgenle o mehtabda sâ'atlerce gezindim.

Ben, bende değildim, bilemem nerde idin sen!
 Sen, sende değil, gölgenle bir yerde idin sen
 Kırlarda, denizlerde, semalarda idin sen..
 Gölgenle o mehtabda sâ'atlerce gezindim.

20 Teşrin-iSani 1923

N.D.

ZAVALLI NECDET

“Ahiren ..?.. halinde yazarak salnamemize ihdâ ettikleri “Zavallı Necdet”in küçük bir kısmını karılarımıza takdim etmek fırsatını bize bahs ettiklerinden dolayı muhterem edibimiz Safvet Nezihi Bey Efendiye bi’l-hassa ârz-ı teşekkür ederiz.

Muharriri : Safvet Nezihi

Necdet- Anlıyorum, bir tiyatro sahnesi oynuyoruz.

Selma- Zannederim, fakat herhalde hakiki bir sahne.. yahut halukate pek karib olacak ki bundan ciddi bir münakaşa-i hayat çıkıyor... (Selma bir sandalye alır; Necdet’in yakınına gider, oturur. Kemal şefkatle ona bakar, bakar. Elleriyle saçlarını düzeltmeye, okşamaya çabalar.)

Saliha-(Refik ve nevazişle) bak! Tuvâletinize bile i’tinâ etmemişsin. Belli eski Necdet değişmiş...öyle değil mi kardeşim? Bu değişikliklerden biraz bahs etmeme müsa’âde eder misin?

Necdet- Peki, söyle, söyle..

Selma- Tahtir ediyor musun, bilmem. Ben mini mini bir kız iken dizlerinin üzerine beni alırdın. Saçlarımı şimdi benim yaptığım gibi okşardın. Ve bana derdin ki: “Selma ben senin hem kardeşin, hem babanım.”

Necdet- Canım, onlar çocukluk hatıraları...

Selma- Ben de o hatıraları tecdid etmek istiyorum ya! Meselâ yine bu münâsebetle “validemle seni bedbaht etmekliğimin ihtimali olamaz, hiçbir kuvvet beni sizden ayıramaz.” derdin.

Necdet- (Tegafil ile) Ya!!! Bir ayrılık mı var?

Selma- Yine tecâhül-i ârifâne mi?

Necdet- Yine meyl-i şa’irâne mi?

Selma- Ooof! Beni üzüyorsun... Valideme yarın Midilli’ye gideceğini söylemişsin...

Necdet- Bundan ne çıkar?

Selma- İçimizden sen çıkarsın!..

Necdet- Demek ki fitne çıkar..öyle mi?

Selma- Hamidâne nüktelerin şimdi sırası değil. Sen Midilli’ye niçin gidiyorsun bakalım? “Ale’l-husus böyle ale’l-acele...

Necdet- Sıhhatim için...

Selma- Demek validemizin sıhhatini hiç hesaba katmıyorsun? Bu da biraz hodbinlik eseri..

Necdet- Zaten sa’âdet hayat hep hodbinlikten ’ibaret...

Selma- Öyle olsa idi, dünyada hiçbir rabıta-i hissiye kalmazdı.

Necdet- Evet, öyle ya! Mes'ud olanlar her şeyi pembe görüyorlar...

Selma- Ohh! Necdet, inkisâr-ı hayale uğradım. Bu bir rücu'!...

Necdet- İrticâ' edebi mi, demek istiyorsun?

Selma- Hayır, irticâ'ahlâki.

Necdet- Anlayamadım. Bu, pek ince bir nükte olacak.

Selma- Herkese ders-i hikmet veren Necdet Feridun Bey'in bunu anlayamaması kabil olamaz.

Necdet- Bugün zihnim pek karışık...

Selma- Belli, o kadar ki her şeyi birbirine karıştırıyorsun...

Necdet- Hatta edebiyat ile ahlâk'ıyyâtı bile ...

Selma- Hanım, rücu' eskiye avdet değil mi?

Geriye döne döne nihayet evvelin i'sâre doğru...

Necdet- Ooof! Bu sendeki garâbet merakı bir gün...

Selma- Çıldırtacak öyle mi?

Necdet- Hayır, hırkımdan patlatacak... Şuna bedeviyet hayatı de ve'sselâm...

Selma- Evet, bedavet hayat...

Necdet- Şu ademiyyetin her türlü kayddan, merasimden 'an'anetten azadığı yaşadığı zaman demek istemiyor musun; hani ya şu insanların hayvan postu giydikleri zaman değil mi?

Selma- Evet, insanların hayvan postuna büründükleri zaman...

Necdet- Ya kadınların?

Selma- Letafet tabi'ıyyeleriyle örtündükleri zaman...

Necdet- Melahat nisviyyenin malı müşterek olduğu...

Selma- (Hiddetle yerinden fırlar) bu, hiçbir zaman olmadı ve olamaz.

Tabi'at kadınları emvâl-i menkule olmak üzere yaratmadı. Bu, olsa olsa erkeklerin ifrad derece hodbinliği eseridir. Bundan biraz Bolşeviklik nazariyesi var. Ya'ni...

Necdet- (Mütebessümâne) ya'ni koyunun za'ifi ...?.. râm etmek nazariyesi, kuzum!

Bu pek eski bir nazariye...

Selma- Kadın bahsinde değil. Sizler, erkekler (mütebessümâne) yani cins kavi beyhude böbürlenmesin. Kutlu ...?... belki her şeyi ezer, fakat kalbi teshir edemez.

Necdet- Bu da yeni bir feminizm safsatası mı?

Selma- Hayır, bu bir ka'ide-i tabi'iyye. Hem pek eski...hayat kadar, 'âlim kadar eski

Necdet- Ooo! Demek kadınların efkârı değişmiş.

Selma- Değişen erkekler!.. hiç zorla güzellik olur mu?

Necdet- Ah! Evet, pek doğru. Acı, fakat hakikat! Sen, sen Selma biraz evvel buraya neşterle geldiğini söylemiştik. Tam yarayı bulduk, üzerine neşteri indirdik.

Selma- Ooh!.. Affet ağabey...

Necdet- Yooook! Zaten ceriham böyle bir neşter darbesine muhtaçdı.

Selma- Fakat onu ben indirmemeliydim!

Necdet- Cins lâtifin intikamını aldı;iftihar et...

Selma- Cins Latif, öyle mi? Zavallı kardeşim; Bu söz adeta ağzından dökülüyor. Şuna bi çâre, bedbaht kadınlar desene: O kadınlar ki elinizde birer oyuncak gibidir. İsterseniz, zevkiniz için bir müddet onunla oynarsınız.Sonra... Bir zaman sonra ondan bıktınız mı, hiç acımadan onu kırarsınız. (gayet müteessirâne) ve bir tarafa atarsınız.

Necdet- Demek erkekler haşarı birer çocuk, öyle mi? (Pencereden dışarıya bakarak) bak Selma, bir haşarı çocuk daha geliyor.

Selma- O sizlere benzemez.

Necdet- Zevcen olduğu için mi?

Selma- Hayır. Kalbi olduğu için.

(Reşid Safvet Bey odaya girer, selamlar. Necdet'in elini sıkmaya koşar. Selma pencerenin önüne doğru biraz çekilir.)

-2-

Necdet, Reşid, Safvet, Selma

Reşid- Selma'nın burada olduğunu söylediler. Bende koşup geldim. Yoksa?..

Necdet- Yook aramızda sen fazla olamazsın. Hem Reşid tam zamanında geldin. Rica ederim, kusuruma bakma, ben sana “Reşid, Reşid” diyorum. Mekteb i'tiyadı, dil alışkanlığı, bizim hemşire hanımefendi de muttasıl “Enişte de, Enişte Bey de” tenbihinde bulunuyor. Bir türlü dilim buna yatmıyor, ama belki kim bilir, yavaş yavaş hemşirenin ısrarıyla..

Selma-(Biraz dargın bir tavırla) Rica ederim ağabey...

Reşid- (Büyük bir samimiyetle) Necdet, sen beni nasıl istersen öyle çağır; ben memnunum. Selma biraz merasimperest olmak istiyor ama bunun ikimize de vech-i tealliki olamaz.

Necdet- Bende onu anlatmak istiyorum da bir türlü muvaffak olamıyorum ya! Altı sene, bir ‘ömür bu, bir mektebde, aynı sınıfta beraber yaşamış olanlar kardeş gibi olurlar. Öyle değil mi, kuzum Reşid?

Reşid- Şüphesiz, şüphesiz...(Cereyân-ı kelâmı değiştirmek isteyerek) bugün sen nasılsın, bakalım; biraz da sıhhatinden bahsedelim.

Necdet- Her dâim ki hâl, müzmin bir sinir ‘illeti.

Reşid- Meliha bana bu sabah rahatsızlığının arttığını söyledi, ben de merak ettim. Selma’nın burada olduğunu işitir işitmez endişem arttı. Hemen koştum, geldim.

Necdet- Beyhude endişe, Meliha hanım zannındaya gelmiş.

Reşid- İsabet. (Selma’ya tevcih ederek) Hanım, sen niçin böyle küskün duruyorsun?

Selma- (Sukut-ı miz’ac)

Reşid- Yoksa aranızda bir münakaşa mı vardı?

Selma- Hayır.

Necdet- Evet aramızda bir münakaşa cereyan ediyordu. Hem de edebi, ruhi, hissi, içtima’i bir münakaşa...

Reşid- Ooo, ne âlâ demek kadınlarımız böyle mübahis-i ‘ilmiyyeye iştirâk edecek bir seviyeye yetişmiş. Bize ne mutlu!!!

Selma- Bey, Ricâ ederim. Mübahisimizi gülünç bir konuma koyma.

Reşid- Yook.. Ben pek ciddi söylüyorum. Böyle bahislerde mülâhaza olmaz.

Necdet- O kadar merak ediyorsan ben sana söyleyeyim, erkeklerle kadınları mukayese ediyorduk. Bizim hemşire hanımefendi: “Erkeklerde kalp yoktur” dedi. Ve bahsi kesip attı.

Selma- Olanlar da var. Ben erkeklerin ekseriyetinden bahsetmiştim.

Necdet- Biz kadınlarla oyuncak gibi oynarmışız. Ve bıkdık mı hırçın, insafsız ellerle onları kırıp atarmışız...

Selma- çok.

Necdet- Ve’l-hasıl biz hissiz, insafsız, gaddar bir mahluk imişiz.

Selma- Ben gaddar demedim.

Necdet- İşte ona benzer bir şey. Kırıp atmak da bir nevi’ gaddarlık değil mi? Ha! Biz de merhamet denilen şeyden eser yokmuş...

Selma- Hayır! Bunu söylemeye dilim varmadı ama mademki intak hak kabilinden...

Necdet- (Sözünü keserek) Allah aşkına! Şu ızılâh perdazlıktan vazgeç.

Selma- Peki ama sende ızılâh perdaz diyor isek bu da muztalah...

Necdet- Onun başka türlü ifadesi kabil değil.

Selma- Bunun da öyle...

Reşid- Hanım ben sizin aranızı bulayım. Yakında, şüphesiz, bizde de bir encümen-i dâniş açılacak. Lisân-ı mübahasatını oraya bırakınız. Şimdi asıl meselenin ruhuna intikal edelim. Demek, Selma bizi zalim ve kadınları mazlum mevki'inde telakki ediyor.

Selma- Pek de öyle değil. Fakat öyle de olsa ne çıkar? Bu yanlış bir iddia mı sanki?

Reşid- Biraz mübalağalı olur da...

Selma- Öyle mi? Demek böyle bir iddia mübalağalı olur? Evet, erkeklerin hesabına. Öyle ise şimdi biraz beni dinleyeceksiniz. Birader, billur Rabia isminde bir zavallı kız vardı.

Necdet- Şimdi bu eski hikâyeyi dinlemeye lüzum ne?

Selma- Beni dinleyeceksiniz, dedim ya. Size canlı misaller getireceğim.

Reşid- Necdet, delâili dinleyelim.

Selma- Bu güzel, bebek gibi güzel kızı haşin, kaba, huysuz bir zabite verdiler! Hem de pek genç iken. Rabia gelin olduğu zaman on altı yaşında ya vardı ya yoktu...

Necdet- Bu izahata lüzum ne? Maksada yaklaşırsana...

Selma- Neticeye geleceğiz. O nokta pek acıklı olduğu için bu mukaddimelere lüzum görüyorum. Zavallı kız iki sene devam eden hayât-ı izdivacı esnasında neler çekmedi, neler görmedi!!!

Reşid- Neler?..

Selma- Neler mi? Haşvenet, hıyanet sonra dayak...

Necdet- Ooo! Bu menfur bir hareket

Selma- Evet iyi bir ta'bir. Menfur bir hareket. Hikâyenin sonrasını dinleyiniz, netice daha müthiş!

Reşid- Dinliyoruz, haydi, hikâyeni bitir.

Necdet- Sinirime dokunuyor. Selma, bu sergüzeşti yarıda bıraksak...

Selma- Vah! Vah! Dinlemeye bile tahammülleri yok. Nihayet dayak üzerine kız isyan etti, babasının evine geldi. Bebek'de oturuyorlardı. Bizim yalının sağ cihetindeki köşkünde ..Rabia ile her gün görüşürdük. Kalbinin bütün cerihalarını bana açtı, gösterdi. Zavallı inkisâr-ı hayale uğramıştı. O erkekleri nasıl tasvir etmiş idi, onları hakikatte nasıl bulmuş idi! Ben kendisini teselli ediyorum, daha doğrusu onu teselliye çalışıyordum.

Necdet- Bu izâhat boş değil mi? Onlar ermiş muradına...

Selma- Bu, bir masal değil, kuzum, hakikat. Ben kendisine diyordum ki, kardeşim, erkeklerin hepsi bir olmaz. Onların içinde pek inceleri, pek nazikleri, hassasları, ve'l-hasıl insan olanları vardır. Sen talihsizliğinden böyle bir belâya düşmüşsün.

Zavallı kadın! Benim bu tesellime acı acı gülerdi, nihayet bin belâ ile kocası Rabia'yı boşadı. Ohh... hele kız serbest kalmıştı...

Necdet- Hikâyede artık burada bitti, demek.

Selma- Hayır. İkinci sahne de var. İsviçre'de seyahatta bulunan bir genç o sırada İstanbul'a avdet ediyor; O, bu mahyât-ı ma'sumiyete giriyor. Hem nasıl genç!!!

Necdet- Oof! Selma. Bu uzun hikâyeyi beni sıktı.

Reşid- Yook! Meraklı bir şey. Ee, sonra o genç?..

Selma- Hem nasıl genç! Tahsil, terbiye, nezâket, incelik...

Ve'l-hasıl bütün mezeyât-ı insaniye kendisinde mevcut. Bu genç iğnesinde zehir taşıyan bir kadınlar birliği, hanımlar der ki... bunlar boş şeyler bizim birliğimizin ismi nişanlıları tarafından terk edilmiş genç kızlar birliği olacak!

Arı gibi o çiçeğin etrafında dolaşdı. Onun ...?... hayalinde yeniden parlak mahyatlar açtı. Sa'âdet hulyaları bahtiyarlık kâşâneleri kurdurdu...

Reşid- Nihayet?...

Selma- Nihayet...(Acı acı gülerek) Nihayet kızcağız sükut etti.

Reşid- Elim hadise.

Selma- Netice daha müellim. Bir müddet sonra o genç başka hevesât ardına düştü. Zannederim (Perepalas) a inmiş bir İskoçyalı kıza meftun oldu. Sen bu kıızı biraz tanırdık değil mi, ağabey? Miss Elin Taylor...

Necdet- Evet hatırıma gelir, meşhur güzel. Mis.

Selma- Evet, anlı, şanlı güzel mis, gence rebî'ayı unutturdu; hem de o kadar unutturdu ki ne çare, ne minnet, ne gözyaşı... Hiçbir şey, hiçbir şeyi faide vermedi.

Parlak kanatlı, tatlı dilli arı iğnesinden zehrini zavallı kızın damârlarına akıttı; başka çiçekler etrafına uçtu, gitti...

Necdet- Bunlar hayânın tabî'i safahatı!

Selma- Ya, öylemi? Kızcağız bu nisyâna dayanamadı. Bu defa o, bir ikinci inkisâr-ı hayâle uğramıştı. Bu evvelkinden daha müthiş tahammülgedaz oldu. Çünkü bedbaht kız o genci hâlâ çıldırasıya seviyordu, Bütün o nispetlere takiplere rağmen daima devam eden, her dakika artan bir aşk ile...

Necdet- Adeta bir felsefe müderrisi gibi söyleyiversek aşk ve şevk ile...

Selma- Evet, çünkü ben de o hayatı beraber yaşadım. O acıları kısmen de duydum; ben de tattım. Of nihayet zavallı kız yataklara düştü. (Gözlerindeki yaşı göstermemek için başını diğer tarafa çevirir ve mendilini gözlerine götürür.) Verem, ölüm... Bunlar da hayatın tabî'i birer safhası değil mi ağabey?

Necdet- (Bir şey söylemek ister, fakat sükutu daha muvaffak bularak omuzlarını silker, te'sirini anlatmamak için diğer tarafa doğru gider)...

Selma- O çiçek sularken rebî'acık ölürken ben onun başı önünde idim. Bedbaht kız hâlâ seviyordu. Hissiyatının katlini seviyordu. Son noktada yine onun ismini telaffuz etti, onun ismini...

Reşid- Canım, o vicdansız genç kim?

Selma- (Omuzlarını yavaş yavaş silker ve biraderine doğru bir iki adım ilerleyerek) kim olacak?... İşte bir erkek...

(Miz'ac bir devre-i sükût, o sırada Mari içeriye girer.)

Son

Fihrist

Sayfa

3	Takvim	
6	Eyyâm-ı Mübâreke-i İslâmiyye ve Resmiyye	
7	Bir Nazire	Süleyman Nazif Bey
10	Marmara Gecelerinden	Sa'ad Derviş Hanım
14	Kadın Peşinde	Peyami Safa Bey
18	Ölmüşüm	Abdûlbaki Fevzi Bey
19	Gazel	Hamamizâde İhsan Bey
20	Kara Âdem	Mu'ammer Enise Azmi Hanım
26	Beste	Selâmi İzzet Bey
31	Arslan Ağzı	Nâbedid
34	Açık Araba	Nâbedid
36	Şa'irle Sevgilisi	Osman Cemal Bey
42	İş Becerenin	Azmi Muhiddin Bey
47	Ta'addid Zevcât	Sansar
50	Gazel	Necdet Rüşdü Bey
51	Dipsiz Anbar Boş Kile	Necdet Rüşdü Bey
52	Düinkü Kadın	Selâhaddin Enis Bey
58	Telefon Cilveleri	Ercümend Ekrem Bey
62	Leyli	Haşim Sami Bey
63	Geçer	Kahkaha
66	Asr-ı Şarkı	Necdet Rüşdü Bey
68	Canlı Bir Hatıra	İsmet Lutfi Bey
74	Baba Vasiyeti	Hüseyin Rıf'at Bey
76	Işık	R.G. Karolonko
79	Türkü	Yusuf Ziya Bey
79	Asri Bir Aşk İ'lânı	İsmet Lutfi Bey
81	Tecrübe	E.L. Bey
95	Gazel	E.N. Bey
98	Gölgen Sıra	N.D. Bey
99	Zavallı Necdet	Safvet Nezihi Bey

Fiyatı 25, Mücellidi 60 kuruştur.

Bâb-ı ‘âli caddesinde (Suhulet) kütüphanesi tarafından tab’ ve neşr olunan kitablardan ba’zıları:

<u>Kuruş</u>	<u>İsâm-i Keteb</u>	<u>İsâm-i Mütellifin</u>
100	Kadın Kalbi	Safvet Nezih Bey
50	Zavallı Necdet	Safvet Nezih Bey
20	Güller	Halide Nusret Hanım
25	Buhran Gecesi	Sa’ad Derviş Hanım
20	İstanbul Hikâyeleri	Peyami Safa Bey
100	Alev	Ali Zeki Bey
40	Uçurum (Darü’l bedayi’)in	Ertuğrul Muhsin Bey
40	Boru (Darü’l bedayi’)in	E. Galib Bey
50	Facia-i Aşk ve İzdivâç	Leon Tolstoy
20	Aşk ve İhânât	Leon Tolstoy
50	Nais (Anadol Frans) dan	Nasuhi Es’ad Bey
40	Geceye Aşık	Selâmi İzzet Bey
10	Şefika (dört perdelik tiyatro)	Abdülhalim Hâdi Bey
15	Gölmek Nedir ve Kime Gölüyoruz?	E. Şekib Bey
15	Zehr-i Füsün (Mecmu’a-i Eş’ar)	M.Hayret Bey
15	Helâl Mal	Sermed Muhtar Bey
100	Tarih-i Ticâret	Mehmed Ken’an Bey
50	Âkar ve Avrupa Siyâseti	Habil Adem Bey
10	Polisin Tahkikat ve Muhâkemâtı	Hüsni Bey
20	Haşiyeli Polis Nizâmnâmeleri	Hüsni Bey
20	Polisin Tatbikat Adliyyesi	Osman Vefik Bey
240	Aşçı Mektebi 2 Cilt	Mehmet Şevket Bey

SONUÇ

Çalışmaya konu olan Zümrüd ü Anka Salnamesi, Cumhuriyet dönemi salnameciliği açısından ve edebi türde yayınlanan salnameler arasında çok özel bir yere sahiptir. Salname birebir içinde yaşanan toplumu yansıtmayı açısından güzel bir örnektir. 1924'lerin yeni cumhuriyetinde yaşanan toplumsal, ekonomik, siyasi ve kültürel değişimin bir yansıması şeklinde kaleme alınmıştır. Salnamede yer alan nesir ve şiirlerde bu durum açıkça ortaya konulmaktadır.

Salname içerik olarak üç temel yapı üzerine kurgulanmıştır. Şiirler, nesirler ve karikatürlerle sosyal meseleler üzerine düşündürme kaygısı taşıyarak kaleme alınmıştır.

Şiirlerde genellikle yukarıda da zikredildiği üzere bir takım sosyo-kültürel, ekonomik, siyasi konular üzerine yoğunlaşmıştır. Şairler arasında Süleyman Nazif gibi siyasi ve edebi olarak çok iyi bilinen kişiler olmakla birlikte, dönem açısından sıradan sayılabilecek kişiler de mevcuttur. Yine yayınlanan bazı şiirlerin anonim olduğu da görülmüştür. Bundan başka hem aruz vezni hem de hece vezninin de şiirlerde kullanıldığı saptanmıştır.

Salnamede yer alan nesirlerin yazarları arasında da, tıpkı şiirlerde olduğu gibi tanınmış veya tanınmamış yazarlar mevcuttur. Bunlar arasında Peyami Safa örnek verilebilir. Ancak Safa'nın yazısı maalesef salnamede bulunamamıştır. Şiirlerden farklı olarak nesirlerde yabancı yazarlara da rastlamak mümkündür. Rus Edebiyatından "R.G. Korolov" adındaki yazarın "Işık" adlı yazısı buna güzel bir örnektir. Konu olarak nesirlerde de çeşitli temalar kaleme alınmıştır. Özellikle başta belirtildiği üzere genç cumhuriyetin modernleşme sancıları ve batının popüler kültürüne duyulan kayıtsız hayranlık bazı yazılarda hicvedilmiştir.

Karikatürler ise belki de bu eleştirinin doruk noktaya ulaştığı yerdir. Özellikle kadınlar üzerinden verilen sosyal mesajlar çok fazladır. Popüler batı kültürünün etkileri karşısında toplumun düştüğü durum mizahi bir şekilde ortaya konulmaya çalışılmıştır. Karikatüristler arasında tıpkı nesirlerde olduğu gibi yabancı kimseleri de

görmek mümkündür. Arupa ve Türkiye'nin karşılaştırıldığı karikatürler farklı iki kişi tarafından çizilmiştir. Salnamede en dikkat çeken karikatürler de bunlardır.

Salnamede ayrıca 3 adette reklam ilanı vardır. Bunlardan ikisi dergiyle ilgili ilanlardır, biriside gıda ürünü reklamıdır.

Sonuç olarak söylenebilir ki; Zümrüd ü Anka Salnamesi, yayımlandığı yılların cumhuriyet Türkiye'sini bütün özellikleriyle yansıtmaktadır. Ayrıca edebi olarak farklı milletlerden harmanladığı yazı, şiir ve karikatürlerle de kalitesini ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- ACER, Zabit, 2000, 1311-1320 Yılları Arasında Hüdavendigâr Vilayetinde Kütahya Sancağı Salnamelerinin Transkribesi Ve Değerlendirilmesi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- AĞAVER, Tunç, 2010, Vilayet Salnamelerine Göre Erzurum Vilayeti (h.1310, 1317, 1318), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- AKANDERE, Osman, 1987, Konya Vilayeti Salnamelerine Göre 1868-1904 Yılları Arasında Konya Sancağının İdari Ve Mülki Taksimatı, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- AKANDERE, Osman, 1987, Konya Vilayeti Salnamelerine Göre 1868-1904 Yılları Arasında Konya Sancağının İdari Ve Mülki Taksimatı, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- AKYÜZ, Ayfer, 2009, Salnamelerde Eskişehir, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- ARICI, Hayrettin, 2006, XIX. yüzyılda Trabzon Vilayetinde Eğitim (vilâyet salnamelerine göre), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- ARSLAN, Barış, 2007, H.1265 (M.1849) devlet salnamesine göre Osmanlı idari yapısı, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- AVLAR, Mestan, 1997, XX. Yüzyıl Başlarında Aydın Vilayet Salnamelerinde Muğla Sancağı, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Denizli.
- AYDIN, İlknur, 2003, 1303 H. (1887 M) Tarihli Konya Vilayeti Salnamesinin Yeni Harflere Çevrilmesi Ve Değerlendirilmesi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- BABAOĞLU, Halil İbrahim, 1996, XX. yüzyıl başlarında Aydın Vilayeti Salnamelerinde Denizli Sancağı, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Denizli.
- BAKAN, Nilüfer, 2007, Salnamelere Göre Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Kütahya Sancağının Sosyo-Ekonomik Profili, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- BAYAZIDOĞLU, Hayriye, 2010, Salnamelere göre Beyrut (H.1310/M.1893- H. 1326/ 1908), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- BAYDUR, Şengül, , 2007, Salnamelere göre Diyarbakır vilayetinde dini ve sosyal yapı, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.

- BİRİSOY, Cevat, Salname-i Vilayet-i Sivas Sene-i Hicri (1321), Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tokat.
- BOYACIOĞLU, Ramazan, 1987, Salnamelere göre 1. Meşrutiyetten 1. Cihan Harbine kadar Aydın vilayeti, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- BOYACIOĞLU, Ramazan, 1987, Salnamelere göre I. Meşrutiyetten I. Cihan Harbine kadar Aydın vilayeti, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- BOZKURT, İbrahim, 2001, Salnamelerde Mersin, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Mersin.
- BÜYÜKSARIKULAK, Tevfik, 1988, II. Abdülhamid Dönemi Salnamelerine Göre Konya Vilayeti Merkez Sancağının İktisadi Durumu, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya
- BÜYÜKSARIKULAK, Tevfik, 1988, II. Abdülhamid Dönemi Salnamelerine Göre Konya Vilayeti Merkez Sancağının İktisadi Durumu, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya
- CANTÜRK, Hülya, 1998, Osmanlı Salnamelerine Göre 19. Yüzyılda Mentеше Sancağının Ekonomik Ve Sosyal Durumu, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Muğla.
- CENGİZ, Ahmet, 1999, R. 1305, H. 1308, 1313, 1315, 1316, 1323 Ve 1326 Tarihli Salnamelere Göre Aydın Sancağı, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van.
- ÇELİK, Bülent Murat, 1999, Hicri 1286 (Miladi 1869) Tarihli Konya Vilayeti Salnamesine Göre Konya Vilayetinin Siyasi, İdari, Adli, Sosyal, İktisadi Ve Askeri Yapısı, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ÇOBAN, Faruk, H. 1288 (M. 1871) ve H. 1371 (M. 1899) Tarihli Kastamonu Vilayeti Salnamelerinin Transkripsiyon Ve Değerlendirmesi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, 1986, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ankara, s.1100.
- DOĞANAY, Rahmi, 1986, Salnamelere Göre Ma'muratü'l-Aziz Vilayetinde Maliye (1298-1325/1881-1907), Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- DOĞANAY, Rahmi, 1986, Salnamelere göre Ma'muratü'l-Aziz Vilayetinde Maliye (1298-1325/1881-1907), Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- DÖNMEZ, Cengiz, 1991, 1294 (M.1877) Senesi Devlet Salnamesine Göre Osmanlı Devlet Teşkilatı, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- DÖNMEZ, Cengiz, 1991, 1294 (M.1877) Senesi Devlet Salnamesine Göre Osmanlı Devlet Teşkilatı, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- DÖRDÜNCÜ, Muharrem, 1995, 1326 (M.1910) Senesi Devlet Salnamesine Göre Osmanlı Devlet Teşkilatı, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

- DUMAN, Hasan, 1982, Osmanlı Yıllıkları (Salnameler ve Nevsaller), İslam Tarih, Sanat ve Kültürü Araştırma Merkezi (IRCICA), İstanbul, s. 17.
- Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 1994, C.I, (Ed. İhsan Tekeli), Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, s.292.
- ERDOĞAN, Haşim, 2007, H.1319 (m.1901) Tarihli Bahriye Salnamesinin Transkripsiyon Ve Değerlendirmesi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- ERGÜL, Tekin, 1998, 1293 H.(1876 M.) tarihli Adana Vilayeti Salnamesinin Yeni Harflere Çevrilmesi Ve Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ERSÜ, Cemal, 2011, Salnamelerde Bayezid Sancağı, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van.
- ESER, Ebru, 2003, Salnamelere göre 19. yüzyılın son çeyreğinde Trabzon vilayeti, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- GENÇ, Erol, 2009, Salnamelere Göre Sivas Vilayetinde Dini Ve Sosyal Yapı, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- GERÇEK, S. Nüzhet, 1941, “İstanbul Salnameleri”, Akşam Gazetesi, 18 Haziran.
- GÖR, Emre, 2010, Halep vilayet salnamelerine göre (1886-1908) Rakka, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.
- GÜLBAHAR, Önder, 1997, Bitlis (1892, 1898, 1899, 1900 tarihli Vilayet Salnameleri’ne göre Merkez Sancağı), Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van.
- HALİCİOĞLU, Neslihan, 2003, Salnamelere Göre XIX. Yüzyılın Son Çeyreğinde Edirne Vilayeti, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- İ.A., 1966, “Salname” maddesi, c.10, MEB, İstanbul, s.135.
- İLDENİZ, İrşat, 1988, Vilayet Salnamelerine Göre Trabzon'un İktisadi Ve Ticari Hayatı (1869-1904) Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- İLERİ, Turgut, 1998, Maarif Salnamelerine Göre 20. Yüzyıl Başlarında (1898-1903) Amasya'da Eğitim Ve Eğitim Kurumları, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun.
- İLHAN, Gülçin, 2003, 1309 H. (1891 M.) Tarihli Adana Vilayeti Salnamesinin Yeni Harflere Çevrilmesi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- İLTER, Zerrin, 2007, Salnamelere Göre Osmanlı Devleti'nin Son Dönemlerinde Bilecik, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- İNAN, Uğur, 2005, H. 1311 (M. 1893) Tarihli Kastamonu Vilayeti Salnamesi' Nin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- İŞLİ, Nedret, 2006, “Bab-ı Ali’de Yayınları”, Osmanlı Bankası Müzesi, 42. Kütüphane Haftası Söyleşileri, 27 Mart-2 Nisan, İstanbul.
http://www.obarsiv.com/nedret_isli.html
- KAPKARA, İdris, 2002, Salname-i Nezaret-i Hariciyye (1302), Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tokat.

- KAPLAN, Halil İbrahim, Salnamelere göre Adana (1880-1900), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- KARAKAŞ, Ömer, 2000, 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başlarında Kütahya (Germiyan) Sancağı salnameleri, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- KARAL, E. Ziya, 1983, Osmanlı Tarihi, c.7, TTK, Ankara, s.545.
- KEHA, Murathan, 2002, Salnamelere göre Yemen tarihi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- KELEŞ, Hatice, 2009, Salnamelere göre Van ve Bitlis vilayetlerinde dini- sosyal yapı, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- KIZILTOPRAK, Ayşe Amine, 2012, 1330 Tarihli Rusumat Salnamesine Göre Osmanlı Gümrükleri, Marmara Üniversitesi, Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- KOÇAK, Asuman, 2013, Salnamelere Göre Ankara Vilayeti: 1871-1907, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- KORKMAZ, Osman, 1998, Salnamelere Göre XIX. Yüzyılın Son Çeyreğinde Hamid Sancağı, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- KÜÇÜK, Zeynel Abidin, 2002, Osmanlı Askeri Salnamelerine Göre Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti ve Harbiye Nezareti Teşkilatı, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale.
- KÜÇÜK, Selim, 2003, "Talim-i Kıraat'ta Edebi ve Kültürel Değerler", OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, S. 15, Samsun, s.18-30.
- KÜÇÜK, Serkan, 2005, Salnamelere Göre Kastamonu (Kastamoni) Vilayetinin Demografik Yapısı, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- ORMAN ÇALIŞKAN, Canan, 2002, Salnamelere Göre Kosova (1879-1900), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ÖNDER, Aynur, 1995, 1927 Tarihli Bursa Vilayeti Salnamesine Göre Bursa'daki İdari Kuruluşlar, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Bursa.
- ÖZAYDIN, Zuhale, 1987, Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti Salnamesi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- ÖZAYDIN, Zuhale, 1987, Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti Salnamesi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- ÖZDEMİR, Mehmet Cihan, 2011, Osmanlı Salnamelerine Göre Diyarbakır 1869/1905, Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa.
- ÖZKAN AYDEMİR, Filiz, 2009, Salnamelere Göre Balıkesir'de Eğitim Ve Eğitim Kurumları (1876'dan 1908'e), Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.
- ÖZTÜRK, Şengül, 2000, 1300-1310 Yılları Arasında Hüdavendigar Vilayetinde Kütahya Sancağı Salnamelerinin Transkribesi Ve Değerlendirilmesi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- PAKALIN, M. Zeki, 1993. Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, İstanbul, C.III. s.105.

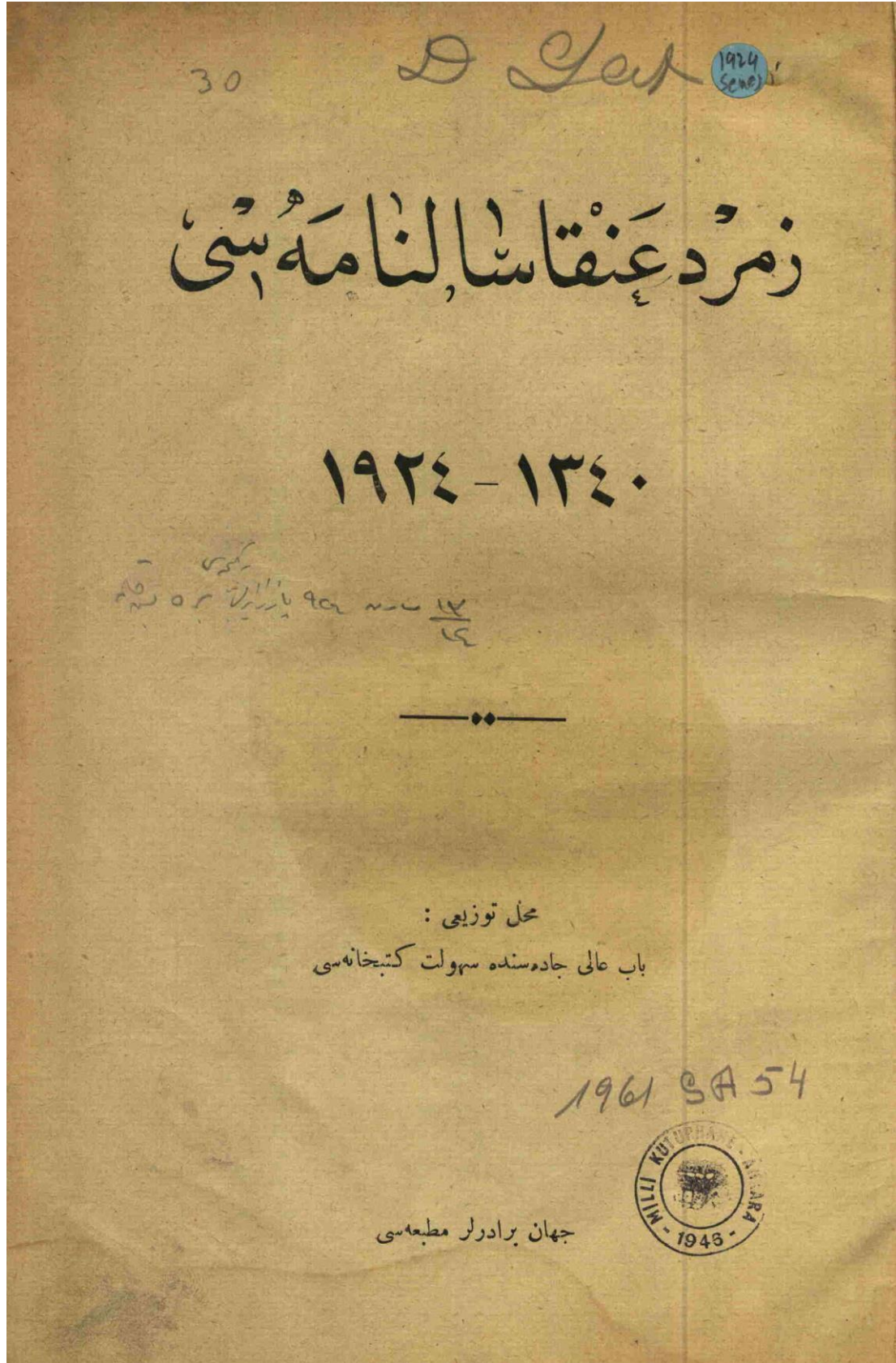
- PALALI, İlhan, 1987, Diyarbakır Vilayeti Salnamelerine Göre Maarif (1292-1323) Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- PALALI, İlhan, 1987, Diyarbakır vilayeti Salnamelerine Göre Maarif (1292-1323), Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- PALALI, İlhan, 1999, XIX, Yüzyılın İkinci Yarısında Diyarbakır (Vilayet Salnameleri Ve Mahalli Kaynaklara Göre) (1869-1905), İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Malatya.
- POLAT, Ebru, 2006, H.1310 (M. 1892) ve H. 1316.1317.1318 (M. 1898.1899.1900) Tarihli Bitlis Vilayeti Salnamelerinin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- SELVİTOP, Ayten, 2004, Hicri 1288 (M.1871) ve Hicri 1306 (M.1888) tarihli Sivas Vilayet Salnamelerinin Günümüz Harflerine Çevrilmesi ve Mukayeseli Değerlendirilmesi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri
- SERTOĞLU, Mithat, 1986, Osmanlı Tarih Lügati, İstanbul, s.297.
- SÖZER, Kasım, 2006, 1913 Tarihli Bahriye-yi Ticariye Salnamesindeki Bilgiler Işığında Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Deniz Ticaret Yapısının Değerlendirilmesi, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- SUBAŞI, Coşkun, 2007, Hüdavendigar Vilayeti Salnamelerine Göre Bursa Sancağı İdaresinde Bulunan Kurum, Çalışanlar Ve Demografik (Nüfus) Yapı, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- ŞAHİNER, Makbule, 1999, Trabzon Salnamesi (1295), Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tokat.
- Şemseddin Sami, Kamus u Türki, “Salname” maddesi, s.701.
- ŞENGÜL, Nuri, 1996, 1291 (M. 1874) Senesi Osmanlı Devlet Salnamesine Göre Osmanlı Devlet Teşkilatı, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ŞİRİN, Yasemin Öztuna, 1998, Osmanlı Salnamelerinde 1908 Tarihine Kadar Tıp Eğitimi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- TAŞ, Çiğdem, 2006, Maarif Salnamelerine Göre 20.yüzyıl Başlarında (1898-1904) Aydın Vilayetinde Eğitim, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon
- TAYLAN, Mehmet Ali, 2001, Osmanlı Devlet Salnamelerine Göre Adana Ve Konya Vilayetlerinin İdari Taksimatı 1851-1910, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Niğde.
- TOPAL, İbrahim, 2012, Salnamelere göre Trabzon Vilayetinde Dini Ve Sosyal Yapı, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- TOPKAYA, Adem, 2007, Salnamelere Göre Konya Vilayeti (Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapı), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Türkçe Sözlük, TDK-1988,c.2, s. 1251.

- UYAR, Ramazan, 2011, Osmanlı Salnamelerinde Bergama, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır.
- UYSAL, Mustafa Ali, 1998, Salnamelere Göre Burdur, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- ÜNAL, Filiz, 2007, Maarif Salnamelerine Göre İstanbul'da Eğitim-Öğretim (1898-1903), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- YILDIRIM, Yıldırım, 2010, Halep Vilayet Salnamelerine Göre (1867-1908) Ayıntab, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.
- YILMAZ, Ayfer, 1993, H. 1287/M. 1870, H. 1288/M. 1871 ila H. 1317/M. 1899, H. 1318/M. 1900 tarihli Erzurum Vilayeti Salnamelerine Göre Erzurum Vilayetinin Eğitim Durumu, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- YILMAZ, Ayfer, 1993, H. 1287/M. 1870, H. 1288/M. 1871 ila H. 1317/M. 1899, H. 1318/M. 1900 tarihli Erzurum Vilayeti Salnameleri'ne Göre Erzurum Vilayetinin Eğitim Durumu, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- YOLALICI, M. Emin, 1994, Maarif Salnamelerine Göre Trabzon Vilayetinde Eğitim ve Öğretim Kurumları, OTAM, Ankara, s.435-473.
- YOLALICI, M. Emin, 2006, Türk Tarihinin Kaynakları, Samsun, s.133.
- YÜKSEL, Abdullah, 2008, H.1287 (M.1870)-H.1297 (M.1880) Yılları Arasında Hüdavendiğâr Vilayeti Salnamelerinde Kütahya Sancağı, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.

EKLER

Ek 1- Salnameden Örnek Sayfalar

Resim 1-Salnamenin İç Kapağı

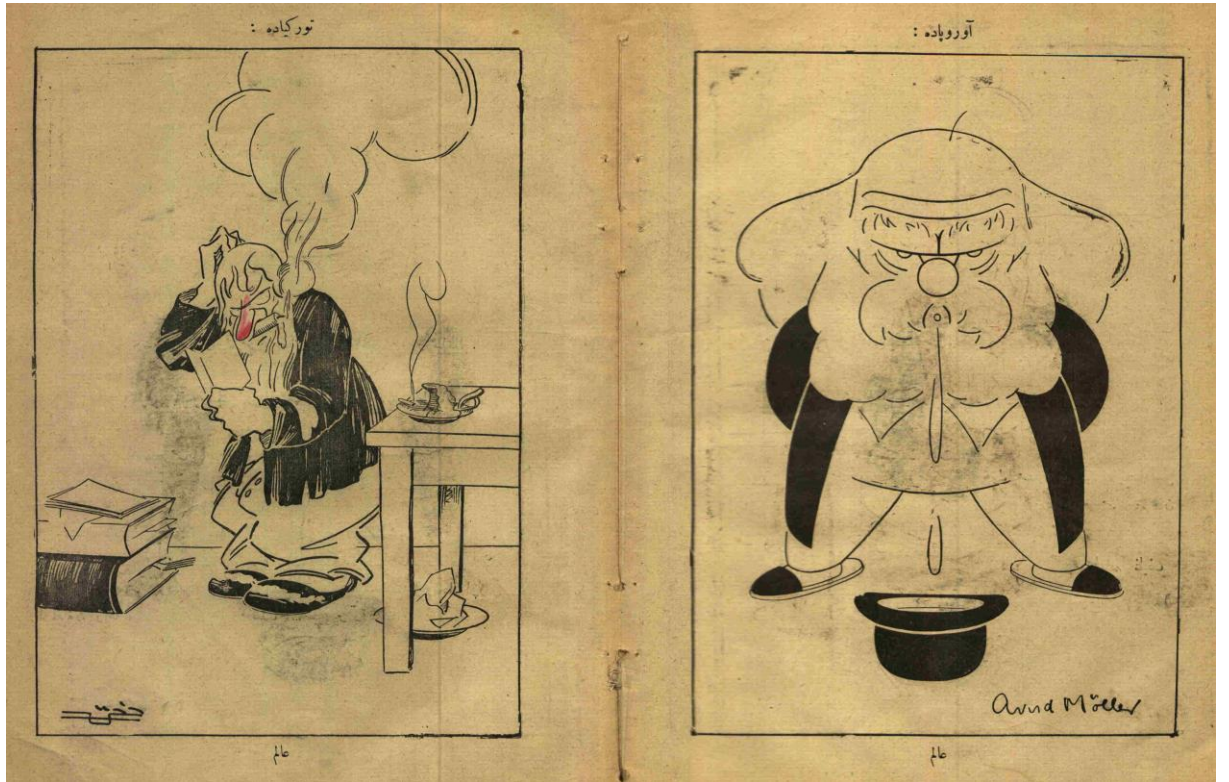
Resim 4- Yayınevinin kitap reklamı yaptığı bir sayfa.

فیائی ۳۵ مجلدی ۶۰ غروشددر .

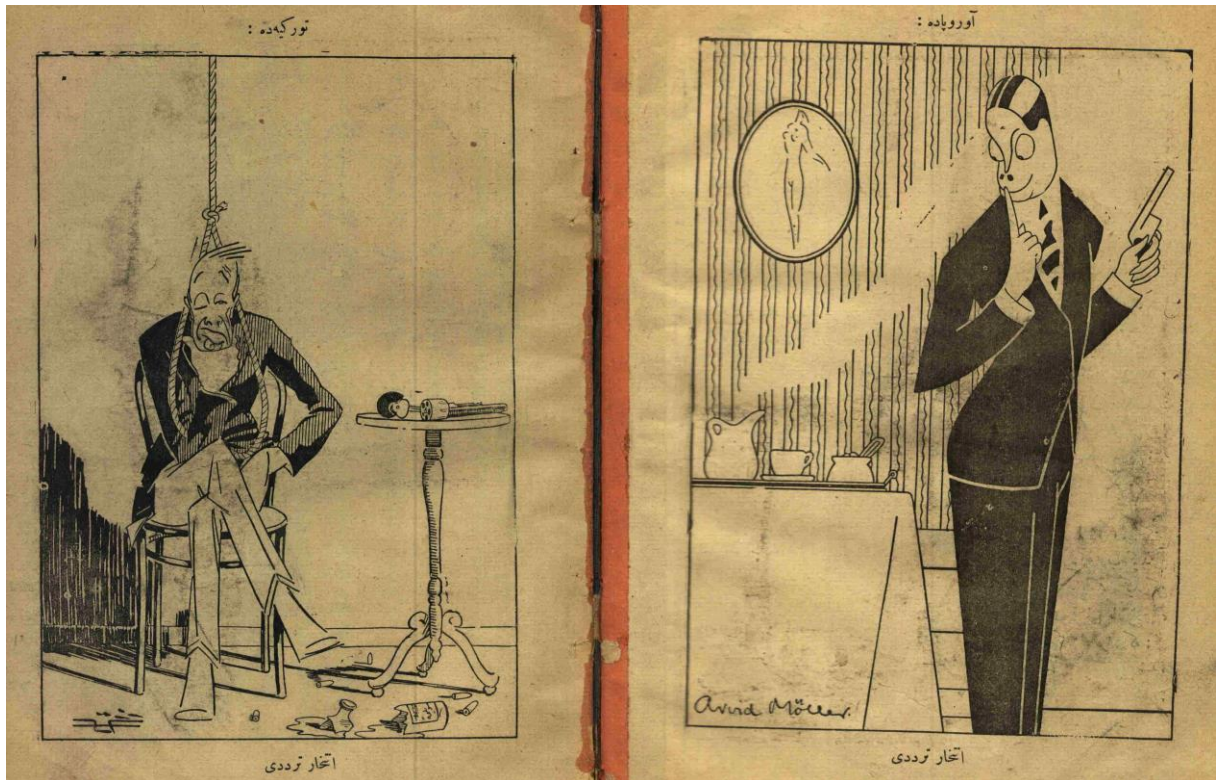
غروش	اسامی کتب	اسامی مؤلفین
۱۰۰	قادرین قلبی	صفورت نریبی بک
۵۰	زواللی نجات	" " "
۲۰	کولار	خالدہ نصرت خانم
۲۵	بحران کیجہ سی	سعاد درویش خانم
۶۰	استانبول حکایہ لری	پیامی صفا بک
۱۰۰	آلو	علی ذکی بک
۴۰	اوچوروم (دارالبدایع) ک	ارطغرل محسن بک
۴۰	بورا (" ") ک	ا . غالب بک
۵۰	فاجعہ عشق و ازدواج	لئون تولستوی
۲۰	عشق و اہانت	لئون تولستوی
۵۰	نایس (آناطول فرانس) دن	نصوحی اسعد بک
۴۰	کیجہ عاشق	سلامی عزت بک
۱۰	شفیقہ (۴ پردہ لک نیارو)	عبدالحمید ہادی بک
۱۵	کولمک نہ در و کیمہ کولیورز؟	ا . شکیب بک
۱۵	زہر فسون (مجموعہ اشعار)	م . حیرت بک
۱۵	حلال مال (نیارو)	سرمد مختار بک
۱۰۰	تاریخ تجارت	محمد کنعان بک
۵۰	آقر و آوروپا سیاحتی	ہابل آدم بک
۱۰	پولیسک تحقیقات و محاکماتی	حسنی بک
۲۰	حاشیہ لی پولیس نظامنامہ لری	" " "
۲۰	پولیسک تطبیقات عدلیہ سی	عثمان وفیق بک
۲۴۰	آشچی مکتبی ۲ جلد	محمد شوکت بک

EK 2- Salnamedeki Karikatürler.

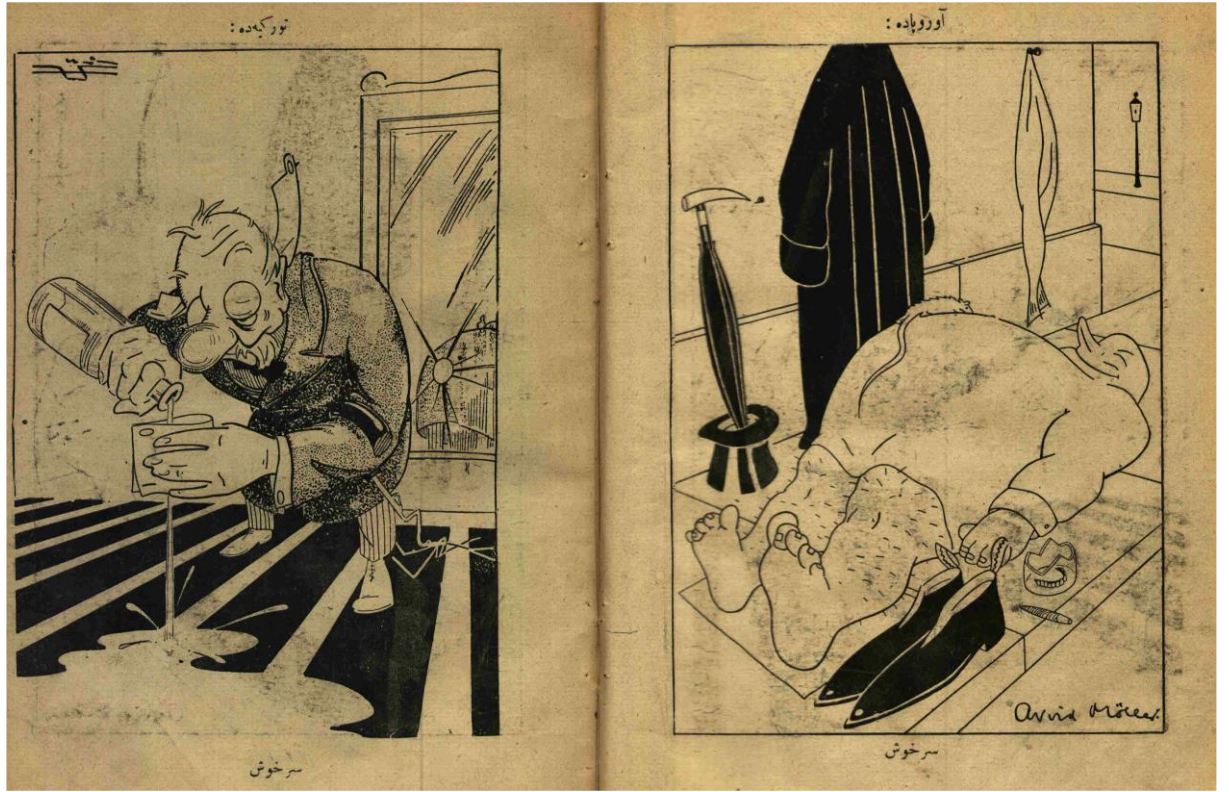
Resim 5. Avrupa'da ve Türkiye'de alim.

Resim 6 İntihar Tereddütü

Resim 7- Sarhoş

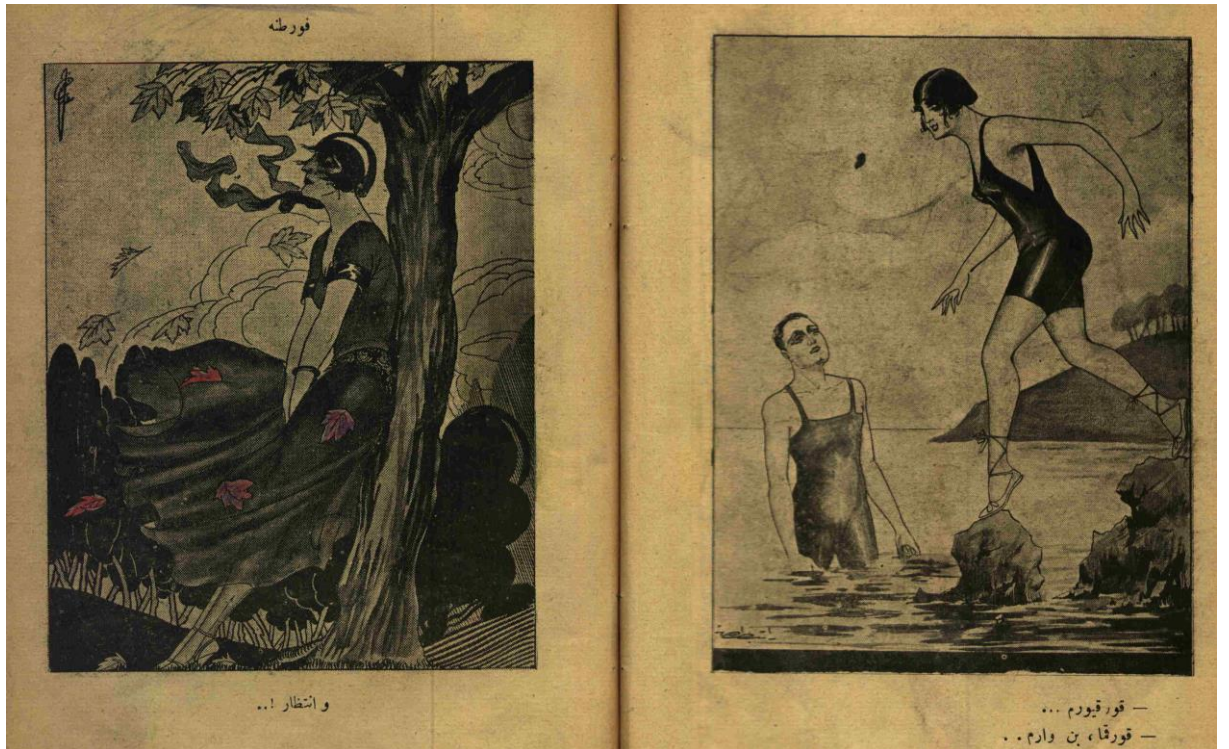
Resim 8- İlkbahar ve yazı temsilen yapılmış bir karikatür.

Resim 9- Sonbahar ve kış temsilen yapılmış bir karikatür.

Resim 10- Aşk temalı iki karikatür.

Resim 7- Ekek-Kadın İlişkilerini hicveden bir Karikatür. Karikatürist Mazhar Nazım.

Resim 8-Sosyal konulardal ilgili iki karikatür⁶⁰.

⁶⁰ 1. Karikatür;

“- Şu umumî kadınların kiralık evlerden ne farkı var?
- Kiracıların sık sık değişmesi...”

2. Karikatür;

“- Beni istiyorsun! İyi. Bende seni... Fakat?
- Fakat ?.
- Fakat evvelce annemin gönlünü almak lazım!”

Resim 9- Sosyal konuları hicveden iki karikatür⁶¹.Resim 10- Hava olaylarıyla ilgili iki karikatür⁶².

⁶¹ 1. Karikatür;

“- Çalışmaktan o kadar memnunum ki... Bizimkinin on sene evvel açığa çıkmadığına müteessifim...”

2. Karikatür;

“- Ya size?

- Müsaade ederseniz bende sizi koklayacağım güzelim!..”

⁶² 1. Karikatür;

“- Böyle havaya bayılırım.

- Neden?

Resim 11- Sosyal konularla ilgili bir karikatür⁶³.

- Kalabalıkta düşmek tehlikesi olduğundan.”

2. Karikatür;

“- Karın da kendine mahsus eğlencileri mi var?

- Değil mi ya? Kar topu oynamak, kaymak...

- Sokakta mı? Hiç aklım ermez!.”

⁶³ Karikatürün altındaki yazı;

“Emin ol hemşire, elime bir kuvvet geçse, ilk önce şunların çarşaflarını boyunlarına dolayarak hepsini İnönüden denize dökerim...”

Resim 12- Çeşitli konularda iki karikatür⁶⁴.

⁶⁴ 2. Karikatür;

“- Emin ol Muazzez, ben yarı evliyim.

- Sen zaten hiçbir şeyi tamam yapamazsın ki...

ÖZGEÇMİŞ

1985’te Gaziantep’te doğdum. İlkokulu Mersin Barbaros İlköğretim Okulunda tamamladıktan sonra ortaokula Gaziantep Akyol İlköğretim Okulunda devam ettim. Lise eğitimimi Gaziantep Lisesinde sürdürüp, 2008 yılında Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Kamu yönetimi bölümünden mezun oldum. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans eğitimine devam etmekteyim.

VİTAE

I was born in Gaziantep in 1985. After I finished elementary school in Mersin Barbaros Elementary School, I continued to education in Gaziantep Akyol Secondary School. Then I finished the high school education in Gaziantep High School. I graduated The University of Cumhuriyet in Sivas at 2008. I am continuing to post graduate education in the Social Sciences Institue of the Gaziantep University.